

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Disputatio XIV. De Natura Existentiae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95871](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95871)

DISPUTATIO XIV. DE NATURA EXISTENTIÆ.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Existentiæ?

SECTIO PRIMA.

Sententia Aduersaria proponitur.

PRIMA sententia asserit, existentiam ut sic, prout abstrahit à creata, & increata, sic esse definiendam: Existentiæ est ratio formalis per quam vnaquæque res constituitur extra causas in actu. Probatur 1.
Quia res ex vi possibilitatis est intra causas: ergo ex vi existentie constituitur extra illas. Consequentia patet; quia opposita oppositis rationibus constituuntur; sed possibilitas est opposita existentie, & constituit rem intra virtutem causarum: ergo existentia constituit rem extra causas.

Secundo, quia nihil aliud est rem existere, quam rem esse actualement; sed rem esse actualement est extrahi à possibilitate, quam à potentia suarum causarum: ergo existentia est ratio formalis per quam extrahitur res à potentia causarum.

SECTIO II.

Nostra Sententia proponitur.

PRIMA conclusio; existentia ut sic, prout abstrahit à creata & increata, non est ratio formalis per quam res ponitur extra suas causas. Probatur sic; 1. Quia quicquid conuenit essentialiter Superiori, conuenit essentialiter omni contento sub illo; sed definitio illa existentie ab Aduersariis posita non competit omni contento sub existentia ut sic: ergo non est definitio essentialis existentie ut sic, prout abstrahit à creata; & increata: consequentia est manifesta; ideo enim hæc non est definitio essentialis animalis ut sic; est viuens intellectuale; quia non conuenit omni contento sub animali ut sic; videlicet equo, leoni, &c. Sed definitio supradicta non conuenit omni existentie contentæ sub existentia ut sic; ergo non competit existentie ut sic. Maior prima, & præcipua est euidens secundum illud principium, dici de omni, hoc est, quicquid conuenit realiter Superiori, conuenit omni contento sub illo;
I. P. Tom. I. l.

minor illa est euidens, quia existentia diuina, & increata continetur sub existentia ut sic; sed existentia diuina, & increata non est ratio extrahendi Deum à potentia causarum; quia quod nullas habet causas, sed est omnino independents, nullam potest habere rationem; per quam extrahatur à potentia causarum: ergo non omni contento sub existentia ut sic conuenit esse rationem formalem extrahendi à potentia causarum.

Declaratur amplius, quia quod non continetur intra causas, nullo modo potest extra illas poni beneficio existentie: sed Deus nullomodo continetur intra causas: ergo nullomodo potest extrahi à potentia illarum: ergo existentia Dei non constituit Deum extra causas, ac proinde existentia ipsius non conuenit extrahere Deum extra causas; unde non conuenit talis definitio omni contento sub existentia ut sic. Minor sic probatur; quia id, quod potest contineri intra causas, est id quod habet causas sui esse, intra quarum virtutem possit contineri; sed Deus, ut iam dixi, nullas habet causas: ergo nullo modo potest contineri in virtute causarum. Deinde quia id, quod est extra causas, est extra illas per productionem existentie à tali causa, extra cuius potentiam & virtutem ponitur; sed Deus nullomodo producit à causa aliqua: ergo Deus nullo modo est extra causas: unde definitio extrahendi extra illas non conuenit existentie diuinæ contentæ sub existentia ut sic.

Secundo probatur; quia illa non est definitio recta Superioris, quæ adequate convertitur cum vno inferiori illius, aut cum vno ex membris diuidentibus ipsum; sed illa definitio ab Aduersariis adducta convertitur adequate cum existentia creata, quæ est vnum ex membris diuidentibus existentiam ut sic: ergo non est recta definitio existentie ut sic, pro ut est superior ad existentiam creatam & incretam. Maior patet ex Summulis: minor sic probatur. Nam hæc est vera conuersio; existentia creata facit rem esse extra causas, & id quod facit rem esse extra causas est existentia creata, quia diuina, ut patet ex supradictis, nullomodo potest extrahere Deum à potentialitate, & virtute causarum.

Secunda conclusio: existentia ut sic est ratio formalis per quam res constituitur in esse entis simpliciter; vel aliter est ratio formalis, per quam essentia constituitur in esse actuali simpliciter.

Hæc prima definitio explicatur, & probatur simul, quia res possibilis sine existentia non est ens simpliciter, (ut latissime probatum manet disput. precedenti, & ex dicendis infra amplius patebit.)
A
atque

atque dum existit constituitur in esse entis simpliciter: ergo existentia constituit rem in esse entis simpliciter; in Deo autem, quia existentia, essentia, & possibilitas sunt idem omnino simplicissime ex vi talis identificationis, & simplicitatis, quæ reperitur inter essentiam, & existentiam Dei, Deus constituitur ens simpliciter; ita ut existentia ipsa sit ratio formaliter constituendi Deum in tali esse, sicut sapientia diuina identificata cum essentia Dei simplicissime constituit Deum essentialiter sapientem: ergo existentia quidditative & simplicissime identificata cum essentia Dei constituit Deum essentialiter ens simpliciter, quia existentia Dei est prædicatum essentiale ipsius; quod aliter evenit respectu creaturæ, cuius existentia non est prædicatum essentiale in ipsa, sed potius metaphysice dicitur prædicatum accidentale, & contingens; creatura enim potest existere & non existere, in qua saltem possibilitas (ratione cuius verificantur prædicata æternæ veritatis ab æterno, ut v. g. quando dicimus, homo essentialiter est animal rationale) separatur à parte rei ab existentia, quod contra contingit in Deo, in quo nullo modo possunt separari possibilitas & existentia; nam in Deo idem sunt posse, & actu esse.

8 Secunda definitio explicatur; quia ratio illa constituens rem in esse entis actualis præcise sumpta satis est ad veritatem huius loquutionis de secundo adiacente, essentia est: ergo illa ratio est vera existentia: consequentia est clara; nam iuxta communem significationem & conceptionem hominum verbum, est, de secundo adiacente non absoluitur à tempore, sed significat actu esse in rerum natura, quod omnes intelligimus nomine existentie: seu per esse existentie.

9 Dices, de actuali essentia semper vere dici, est, non tamen formaliter ob actualitatem essentia, neque ob illud esse, quo in tali actualitate formaliter constituitur, sed quia nunquam res habet hoc esse absque existentia, tamen distincta sit à tali esse, seu actualitate essentia.

10 Contra hanc autem responsionem probatur antecedens rationis facta; nam per hoc esse essentia actualis formaliter ac præcise sumptum talis essentia est ens in actu, & distinguitur ab ente in potentia: ergo ex vi illius esse talis essentia est; recte enim infertur est ens actu: ergo est, quia esse ens actu non diminuit rationem entis, quam includit verbum est: unde etiam si demus hoc esse essentia actualis pendere ab ulteriori termino, seu actu tanquam à conditione necessaria vel ab aliquo huiusmodi, nihilominus tamen illud ipsum esse formaliter constituit ens actu, & distinguit illud ab ente in potentia. Ergo ex vi illius vere, & absolute dicitur ens actu, & absolute esse, quamvis illud esse requirat inhaerentiam in subiecto, ita ut sine illa naturaliter esse non possit.

11 Confirmatur: quia statim ac res est actualis, & actualiter existit, dicitur extrahi à possibilitate, sed quicquid extrahitur à possibilitate, est ens absolute: ergo ex vi existentie & actualitatis essentia res simpliciter est.

SYBSECTIO. III.

Conclusio ponitur.

12 **E**xistentia ut sic nec est accidens, nec substantia, nec modus, nec res, sed abstrahit ab his omnibus; nam ut postea dicemus, existentia non distin-

guitur ab essentia, unde unaquæque existentia erit idem quod sua essentia; sed essentia ut sic abstrahit ab accidentibus, & substantiis, à modis, & rebus: ergo existentia ut sic, quæ identificatur cum essentia ut sic, similiter abstrahit ab illis omnibus; esse enim quod est existentia æque patet, ac ipsum ens, cum ens ab esse distinctum non sit; unde sicut ens non pertinet ad certum genus, sed transcendit omnia prædicamenta, ita & esse; quare si essentia particularis fuerit modus, etiam existentia illius modus erit, & si essentia fuerit accidens, similiter erit accidens existentia; si vero essentia fuerit substantia, substantia etiam erit existentia, seu actualitas eius, & minime erit accidens, quia per se incredibile est, existentiam substantia esse proprium accidens; primo quia alias existentia non esset esse simpliciter, sed secundum quid; unde & generatio, seu productio substantia non esset generatio, seu productio simpliciter, sed potius secundum quid, quia terminaretur ab quodam accidens: generatio enim terminatur ad esse, id est ad actualitatem existentia ut dicitur, 5. *physic. cap. 1.* & hoc aperte probat Augustinus, 10. 5. *lib. 12. de civit. Dei, cap. 10.* his verbis: Sicut ab eo, quod est sapere vocatur Sapientia, sic ab eo, quod est esse vocatur essentia; itaque ex Augustino ab esse dicitur essentia; sed essentia substantia non potest esse illius accidens. Ergo esse non est formaliter accidens; sed esse est existere: ergo existere non est formaliter accidens; sumit ergo sanctus Augustinus existentiam, & essentiam synonyme; esse enim apud omnes est existere, ut ex Cicero, & cæteris Doctoribus linguæ latinæ patet.

Sanctus etiam Thomas præcipue docuit, actualitatem, seu existentia constitui rem in suo esse, & hoc esse illi esse substantiale, si res, cuius existentia est, substantia fuerit; unde, 1. p. q. 4. art. 1. ad 3. asserit, ipsum esse, seu existentiam esse perfectissimum omnium. Comparatur enim, inquit, ad omnia, ut actus, nihil enim habet actualitatem nisi in quantum est; unde ipsum esse est actualitas omnium rerum; hæc autem non possunt quadrare in accidens. Item 1. p. q. 4. art. 4. ad 3. in corpore. ait, esse, seu existentiam esse actualitatem omnis forme; non enim ait, bonitas, vel humanitas significatur in actu, nisi pro ut significamus eam esse; ergo ex sancto Thoma ratio formalis actualitatis est ratio essendi simpliciter, sed per accidens non est res simpliciter actualis formaliter & extra nihil, præcipue si sit substantia creata; quis enim unquam dixit, hominem esse ens simpliciter, quia est albus, aut quia mouetur; hæc enim prædicata quia sunt accidentalia, sunt prædicata secundum quid, sed prædicata secundum quid non dant esse simpliciter: ergo existentia quæ dat esse simpliciter homini non est accidens illius, sed potius essentia, & substantia eiusdem.

Præterea; quia si existentia est accidens, aut est accidens commune, aut proprium; non primum quia accidens commune potest abesse à subiecto sine ipsius corruptione; sed existentia non potest abesse à substantia, sine substantia corruptione: ergo existentia substantia non est accidens commune; neque etiam potest esse accidens proprium, quia proprium consequitur & resultat ex re iam existente, & ideo non per se primo fit per generationem, vel creationem. Deinde quia actus esse debet proportionatus potentia; essentia autem substantialis, præsertim iuxta hanc sententiam, est in potentia substantiali, ut per existentiam actuetur, non potest ergo existentia substantia esse accidens, sed actus substantialis eius. Denique

Quaest. II. Vtrum essentia disting. &c. 3

Denique quia aliis omnis res existens esset vnum per accidens, & non per se; quod est valde absurdum, & haec rationes probant; etiam existentiam vniuersaliusque accidentis non posse esse rem alterius praedicamenti, sed existentiam; v. g. quantitatis participare eandem rationem quantitatis, cum habeat per se extensionem proportionatam quantitati, & per se pertineat ad complendum effectum formalem quantitatis, & idem est, servata proportione, in qualitate; cuius effectus formalis est quale &c.

Et ideo qui melius sentiunt; etiam supposita distinctione essentiae ab existentia, dicunt existentiam esse quandam actum, seu terminum essentiae eiusdem rationis cum illa. Ita sumitur ex D. Thoma. 9. 5. de potentia, art. 4. ad 5. Vnde absolute dicendum est existentiam substantiae esse substantiam, & accidentis accidens, & modi modum, & rei rem &c. Existentiam autem essentiae vt sic nec esse accidens, nec substantiam, sed abstrahere ab omnibus his; vt in conclusione asseritur.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta aduersaria solvuntur.

AD primum distinguo antecedens, ex vi possibilitatis creatae, concedo; ex vi possibilitatis diuinae, & vt sic, nego; vt patet ex dictis in probatione prima conclusionis, vnde contra solum existentia creata est ratio constituens rem extra causas, quare definitio existentiae vt sic non est recta, si ponatur illa particula in ipsa.

Ad secundum, patet ex iam dictis.

QVÆSTIO II.

Vtrum essentia actualis distinguatur ab existentia à parte rei?

SECTIO I.

Sententia aduersaria proponitur.

Prima sententia asserit existentiam creatam distinguui ab essentia actuali ex natura rei, & ante omnem operationem intellectus, hanc sententiam defendit Hentichus, P. Albertinus, tom. 2. corollariorum, in praedicamento subst. disp. 2. 9. 1. P. Fonseca 1. tom. met. lib. 4. cap. 2. 9. 4. 5. P. Molina 1. p. 6. art. 3. & 9. 3. art. 4. disp. 2.

1. Probatur primo auctoritate Sancti Hylarij, & Seuerini Boëtij, quorum primus 6. de Trinit. affirmat in Deo non esse accidens, sed substantentem veritatem; in creaturis vero esse accidens: sed accidens distinguitur à parte rei ab eo, cuius est accidens; ergo existentia à parte rei distinguitur ab essentia creata; Sanctus vero Boëtius lib. de hebdomadis. cap. 5. ait, in his quae sunt, aliud est id quod est, aliud vero ipsum esse; quibus verbis inter essentiam, & existentiam realem constituit distinctionem.

Secundo probatur haec sententia auctoritate D. Thoma. 1. p. 9. 6. art. 3. ad 2. vbi sic ait: Dicendum, quod licet vnum quodque sit bonum, in quantum habet esse, tamen essentia rei creatae non est ipsum esse: & ad 3. Bonitas rei creatae non est ipsi eius essentia, sed aliquid superadditum, vel ipsum esse eius, vel aliqua perfectio superaddita: Quibus verbis insinuat Angelicus Doctor, essentiam creaturæ ab eius esse, seu ab eius existentia ex natura rei distinguui.

I. P. Tom. II.

stingui; quia quidquid superadditur alteri, distinguitur ab ipso; sed Angelicus Doctor asserit, existentiam creatam superaddi essentiae: ergo existentia creata ex D. Thoma distinguitur ab essentia. Deinde tract. de ente, & essentia, cap. 1. & cap. 5. loquendo de substantiis immaterialibus, haec ait: Huius ergo substantiae quantumvis sint formae sine materia, non tamen in eis est omnimoda simplicitas, nec sunt actus puri, sed habent permixtionem potentiae, & hoc sic patet: quidquid non est de intellectu essentiae, vel quidditatis, hoc est adueniens extra & faciens compositionem cum essentia, quia nulla essentia sine his, quae sunt partes essentiae, intelligi potest sine hoc quod aliquid intelligatur deesse seu factio, possum enim intelligere quod est homo, vel phoenix, & tamen ignorare, an esse habeant in rerum natura: ergo patet quod aliud est esse ab essentia, vel quidditate: sic D. Thomas, vbi probat existentiam in te distinguui ab essentia.

Tertio probatur auctoritate sacrae Scripturae; nam Exodi. 3. cap. vers. 14. secundum versionem vulgatam habetur: Ego sum qui sum; sic dices filiis Israel, qui est, misit me ad vos. Et iuxta Caldaicam, & Sancti Ispagnini translationem; Ero qui ero; sic dices Filiis Israel qui erit, misit me ad vos.

Ex quo loco sic argumentor; ut Deus tam Moysi quam filiis Israel attestaretur se esse, qui Moysen mitteret, nullum aliud efficacius signum tradidit, quam identitatem essentiae cum sua existentia, vt ostendunt verba adducta ex sacra pagina: ergo in creatis essentia cum existentia non identificatur realiter: patet consequentia; quia si etiam in creatis daretur identitas inter essentiam, & existentiam, nullum esset signum à Deo exhibitum vt ipsum cognoscerent Filii Israel, neque vlla causa existeret, cur Deus sibi existentiam inter omnia entia appropriaret, distinguitur ergo in creatis essentia secundum rem ab existentia.

Quarto, ratione sic probatur; quae ita se habent inter se, vt vnum ab altero secundum rem possit separari secundum rem; etiam distinguuntur; sed in creatis essentia, & existentia ita se habent: ergo distinguuntur. Probatur minor, illa separantur realiter, quorum vno corrupto, non corrumpitur alterum; sed corrupta existentia, non corrumpitur essentia: ergo separantur realiter. Probatur minor; essentiae rerum sunt necessariae ab aeterno; sed illud, quod est necessarium corrumpi non potest: ergo essentiae rerum non possunt corrumpi. Ex alia parte existentia, quia contingens est, potest destrui: ergo corrupta existentia non corrumpitur essentia.

Confirmatur primo; impossibile est rem aliquam intelligi sub opposito illius, cum quo est idem realiter, sicut homo intelligi non potest sub opposito rationalis; sed essentia entis creati intelligitur sub non esse quod est oppositum esse existentiae: ergo essentia creata non est idem realiter cum existentia.

Confirmatur secundo, idem semper conuenit sibi ipsi; sed de essentia interdum verum est dicere, quod existat, & interdum quod non existat: ergo essentia non est à parte rei sua existentia. Probatur maior, quia omnis propositio essentialis est propositio aeternae veritatis, & absolute vera, siue extrema existant, siue non; sed si essentia creata esset realiter idem cum sua existentia, propositio affirmans identitatem illam, esset essentialis, & minimum identica: ergo esset aeternae veritatis: ergo non posset esse interdum vera & interdum falsa. Minor probatur: quia olim de Adamo seu de eius essentia verum fuit dicere, illam existere, & modo falsum: ergo.

Si respondeas cum Gabriele, & Durando, semper esse

A 2 esse

esse verum dicere, de essentia actuali, quod existat, & semper verum de essentia in potentia, quod non existat, Adamique essentiam olim fuisse actua-lem & modo in potentia.

9 Sed contra: quia vel per essentiam in potentia intelligis id, quod est in potentia passiva ad esse essentiae materiam, scilicet primam, quae est in potentia, ut aduentu formae recipiat esse essentiale rosae, v. g. vel intelligis integram essentiam, de qua tota dum est in virtute suarum causarum, verum est dicere, quod sit potens ad existendum, sed non existat: si primum, insolubile relinquitur argumentum, quia materia non est essentia rosae, sed pars solum eius; si secundum, est contra est quia eadem numero essentia est illa, quae virtute continetur in suis causis, & illa, quae postea existit extra ipsas, sed existentia nequit affirmari de illa, quando virtute continetur in suis causis: ergo non est idem realiter cum sua essentia.

10 Quinto sic argumentor: existentia non est de conceptu essentiali, & quidditativo essentiae creaturae, alias essentia creata concipi non posset absque existentia, nec existentia contingenter conveniret creaturis & beneficio voluntatis liberae Dei: sed necessario sicut earum essentia: ergo distinguuntur aliquomodo à parte rei; sed non ut non ens habente, nec solum ratione: ergo distinguuntur ut ens à modo, vel ut una formalitas ab alia: prima minor sic probatur: quia ea, quae veram, realem & actualementis rationem participant, invicem distingui nequeunt, ut ens à non ente, quia hoc solum pacto distinguuntur ens, & eius contradictorium, sed essentia actualis, de qua solummodo controvertimus, & existentia veram, & realem actualementis rationem participant: ergo distinguuntur tanquam non ens ab ente; secunda pars minoris sic probatur: distinctio rationis vel est distinctio excludentis ab excluso, vel includentis ab incluso: sed neutro modo distinguuntur essentia, & existentia: ergo non primum, quia essentia actualis includit existentiam, cum actuali ab actualitate dicatur: nec secundum, quia vel essentia includeret existentiam vel existentia essentiam; sed nec primum, nec secundum: ergo non primum, quia potentia non includit actum in sua constitutione, per quem determinatur; sed existentia est actus determinans essentiam: ergo, nec secundum; quia potentia debet esse extra rationem actus.

11 Ultimo sic probatur: essentia Petri est eadem permanens heri, & hodie, atqui existentia non est permanens sed successiva: ergo existentia Petri non est idem ex natura rei, cum essentia Petri, quia repugnat eandem realitatem simul esse successivam & permanentem; Maior est certa; minor sic probatur. Petrus existere hodie, non est extitisse heri, quia existens Petrus heri, potest non existere hodie, poterat enim nocte praecedenti destrui; ergo existentia hodierna Petri non est existentia externa, quia si esset eadem existentia hodierna, & externa, redderet Petrum simul existentem hodie, & heri, imo & per totam aeternitatem necessario.

SVBSECTIO II.

Sententia ponitur.

12 Secunda sententia asserit existentiam distingui ab essentia actuali tanquam unam rem ab alia re, ac proinde in toto rigore realiter: hanc sententiam defendit Caietanus tract. de ente & essentia. q. 11. cap. 5. similiter eam docet Ferrar. Capreol. & ca-

teri Thomistae, & probatur sic primo à Caietano: Omne esse irreceptum est infinitum simpliciter; sed nullum esse creaturae est infinitum simpliciter: ergo nullum esse creaturae est esse irreceptum: ergo omne esse creaturae distinguitur ab essentia creaturae secundum rem; quia omne quod recipitur, distingui debet ab eo à quo recipitur realiter. Minorem ait Caietanus esse per se notam. Maiorem ita probat: omne purum esse est esse infinitum simpliciter, quia ideo esse limitatur, quia non est purum; sed praedicamenti permixtum, à quibus si depuretur, erit infinitum simpliciter; sed omne esse irreceptum necessario esse debet purum, seu depuratum à permixtione aliorum praedicamentorum; erit ergo infinitum simpliciter.

Confirmatur: si albedo ponatur irrecepta sen irreceptibilis in subiecto, erit infinita in genere albedinis: ergo & esse irreceptum in essentia erit infinitum in ratione essendi.

Confirmatur secundo, omnis limitatio opposita infinito simpliciter, vel provenit à differentia contrahente, vel à subiecto recipiente; sed existentia, seu esse creatum limitari nequit per differentiam contrahentem, cum sit ultima actualitas; limitabitur ergo à subiecto recipiente, essentia scilicet, à qua necessario secundum rem distinguitur.

Secundo principaliter sic probatur: quia omnis potentia distinguitur realiter ab actu, cuius est potentia, sed essentia est potentia ad existendum, seu essendum, quae sunt actus illius: ergo essentia distinguitur realiter ab existentia. Maior patet: quia nihil est in potentia, neque est potentia ad se ipsum recipiendum: ergo illud quod est potentia receptiva alterius, distinguitur realiter ab illo.

Tertio sic argumentor: Id quod convenit naturae specificae absque omni causa effectiva, distinguitur realiter ab eo, quod convenit illi per causam effectivam; sed praedicata quidditativa, seu essentia convenit naturis specificis creatis absque omni causa effectiva, ut ostendit haec propositio: Rosa est substantia corporea, quae seclula omni causalitate effectiva est vera (est enim propositio aeternae veritatis) existentia, seu esse convenit illis, media aliqua causa effectiva, ut de se patet: ergo esse, & existentia distinguuntur ab essentia creata.

Ultimo sic probatur: de ratione entis creati est compositio aliqua realis, alias ens creatum pertinere posset simplicitate diuinam; sed nulla alia compositio convenit illi, nisi compositio ex esse, & essentia: ergo omnis creatura est composita ex essentia, & existentia, seu esse; atqui omnis compositio realis est distinctio eorum unio: ergo existentia seu esse, & essentia in creatura distinguuntur realiter.

SECTIO II.

Nostra Sententia ponitur, & probatur.

SVBSECTIO I.

Autoritate ostenditur Conclusio.

Prima conclusio: esse actuale, seu existentia nullo modo distinguitur à parte rei ab essentia actuali creaturae. Haec sententia communiter defenditur à Doctoribus Societatis Iesus.

Probatur primo ex Aristotele qui lib. 7. cap. 6. à principio usque ad finem capituli, non solum docet, sed etiam probat evidenter existentiam, seu esse non distingui à quidditate, seu essentia. Verba Aristotelis in principio Capituli haec sunt: [Utrum autem quidditas, & unum quodque idem sint, an diversa, ex-

pendendum

Quaest. II. Vtrum essentia disting. &c. 5

pendendum est; erit enim operæ pretium ad considerationem de substantia: nam & vnumquodque nihil aliud esse videtur, quam ipsiusmet substantia; quidditas autem substantia cuiusque esse dicitur.] & paulo infra [In his autem, quæ per se dicuntur, semper necesse est eadem esse, ut si quæ sint substantiæ, quibus aliæ substantiæ non sunt, neque naturæ aliæ priores, quales nonnulli dicunt rationes esse; nam si aliud fuerit ipsum bonum, & boni esse; animalque, & animalis esse, atque etiam ens & entis esse: erunt illæ perfectio aliæ substantiæ, & naturæ præter eas, quæ ponuntur, prioresque substantiæ si quidditas substantiæ est. Quod si abiunctæ sunt à se inuicem, aliarum quidem non erit scientia, aliæ vero non erunt entia. Abiunctas autem esse dico, si neque ipsi bono insit boni esse, neque huic esse bonum, scientia enim cuiusque cognitio quidditatis illius est, idque in bono, & ceteris eodem modo se habet. Quare si nec boni esse bonum est, nec esse entis erit ens, nec vnus esse vnum: similiter autem aut omnia suæ quidditates sunt, aut nihil. Itaque si neque ens esse ens est, neque aliorum vllum. Præterea cui non insit boni esse, id bonum non est. Necesse est igitur vnum esse ipsum bonum & boni esse, ipsumque honestum, & honesti esse, & omnino quæcumque non per aliud, sed per se dicuntur; hoc enim satis est, si detur etiam si formæ nullæ sint; magis autem fortasse, si formæ sint.]

Simul etiam perspicuum est si tales sint ideas, quales quidam esse inquirunt, non fore subiectum substantiam; has enim necesse est quidem substantias esse, de subiecto autem non dici; alioquin erunt participata.

Ex his rationibus patet, rem ipsam & eius quidditatem, seu esse vnum atque idem, non per accidens esse; & scire vnum quodque nihil esse aliud, quam eius quidditatem nosse. Itaque per expositionem necessario efficitur ut ambo vnum quiddam sint. Absurdum porro videtur, si quis vnicuique quidditati nomen imponat, erit enim præter illam alia quidditas equi. At vero quid prohibet etiam nunc quædam esse, quæ continuo sint suæ ipsorum quidditates, si quidditas substantia est: quinimo non solum vnum sunt, sed ratio eorum est eadem, ut ex dictis patet: neque enim per accidens vnum ipsum, ac vnus esse, vnum sunt. Præterea si aliud erit, in infinitum fiet progressio: hoc enim erit quidditas vnus, illud vero vnum ipsum: quare & in illis eadem erit ratio.

In his igitur, quæ prima, & per se dicuntur, quidditatem, & rem ipsam vnum, atque idem esse, ex his, quæ dicta sunt, perspicuum est: sophistarum vero redargutiones, quæ contra hanc sententiam afferri solent, qualis est illa, sintne idem Socrates, & Socratis esse, non obscurum est eadem solutione dissolui. Nihil enim interest, ex quibus rem confirmas, & ex quibus ea, quæ contra obijciuntur, diluas. Quo igitur pacto quidditas, & res, quæ idem sint, & quo pacto non idem, hæcenus dictum est.]

Eccè verba clarissima Aristotelis, ubi manifeste duabus demonstrationibus probat nostram veritatem, & refutat Aduersariorum sententiam. Prima continetur in parapho in his, vsque ad illa verba, neque huic esse bonum, quæ sic efformatur. Quia si esse, seu existentia distingueretur ab essentia, & quidditate, quidditas & esse non vnum, sed duo entia essent, quia ea, quæ distinguuntur, non vnum, sed duo sunt, atqui hoc est summum absurdum (inquit Aristoteles) quia iam quidditas non esset quidditas; patet hoc: quia quidditas est primo, quod dat esse

cuius quidditas est; ac proinde est id, quod magis intime, & necessario conuenit illi, sed si distingueretur ab esse seu rei cuius est quidditas, primum non daret esse, quia vnaquæque rei per seipsam habet esse, & non per aliud, quia ipsa est suum esse, vnde antequam adueniat id, quod distinguitur ab ipsa, iam per se habet esse: ergo res non habet esse per quidditatem, si distinguitur ab ipsa re, sed per id, quod non distinguitur ab ipsa: ergo quidditas erit quidditas, & non quidditas, & essentia erit, & non erit essentia; quod est summum absurdum; quia impossibile est idem simul esse, & non esse.

Confirmat Aristoteles eodem parapho: quia sine quidditate non est res, sed si quidditas distingueretur à re, & ab esse, iam res sine quidditate haberet esse: ergo quidditas non distinguitur à re. Minor sic probatur. Quia id, quod distinguitur ab aliquo, habet esse distinctum ab illo; sed esse distinctum non habet esse ab illo, à quo distinguitur; ergo. Verget amplius, quia inter rem, & essentiam, seu quidditatem non potest dari prioritas & posterioritas: quia prioritas, & posterioritas sunt oppositiones reales; sed inter essentiam & rem ipsam non potest dari oppositio, quia essentia constituit rem; vnum autem oppositum destruit aliud: ergo essentia sicut non destruit, sed potius dat esse, ita non potest esse opposita rei, cuius est; quia iam esset, & non esset opposita. Tandem quia de rebus datur scientia, sed si quidditas non esset res, vel esse illius, sed quid distinctum ab ipsa de rebus non daretur scientia: ergo quidditas non distinguitur à rebus. Minor patet: quia scientia agit de quidditate rerum; quia medium præcipuum, ad agendum de rebus est definitio earundem, quæ quidditas rei est, quo medio demonstrat quidditatem esse omnino idem cum rebus; quia quidditas est id, quod primo constituit ipsam rem, & sine qua neque esse, neque intelligi potest res; atqui si distingueretur essentia, seu quidditas à re, esse posset, & intelligi sine re, & res sine quidditate: ergo si distinguitur, falsa erit cognitio illa; ac per consequens non erit scientia. Vnde concludit in illo parapho Aristoteles illis verbis: [quod si abiunctæ sunt à se inuicem, aliarum quidem non erit scientia; aliæ vero non erunt entia; abiunctas autem esse dico si neque ipsi bono insit boni esse; neque huic esse bonum; scientia enim cuiusque cognitio quidditatis illius est, idque in bono, & ceteris eodem modo se habet.]

Secunda demonstratio ponitur ab Aristotele parapho, Quare si nec boni, vsque ad illa verba: Si formæ sunt, quæ sic efformatur; quia si esse distinguitur ab essentia, & res à quidditate, sequetur euidenter rem esse nihil, & non rem; sed hoc est impossibile: ergo res, seu esse non distinguitur ab essentia. Sequela Maioris sic patet: quia vnumquodque per id distinguitur à nihilo, & non est nihilum, per quod habet maxime necessarium esse, & magis intimum esse, per se & non per aliud; sed quidditas est primum & magis intimum esse rei: ergo ut res non sit nihil, debet habere quidditatem per se ipsam, & non per aliud distinctum à seipsa; sed si quidditas, & essentia distinguitur à re, res non habebit quidditatem, & essentiam per seipsam, sed potius per aliud, v. g. Ideo natura non est subsistens per se, sed per aliud, quia subsistentia per quam subsistit, non est ipsa natura; & ideo anima rationalis non intelligit per se, sed per aliud, quia intellectio per quam intelligit, non est ipsa entitas animæ; sed res habet primum esse, & intimum esse per quidditatem, & essentiam distinctam ab ipsa re: ergo non habet illud esse per se ipsam, sed per aliud; ac proinde non erit primum esse.

Verget Aristoteles efficaciter, quia res immediate essentialiter opponitur nihilo, quia nihil est contradictorium rei, ac proinde immediate oppositum illi: eo quod contradictoria immediate opponantur; sed si quidditas distingueretur à re ipsa, res non opponeretur immediate nihilo quidditati, & essentialiter, sed mediate hoc est mediante quidditate quia quidditas, & essetia per vos, quatenus distincta à re, est medium inter rem, & nihilum: ergo ne hæc absurda sequantur, dicendum est, quidditatem non distingui ab ipsa re, seu ab esse; & existentia. Vnde hæc verba profert Aristoteles [quare si nec boni esse bonum est, neque esse entis erit ens, nec unius esse unum, similiter autem aut omnia suæ quidditates sunt, aut nihil. Itaque si neque entis esse ens est, neque aliorum vllum; & omnino quæcumque non per aliud, sed prima, & per se dicuntur.] Et paulo infra concludit: ex his rationibus patet rem ipsam, & eius quidditatem vnum, atque idem non per accedens esse. Itaque per expositionem necessario efficitur, ut ambo vnum quidem sint. [Quibus prolatis concludit Aristoteles magis conueniens esse quidditatem, & esse non distingui, neque vllum posse contra hoc inconueniens reperiri, quod his verbis docet [At vero quid prohibet etiam nunc quædam esse, quæ continuo sint suæ ipsorum quidditates, si quidditas substantia est, quinimo non solum vnum sunt, sed ratio eorum est eadem, ut ex dictis patet.]

Tandem concludit Aristoteles confirmando supradicta euidenti demonstratione de processu in infinitum, de quo in discursu huius questionis latissime à nobis agitur; videatur ibi. Vnde hic breuiter sic ponitur: quia si quidditas, & essetia distingueretur ab esse, & existentia rei, sine dubio daretur processus in infinitum inter essetias, & existentias; sed hic nullo modo conceditur; ergo non distinguitur essetia ab existentia, seu esse: sequela maioris sic probatur: quia ipsa existentia distinguitur ab essetia rei, essentialiter distinguitur ab alia existentia, & habet suæ prædicata æternæ veritatis: ergo habet suam essetiam, sed per vos omnis essetia distinguitur ab existentia: ergo hæc essetia existentia distinguitur ab ipsa existentia. Tunc sic: illa existentia, quæ distinguitur ab hac secunda essetia etiam habet prædicata æternæ veritatis, & distinguitur essentialiter ab alio ante: ergo habet suam essetiam; iterum illa tertia essetia debet distingui propter eandem rationem ab existentia, & sic procedetur in infinitum. Quem processum his verbis indicat Aristoteles: At vero quid prohibet, etiam nunc quædam esse, quæ continuo sint suæ ipsorum quidditates, si quidditas substantia est? quin imo non solum vnum sunt, sed ratio eorum est eadem, ut ex dictis patet: neque enim per accedens vnum ipsum, ac vnus esse vnum sunt. Præterea. Si aliud erit, in infinitum fiet progressio; hoc enim erit quidditas vnus, illud vero vnum ipsum; quare & in illis eadem erit ratio.]

Concludit Aristoteles omnes has rationes esse adeo euidentes, ut argumenta in oppositum ab aduersariis proposita, & proponenda, sint omnino sophismata, nugæ, & crepundia puerorum; quod his verbis docet Philosophus. In iis igitur, quæ prima, & per se dicuntur, quidditatem, & rem ipsam vnum, atque idem esse ex iis, quæ dicta sunt perspicuum est. Sophistarum vero redargutiones, quæ contra hanc sententiam afferri solent, qualis est illa, sint ne idem Socrates, & Socratis esse, non obsecrum est eadem solutione dissolui. Nihil enim interest, ex quibus rem confirmes, & ex quibus ea, quæ contra obijciuntur, diluas. Quo igitur pacto, quidditas, &

res quæque idem sint, & quo pacto non idem, hæc tenus dictum esto.]

Secundò, ex Aristotele, qui 4. *Metaph.* 3. & 5. *Metaph.* 14. & 10. *Metaph.* 8. ait: ens adiunctum homini, nihil aliud significare, quam hominem significat, ut vero intelligeremus loqui ipsum de ente existente, sic ait paulo post: [Ens vtrique homo actus in essetia idem esse vtrique ratum manet.] Vbi aperte ait, hominis actualitatem, & esse identificari cum essetia; sed existentia est actualitas, seu esse hominis: ergo essetia, & existentia in homine non distinguuntur à parte rei ex Philosopho.

Clarius vero loquitur Aristoteles 6. lib. *Metaph.*, ubi sic ait: [o vna hoc quidem ens si enim non hoc, iam igitur plura vtrique; o vna, & esse erunt; quod manifestum, impossibile quidem venit.] Sic Philosophus, ubi clarissime asserit, o vnam, id est, essetiam; nam vt ait D. Thomas de *duabus* *cap.* 2. o vna apud Græcos, idem est quod essetia apud nos; & idem asserit Boëtius libro de *duabus* *naturis*, idem esse, quod existere, seu esse & impossibile est, inquit Philosophus, essetiam, & existentiam, seu ens non esse idem; ubi ens, esse, & existere tanquam synonyma docet esse; & simul asserit omnino identificari cum essetia.

Loco autem illius nominis ens, seu esse, est in Græco Verbum quod apud omnes Græcæ linguæ Doctores significat idem, quod ex isto; & paulo post ait Philosophus: [ens vtrique operans o vna est in toto actu esse.] Quibus verbis explicat quod fuerit ens illud, quod dixerat esse o vnam, id est, essetiam; ens enim operans actu, esse ait tale ens, de quo loquens fuerat nomine o vna, sed ens operans necessario est ens existens: ergo in sententia Philosophi essetia, & existentia, seu esse sunt idem.

Tertio probatur verbis clarissimis Diui Thomæ de ente, & essetia *cap.* 2. §. non etiam, ubi sic ait: [non enim potest dici quod essetia significet relationem, quæ est inter materiam, & formam, vel aliquid superadditum illis, quia hoc de necessitate esset accedens extraneum à re; nec per eam res cognosceretur; quæ omnia essetia conueniunt; per formam autem, quæ est actus materiæ, materia efficitur ens actu, & hoc aliquid; vnde illud, quod superuenit, non dat esse actu simpliciter materiæ, sed esse actuale; relinquatur ergo quod nomen essetia in substantiis compositis significat illud, quod est ex materia, & forma actualibus compositum; & huic positioni consonat verbum Boëtii in commento Prædicamentorum, ubi docet quod o vna significat compositum actuale:] quibus verbis clarissime asserit D. Thomas, essetiam hominis esse compositum actuale ex materia, & forma actualibus; atque compositum actuale ex actualibus partibus est existens. Ergo essetia, & existentia hominis per Diuum Thomam sunt idem.

Confirmat hoc ipsum paulo post Diuus Thomas his verbis: [Huic etiam ratio concordat, quia esse substantiæ compositæ non est tantum formæ, nec tantum materiæ, sed ipsius compositi; essetia autem est secundum quam res dicitur esse, vnde oportet, ut essetia, quæ res denominatur ens, non tantum sit forma, nec tantum materia, sed vtrumque; quamvis eiusmodi esse, siue essetia sola forma sit causa.]

Quibus verbis Diuus Thomas, conuertit esse, & essetiam; sed esse est existentia; ergo existentia, ac essetia sunt idem conuertibiliter. Minor tamen: nam esse est, quod deseruit propositionibus significantibus existentiam, & sic non valet: Adam est animal rationale: ergo Adam habet esse; Adam

Quaest. II. Vtrum essentia disting. &c. 7

est, quia verbum est, absolute; & esse significant existentiam. Præterea, quia ait: essentiam esse ens, cuius causa est sola forma; atqui essentia ratione sui non habet causam, ut vos dicitis; ergo ratione existentiae habet illam: ergo identificatur cum illa; quia si non identificaretur cum ipsa, non diceretur ratione alterius à se distincti habere causam, etiam si vniatur cum illo; alias verbum Diuinum ratione humanitatis, cui vnitur, diceretur habere causam.

22 Dices Aristotelem, & Diuum Thomam solum loquutos esse de rebus compositis, non autem de simplicibus.

23 Sed contra; quia Aristoteles clarius de intelligentiis, quam de rebus compositis loquitur, asserendo intelligentias non distingui à propriis existentibus; sed potius essentiam, & existentiam esse idem in illis. 8. enim *Metaphysicae*, textu 16. sic ait: Quaecumque nec sensibilem; nec intelligibilem materiam habent, seipsas sunt ens; & non per aliquid sibi additum; sed ens, & existentia idem sunt; & intelligentiae nec sensibilem, nec intelligibilem materiam habent, sed sunt simplicissime entitates: ergo in intelligentiis idem, & essentia ipsarum. Vnde intelligentiae non sunt, neque existunt per existentiam additam essentiae suae & ab ea re distinctam, atque diuersam.

24 Præterea in abstractis à materia, idem est quidditas, & habens quidditatem, ut Aristoteles ait: 3. *de anima* textu. 9. Sed habens quidditatem est existens: ergo in rebus abstractis, & simplicibus existentia est idem quod essentia.

25 Amplius, si in intelligentiis esset compositio ex essentia, & existentia, ut volunt Thomistae, esset in ipsis potentia; nam essentia habet potentiam ad existendum; sed Aristoteles omnem remouet potentiam ab intelligentiis; nam libro 9. *Metaphysicae*, textu 17. ait: omne æternum carere potentia, & solum ibi excipit caelum; quod habet potentiam ad vbi, ratione cuius est mutabile, & variabile & 12. *Metaphysicae*, textu 3. scribit: In intelligentiis nullam esse potentiam in sua substantia; cuius rei hanc rationem reddit, vtroque in loco; cum omnis, inquit, potentia sit contradictionis, si intelligentiae haberent potentiam, posset esse, & non esse; quare, & motus coelestis, & intelligentiarum, atque adeo ipsius mundi aeternitas tolleretur.

SVBSECTIO II.

Rationibus probatur nostra conclusio.

26 Probatur primo ratione, quia praedicata quidditativa realia non distinguuntur à parte rei ab existentia reali, quae immediate correspondet talibus praedicatis quidditativis; sed praedicata quidditativa realia sunt vera, propria, & realis essentia, & existentia illis immediate correspondens, est existentia propria talis essentiae: ergo essentia propria vera & realis non distinguitur à parte rei ab existentia propria.

27 Prima pars minoris est clara: Tum quia praedicata quidditativa realia sunt primum, & intimum constitutum rei, sine quo nec esse, neque intelligi potest res; sed hæc est definitio essentiae propriae, & vera: ergo definitio essentiae conuenit praedicatis quidditativis, &c. Ergo illa sunt vera propria, & realis essentia. Tum etiam, quia ideo ens, substantia, viuens, sensibile, rationale sunt essentia hominis, quia sunt praedicata quidditativa illius rei sunt vera, propria, & realis essentia.

Secunda Pars non est minus euidens; quia 28 illa est existentia propria alicuius, quae immediate actuat, & actuale reddit id, cuius est existentia; quia existentia est actus essendi simpliciter; sed essentia immediate actualis redditur, & in esse actualis constituitur per existentiam, quae illi immediate correspondet: ergo existentia correspondens essentiae, & praedicatis quidditativis, est propria existentia essentiae, & praedicatorum quidditativorum.

29 Maior præcipui syllogismi est euidens. Quia hæc sunt praedicata quidditativa, quae immediate correspondent existentiae; ens ut sic, existentia ut sic, substantialis, vel accidentalis, & differentia essentialis existentiae; sed hæc praedicata quidditativa communia, & differentia specialis, per quam existentia distinguitur à subsistentia, & aliis, sunt idem cum existentia, & non distinguuntur ab illa, quae eis immediate correspondet, & à quibus constituitur essentialiter, & quidditative existentia: ergo praedicata quidditativa realia sunt idem, & non distinguuntur à parte rei ab existentia reali, quae correspondet immediate talibus praedicatis quidditativis. Minor hæc sic probatur: quia gradus *Metaphysici* communes, & particulares differentia metaphysica alicuius metaphysici constituti, sunt idem à parte rei cum ipso, & non distinguuntur à parte rei villo modo à constituto metaphysico per tales gradus. v. g. ens, substantia, corpus, animal rationale, non distinguuntur à parte rei ab homine, sed sunt idem à parte rei cum illo; sed illa praedicata quidditativa sunt gradus metaphysici, per quos constituitur existentia essentialiter: ergo praedicata quidditativa realia, quibus immediate correspondet existentia, sunt idem realiter cum illa, & nullo modo à parte distinguuntur ab ipsa.

30 Tunc sic: in homine datur vera, & propria existentia, quae immediate correspondet essentiae hominis, & per quam constituitur existentia hominis quidditative in esse talis existentiae distincta ab existentia arboris, &c. Sed essentia ut sic quidditative constituit existentiam, ut iam probatum manet, est idem cum existentia ut sic, & non distinguitur ab illa, quae ei immediate correspondet, & quae constituitur ab essentia ut sic: ergo essentia hominis est idem à parte rei omnino cum existentia hominis, & non distinguitur ab existentia hominis. Consequentia hæc est euidens: quia quiddid conuenit superiori primo intentionaliter, conuenit omni contento sub illo, v. g. quia homo est animal rationale, essentialiter; Petrus etiam est essentialiter animal rationale; & quia homo est risibilis, Petrus est risibilis. Quae veritas innititur illi euidentiſſimo principio Dialectico: Dici de omni; sed essentia ut sic conuenit esse idem realiter cum existentia propria, quam constituit immediate: ergo omni essentiae conuenit esse idem cum existentia propria, quae illi correspondet essentialiter, & quae constituitur ab ipsa; sed essentia hominis est vera, & propria essentia, & existentia hominis vera, & realiter est existentia propria essentiae hominis, & non alterius: ergo essentia hominis est idem realiter cum existentia hominis.

31 Declaratur à simili: ideo essentia albedinis non distinguitur ab ipsa albedine, & essentia quantitatis ab ipsa quantitate, & essentia Angeli ab Angelo nullo modo differt à parte rei, quia essentia illorum quidditative constituit illa, ac proinde per identitatem, quia cum constitutio essentialis sit omnium maxima, debet necessario esse per maximam omnium unionem constitutui cum constituto; sed maxima omnium unio est per identitatem: ergo essentia

sentia constituit rem, cuius est essentia per identitatem maximam cum ipsa; sed essentia hominis constituit existentiam propriam hominis quidditative; sicut essentia ut sic existentiam ut sic; ergo essentia hominis non distinguitur ab existentia hominis.

32 Vigetur amplius, ens in homine & animal rationale in homine non distinguuntur à parte rei, sed sunt omnino idem; ut late supra demonstratum manet contra Scotum; sed ens in homine & esse in homine sunt idem à parte rei sine ulla distinctione: ergo esse in homine & animal rationale in homine non distinguuntur à parte rei; atqui esse in homine & existere in homine sunt idem à parte rei: ergo de primo ad ultimum existere in homine, & animal rationale in homine non distinguuntur, sed sunt idem à parte rei; sed animal rationale est essentia hominis: ergo essentia & existentia hominis nullomodo distinguuntur à parte rei: Minor prima est certa, quia esse, & ens ita sunt idem, ut sint synonyma, & solum distinguuntur tanquam participium *sum*, est *fui*, & infinitivum illius; atqui participium verbi, & infinitivum verbi nullo modo distinguuntur; sicut amans, & amare in amante formaliter sunt idem: ergo ens in homine & esse in homine sunt idem omnino, & nullomodo distinguuntur; unde idem est dicere; Petrus est actu, ac dicere, Petrus est ens actu, & idem est, Petrus habet entitatem, ac dicere, Petrus habet esse. Minor illa secundi syllogismi est certa, ut patet ex argumentis Adversariorum, ubi absolute convertunt ipsi esse cum existentia: ergo in eorum sententia esse, & existere sunt omnino idem; & ratio est, quia esse præcise sumptum satis est ad veritatem huius loquutionis de secundo adiacente, essentia est: ergo esse, absolute est existere; consequentia est clara: nam iuxta communem significationem, & conceptionem hominum verbum, est, de secundo adiacente non absolviatur à tempore, sed significat actu esse in rerum natura, quod omnes intelligimus nomine existentia; seu per esse existentia.

33 Dices, in homine dari duplicem essentiam, aliam quæ dicitur essentia hominis, alia quæ dicitur essentia existentia hominis, quare essentia existentia hominis non distinguitur ab existentia; quia quidditative constituit existentiam; essentia autem hominis distinguitur à parte rei ab existentia hominis, & in hoc sensu controversatur in hac questione; itaque existentia hominis duplicem essentiam actuatur, videlicet essentiam propriam, & essentiam hominis.

34 Sed contra manifeste, quia vni actui non correspondet duplex potentia; sed vna: atqui essentia est potentia, & existentia actus: ergo vni existentia non correspondet duplex essentia actualis per illam, sed vnica essentia constitutiva propria existentia quidditative, ac proinde idem omnino cum illa, & minime distincta à parte rei ab ipsa, ut patet ex argumentis iam dictis. Maior huius syllogismi est certissima; nam intellectui duplex voluntas, sed intellectus, nec vni volitioni duplex voluntas, sed vnica, quia intellectus est vnicus actus intellectus, & vna volitio est vnus actus voluntatis; item vni supposititalitati non correspondet duplex natura, sed vnica, quia supposititalitas est vnus actus naturæ, quæ tanquam potentia respondet: ergo vni actui, vna potentia respondet: ratio à priori est, quia actus potentia est exercitium illius; atqui vni cum exercitium non petit duo exercibilia, sed vnum: ergo vnus actus petit vnā potentiam, præsertim quia vna entitas non potest esse intrinsece in duplici subiecto, quod adeo verum est in senten-

tia Thomistarum, cum quibus pugnamus, ut adhuc diuinitus non possit esse vnus accidens in duplici subiecto, & vna forma substantialis in duplici materia prima; sed existentia est actus intrinsecus essentia, & intrinsece efficiens ipsam: ergo existentia non potest habere duplicem essentiam in qua intrinsece sit, & quam intrinsece actuatur, & efficiat reddatque actualem; & actu existentem; alias sicut tu vni existentia ponis correspondentem duplicem essentiam, ego possem ponere duplicem naturam correspondentem vni supposititalitati, & duplicem voluntatem vni volitioni, &c. sed hoc est omnino falsum, quia vnica perfectio intrinseca, & vnus actus intrinsecus non potest actuare & perficere intrinsece duplicem potentiam perfectibilem: ergo etiam est absurdum dicere, vnica existentiam hominis actuare duplicem essentiam, vnā per identitatem, alteram per vnionem intrinsecam realem: ergo tantum datur vnica essentia, quæ actuatur per existentiam & constituit quidditative ipsam existentiam, ac proinde sit idem cum existentia, ut patet ex demonstratione nuper facta.

Secundo contra; quia non est maior ratio, quare vnā essentiam actuatur existentia per identitatem & alteram per coniunctionem realem; nam existentia est actus naturalis, & vniformis, ac proinde eodem modo actuatur & perficit propriam potentiam cui correspondet.

Deinde; quia si essentia existentia, quam constituit quidditative etiam si sit vera essentia æternæ veritatis, & existentia sit temporalis, & contingens, non distinguuntur inter se, etiam non distinguuntur existentia hominis ab existentia hominis, etiam si essentia sit necessaria, æternæ veritatis, & existentia hominis sit contingens, quia non est maior ratio vnus, quam alterius, ut amplius patebit in re-tortione præcipui argumenti Adversariorum in fine huius questionis pro hac nostra conclusione faciendā, videatur, ubi evidenter demonstravimus, rationem præcipuam Adversariorum nullius momenti esse, ex eo quod evidenter retorquetur contra ipsos.

Vltimo contra; quia essentia ipsa hominis, quam asseris, distingui ab existentia hominis constituitur formalissime per ipsam existentiam hominis inesse entis simpliciter: ergo constituitur formalissime in esse essentia hominis; sed formalissimum constitutum essentia hominis in esse essentia non distinguitur ab ipsa essentia hominis: ergo existentia hominis non distinguitur à parte rei ab ipsa essentia hominis: consequentia illa prima est evidens, quia idem sunt in homine formalissime essentia, & ens, quia ens quatenus tale est prædicatum quidditativum adæquate, & totaliter transcendens ultimas differentias hominis, ac proinde est primum, intimum, & omnino necessarium prædicatum hominis, sine quo nec esse, nec intelligi potest homo; sed huiusmodi prædicatum est essentia, & quidditas hominis: ergo ens in homine est ipsa formalissima essentia, & quidditas hominis, sed existentia constituit hominem, & essentiam hominis in homine in esse entis formalissimum: ergo existentia constituit hominem, & essentiam hominis in formalissimo conceptu essentia, & quidditas hominis. Minor illa est evidens in omnium sententia; ideo enim prædicata essentialia hominis distinguuntur à parte rei ab ipsa essentia hominis, neque definitio obiectiva distinguitur à definitione, v. g. animal rationale ab essentia hominis, quia prædicata quidditative, & definitio obiectiva constituent quidditative, & essentialiter essentiam definiti in esse essentia, & ratio evidens à priori

priori est, quia prædicata essentialia, & definitio obiectiva non componentur essentialiter per unionem realem, sed potius simplicissime per omnium maximam, & maxime intimam constitutionem; quæ per identitatem est, ut supra dixi: ergo constitutiva quidditativa essentia in esse essentia formalissime non distinguuntur ab ipsa essentia vlllo modo à parte rei, sed potius sunt formalissime omnino idem cum tali essentia.

38 Antecedens primum & principale est certissimum; quia illud, quod constituit aliquid in suo esse, constituit illud in esse entis; sed existentia constituit hominem in suo esse: ergo constituit hominem in esse entis formalissime. Maior est certissima ex supra dictis; nam esse, & ens idem sunt formalissime, & solum distinguuntur quoad voces eo modo, quo ens, & entitas; sicut existens, & existere, quapropter sicut est evidens, quod illud, quod constituit hominem in suo existere, constituit ipsum in esse existentis, & sicut id, quod constituit hominem in suo vivere substantiali, constituit ipsum in esse viventis substantialiter, ita similiter est evidens id, quod constituit hominem in suo esse, constituit ipsum in esse entis, ex quo sic argumentor.

39 Quia non potest res aliqua intrinsece ac formaliter constitui in ratione entis realis, & actualis per aliquid distinctum ab ipsa re actuali; quia sicut res ipsa constituta per se ipsam est ens, quia essentia ipsius est esse ens, ex eo quod ens sit prædicatum transcendens, & quidditativum rei, ita per se ipsam, & non per aliquid additum constituitur in esse entis; nam sicut homo, quia per se ipsum est formaliter homo, ideo quidditativus, & essentialiter est homo, ita etiam res per se ipsam formaliter est ens, & non per aliquid distinctum à se ipsa, quia quidditativus est ens, imo magis quidditativus, ut ita loquar, quam homo, est rationalis, quia ens est prædicatum transcendens, & rationale non est transcendens in homine: ergo sicut homo non constituitur per aliquid distinctum à parte rei in esse hominis & rationalis, ita & a fortiori non constituitur in esse entis, & in suo esse absolute per aliquid distinctum à se ipso à parte rei.

40 Sed homo constituitur in suo esse absolute, ac proinde in esse entis absolute formalissime per existentiam propriam: ergo existentia propria non distinguitur à parte rei ab ipso homine, neque ab essentia illius, siquidem essentia, & quidditas hominis est ipse homo.

41 Dices, existentiam non constituisse hominem in suo esse absolute, sed potius in esse actuali, ac proinde non constituisse in esse entis absolute, sed solum in esse entis actualis; ac per consequens non constituisse hominem in sua essentia, sed potius in formalitate distincta ab essentia: sed contra primo, quia ens, & esse simpliciter sunt idem, ac ens, & esse absolute; sed existentia constituit rem in esse entis simpliciter, ut in probatione secundæ minoris late probatur: ergo existentia constituit rem in esse entis, & esse absolute.

42 Contra 2. manifeste, quia essentia potest dupliciter sumi, aut quatenus est tantum possibilis, seu in statu possibilitatis; aut quatenus est actualis; si sumatur ut possibilis tantum, convertitur cum ente & cum esse possibili; unde sicut est essentia possibilis, ipsa est esse, & ens possibile, ita ut hæc tria ens, esse, possibile, & essentia possibilis sint synonyma; unde nullo modo distinguuntur à parte rei, sed potius identificantur omnino; ergo quicquid constituit essentiam in esse entis, & esse possibili, constituit ipsam essentiam in esse essentia possibilis, & sic quia essentia per se ipsam est for-

maliter essentia possibilis, per se ipsam formaliter est ens, & esse possibile, ac per consequens sicut non potest constitui formaliter essentia possibilis in esse talis essentia per aliquid distinctum à se ex natura rei, ita ipsa essentia possibilis nullo modo potest constitui in ratione entis possibilis, & in esse possibili per aliquid distinctum à se ipsa formaliter à parte rei.

Si autem sumatur ut actualis, id est quatenus actu est realis essentia, etiam convertitur formalissime cum ente actu, & cum esse actu; quare synonyma sunt, ens absolute actu, esse absolute actu, & essentia absolute actu: Tunc sic: essentia actu, quia per se ipsam formalissime est essentia actu, non constituitur in esse essentia actualis per aliquid distinctum ab ipsa essentia; sed ipsa essentia actu, seu actualis est synonyme ens actu formalissime, & esse actu formalissime: ergo non per aliquid distinctum à se ipsa à parte rei, est ens actu, & esse actu. Antecedens illud primum est certum; nam sicut se habent existens, existere, & existentia, sic se habent ens, esse, & essentia; nam sicut existens est participium *existens*, existentia est nomen derivatum ab *existens*, & existere est infinitivum verbi *existens*, ita similiter ens est participium verbi *sum*, & essentia est nomen derivatum à verbo *sum*; & esse est infinitivum illius verbi: ergo sicut se habent existens, existentia, & existere, sic se habent ens, essentia, & esse; sed existens, existentia, & existere idem omnino significant ex parte obiecti, ita ut sint synonyma; ergo similiter ens, esse, & essentia erunt synonyma, & significabunt idem omnino ex parte obiecti. Quod totum patet ex verbis D. Augustini lib. 12. de civit. Dei, cap. 2. ubi, tanquam synonymis vritur esse, & essentia, ibi: [cum enim Deus summa essentia sit, hoc est summe sit, & ideo immutabilis sit, rebus quas ex nihilo creavit, esse dedit; sed non summe esse sicut ipse est, & aliis dedit esse amplius, aliis minus, atque ita naturas essentiarum gradibus ordinavit, sicut enim ab eo, quod est sapere, vocatur sapientia, sic ab eo, quod est esse vocatur essentia nouo quidem nomine, quo vti veteres non sunt latini sermonis Authores, sed iam nostris temporibus vsitato, ne deesset etiam lingua nostra quod Græci appellant οὐσίαν; hoc enim verbum è verbo expressum est, ut diceretur essentia, ac per hoc ei natura, quæ summa est qua faciente sunt quæcunque sunt contraria natura non est, nisi quæ non est, ei quippe quod est, non esse contrarium est, & propterea Deo id est summe essentia, & auctori omnium, qualicumque essentiarum essentia nulla contraria est.] sic ille; quibus aperte demonstrat, essentiam, & esse synonyme se habere, quia essentiam per esse explicat, ut patet ex illis verbis; cum enim Deus summa essentia sit, hoc est summe sit: ecce per summe esse summam essentiam explicat. Quod amplius patet ex illis verbis, sicut enim ab eo, quod est sapere vocatur sapientia, sic ab eo, quod est esse, vocatur essentia; quid clarius & evidenti-
us ad nostram veritatem declarandam poterat excogitari? ergo in sententia D. Augustini esse, & essentia synonyma sunt; unde esse actu, essentia actu, & ens actu similiter synonyma erunt, ac proinde idem omnino erunt in homine, v. g. esse actu, & essentia actu; quod etiam expressis verbis docuit D. Thomas, q. 3. de potentia, art. 5. ad 2. ibi: Ex hoc ipso quod quidditati esse tribuitur, non solum esse, sed ipsa quidditas creati dicitur, quia antequam esse habeat, nihil est, nisi forte in intellectu creatantis, ubi non est creatura, sed creatrix essentia. Sic Angelicus Doctor; ubi duo expresse docet, primum, quando creatur esse, creati etiam quidditas, quia quidditas est ipsum esse, secundum quod dicit continetur illis verbis, quia antequam

tequam esse habeat, nihil est, ac si diceret, quidditatem non esse talem per aliquid distinctum ab ipso esse, quia quidditas nihil aliud est, ac esse; ac proinde antequam habeat esse, nihil est: ergo pro certissimo habendum est essentiam, quidditatem, esse, & ens actu esse synonyma, & omnino idem.

44 Consequentia illa prima est manifesta à paritate rationis, nam ubi est eadem ratio formalis est idem effectus, vel quasi effectus formalis; sed tota ratio formalis, propter quam essentia actualis non constituitur per aliquid distinctum à se formalissime in esse essentia actualis est, quia per se ipsam est formalissime talis; sed hæc eadem ratio formalis reperitur in esse actuali, & in ente actuali respectu ipsius essentia actualis, si quidem sicut per se ipsam est essentia actualis, ita per se ipsam est actu ens, & actuale esse: ergo datur idem effectus, vel quasi effectus formalis in hac constitutione, scilicet quod in esse entis actu, & in esse actu non constituitur essentia actualis per aliquid distinctum ab ipsa essentia actuali à parte rei.

45 Quod autem essentia actualis per se ipsam sit ens actu & esse actu ex dictis est manifestum, siquidem ens actu, & essentia actu sunt synonyma, atqui per id, quo constituitur vnum synonymum sine dubio constituitur aliud, nam per id, quo constituitur aliud, constituitur idem ipsum, unde per id, quo constituitur gladius, constituitur ens, & eo modo, quo est Deus, est ens increatum, quare si gladius per se ipsam est gladius, per se ipsum erit ens; sed essentia actu, & ens actu sunt synonyma: ergo eo modo erit essentia actu talis, ac ens actu seu actuale esse; sed per se ipsam res est essentia actualis: ergo per se ipsam res est ens actu, & esse actu sine aliquo addito ex natura rei ab ipso: v.g. homo est per se ipsum animal rationale actu; sed ens actu in homine quatenus est prædicatum quidditativum & transcendens est omnino idem cum animali rationali actu, ut patet ex supradictis contra Scotum: ergo homo per se ipsum est ens actu animal rationale, ac proinde per se ipsum, & non per aliquid distinctum à se erit ens actu, esse actu, esse animal rationale actu: ergo res nullo modo potest constitui in esse entis, & in esse actu per aliquid distinctum à se ipsa.

46 Quod sic demonstro & declaro supradicta; nam omnis forma realiter distincta à potentia, quam actuat, componit cum illa vnum compositum, unde talis actus potest dici causa formalis, vel respectu compositi vel respectu potentia, vel alterius quasi partis componentis, quin absque tali actu, vel forma esse non possit; respectu igitur compositi verissime dicitur talis actus formaliter, & intrinsece constituere, non tamen potest omnino condistingui ab illo, sed necessario includitur in eo, & distinguitur ab ipso, ut pars à toto, quia talis actus non potest esse tota entitas composita, cum necessario includat aliam partem, vel potentiam, cuius est actus; at vero si comparatur actus ad aliam rem vel potentiam cuius est actus, non potest intrinsece & formaliter constituere propriam entitatem eius, quia illa entitas non est composita, sed simplex, alioquin non esset altera pars componentis, sed totum compositum, quod in reali compositione ex rebus distinctis prorsus repugnat, & etiam, quia alioqui constaret illa entitas, seu pars, quæ incipit actu ex illo actu, & aliqua alia re, de qua rursus inquiram an constituitur intrinsece, & formaliter per illum actum; nam si hoc affirmetur, procedemus ulterius in infinitum; si vero negetur, concluditur intentum, nimirum potentiam proprie componentem cum actu realiter distincto non posse intrinsece & formaliter constitui per ipsum actum, quocum componit, atque ita cum sit ultima resolutio ad

prima, seu simplicissima componentia, necesse erit, ut illa entitas, quæ ad alteram comparatur, ut potentia ad actum non constituitur intrinsece, & formaliter per illum actum nimirum per aliam partem in suo esse intrinseco, videlicet in sua propria intrinseca entitate & esse, licet fortasse illam postulet, ut sit: sicut materia petit formam, sic essentia constituet vnum existens cum essentia, tamen respectu entitatis essentia nullo modo posset intrinsece illam constituere aut cōponere, quia vna ab alia condistinguitur, ut entitas simplex ab entitate simplici distinctione excludentis ab excluso, non autem distinctione includentis ab incluso, quia hoc modo non distinguitur potentia ab actu; sed effectus formalis actus ab ipso actu; atqui potentia, quæ actuatur ab actu, non est effectus formalis talis actus: ergo ille non constituit in sua entitate potentiam, quam actuatur sicut forma rationalis non constituit materiam primam in entitate sua intrinseca, seu in esse intrinseco materia primæ; sicut supposititas non constituit naturam in esse intrinseco naturæ, nec in entitate intrinseca illius, licet constituat in esse subsistentis: ergo existentia si est actus distinctus ab essentia actuali, non constituet ipsam essentia in esse intrinseco essentia, neque in esse entitativo essentia, sed potius supponet iam essentia constitutā in suo esse actuali, & in sua entitate intrinseca actuali.

Sed esse actuale essentia, & esse ens actu in essentia est ipsum existere essentia: ergo si supponitur existentia distincta ab essentia, erit essentia existens ante existentiam, ac proinde habebit essentia existentiam ante ipsam existentiam, quod est omnino falsum: ergo dicendum est, quod sicut essentia actualis per se ipsam præficio quocumque alio distincto à se à parte rei habet entitatem realem, & esse reale actu, ita per se ipsam existere actu sine aliquo alio addito distincto à se ipsa, quia ut supra vidimus, idem est in rebus omnino ens actu, esse actu, & existere actu.

SUBSECTIO III.

Amplius declarantur dicta.

47 Via in essentia hominis, v.g. non distinguitur ab ipsa essentia à parte rei gradus superior, v.g. animal, & substantia si cum proportionem sumantur; v.g. si animal actu, & substantia actu comparantur cum essentia hominis actu, quia si comparantur substantia possibilis, & animal possibile, cum actuali essentia hominis distinguuntur sine dubio ab illa à parte rei, quia possibile, vel possibile, siue sit negatiuum, siue positiuum, separatur realiter ab essentia actuali, ac proinde distinguuntur realiter, contra vero si animal possibile, & substantia possibilis comparantur cum essentia hominis possibili, non distinguuntur realiter, quia certissimum est apud nos, & apud Aduersarios contra Scotum, & Scotistas, gradus superiores metaphysicos, aut prædicata quidditativa communia non distingui vilo modo à parte rei à prædicatis inferioribus & ab speciebus, & indiuiduis constitutis per ipsa, sed ens reale actuale est prædicatum commune transcendens, & gradus metaphysicus, qui prædicatur quidditative de essentia hominis: ergo ens reale actuale nullo modo distinguitur à parte rei ab essentia hominis actuali; sicut neque ens possibile ab essentia hominis possibili; sed ens reale actuale est ipsa essentia hominis, seu existere reale: ergo existentia, & existentia, siue existere reale: ergo existentia, & existentia, siue existere reale nullo modo distinguuntur à parte rei ab ipsa essentia hominis actuali, & reali. Minor illa est evidens, quia sicut ens, & esse sunt synonyma, ita ens reale actuale & esse reale actuale sunt synonyma; sed esse reale actuale est synonymum existentie realis, ac proinde idem est, quod existentia realis: ergo ens reale actuale est

Quaest. II. Vtrum essentia disting. &c. 11

est idem, quod existentia realis; sed essentia realis actualis est idem sine vlla distinctione cum ente reali actuali, & existentia realis est idem sine vlla distinctione cum ente reali actuali similiter; ergo essentia actualis realis hominis est idem cum existentia reali hominis: patet consequentia, quia quæ sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se; sed essentia realis actualis hominis, & existentia realis hominis sunt idem in tertio entis realis actualis; quod synonyme est idem quod esse reale actuale: ergo essentia actualis realis hominis & existentia realis hominis sunt idem inter se à parte rei sine vlla distinctione à parte rei: ergo essentia realis actualis à parte rei non constituitur in esse existentis realiter à parte rei per aliquid distinctum à se ipsa; sicut non constituitur in esse entis actualis realis aut in esse actuali reali per aliquid distinctum à se ipsa.

49 Declaratur, & confirmatur; sicut ens ut sic est gradus superior respectu essentiae hominis, ita actualitas ut sic est gradus superior respectu essentiae actualis hominis: ergo totum concretum, ens actuale reale est gradus superior respectu essentiae actualis hominis; unde in predicatione formali vere, & realiter predicatur de essentia actuali hominis ens actuale ut sic, & sic hæc est vera propositio, essentia actualis hominis est ens actuale reale; sicut est vera hæc est substantia actualis realis, est vivens sensibile, actuale, reale, imò à fortiori quia ens actuale reale ut sic non solum est gradus superior respectu essentiae actualis hominis, sicut substantia actualis, & animal actuale; sed etiam in sententia Thomistarum, cum quibus pugnamus prædicatum transcendens totam essentiam actualem hominis; sed omnis gradus superior identificatur omnino sine vlla distinctione à parte rei cum essentia hominis: ergo ens reale actuale identificatur omnino à parte rei cum essentia actuali reali hominis sine vlla distinctione à parte rei: Tunc sic ens reale actuale ut sic, & esse reale actuale ut sic sunt idem omnino sine vlla distinctione, ut patet ex supradictis: ergo esse actuale reale est idem omnino cum essentia actuali reali hominis: quod sic demonstratur, quia essentia realis hominis actualis opponitur contradictorie nihilo; sed nihilum non est, nec habet esse, quia est negatio esse: ergo essentia actualis est actu, & habet esse actu non per aliquid distinctum à se, sed per se ipsam immediate, quia vnum contradictorium non est tale respectu alterius per aliquid distinctum à se, quod mediet inter se, & suum contradictorium, alias vnum contradictorium cum altero, non opponeretur immediate, & maxime, sed essentia actualis hominis est immediatum contradictorium nihili ratione esse actualis, & quia actu est: ergo essentia actualis actu est & actu habet esse, non per aliquid distinctum à se ipsa, sed per se ipsam immediate, & formaliter: sed esse actuale reale est existere actuale, & reale, synonyma enim sunt in sententia D. Thomæ 1. p. q. 3. art. 4. in corpore, ubi ait; esse, esse actualitatem omnis formæ; sed actualitas in sententia D. Thomæ, & Thomistarum & esse sunt idem quod existere: ergo existere est idem, quod essentia hominis; sicut essentia hominis, & ens actuale, & sic ait Angelicus Doctor. 1. p. q. 3. art. 1. ad 3. Ipsum esse perfectissimum, omnium; comparatur enim ad omnia ut actus; nihil enim habet actualitatem, nisi in quantum est, unde ipsum esse est actualitas omnium rerum, quod est existere earum; ecce quomodo synonyma sunt esse, & existere apud D. Thomam; quod etiam in usu positum est apud linguæ latinæ Doctores, ut patet ex Tullio, qui synonyme vitur verbo, *existit*; & verbo, *sum* & *sum*, ut 1. de divinatione; existit hoc loco quaestio subdifficili.

1. P. To m. 11.

lis, & lib. 2. Officior. atqui eo tempore tantæ discordiæ sequutæ sunt, ut & tyranni existerent, & optimates exterminarentur, id est tyranni haberent esse, & optimates destruerentur, ac proinde amitterent esse; unde Laurentius Balla lib. 5. *Elegantior.* ait, existere significare idem, quod *sto, extorsum, & super sum*; idem ergo omnino significant hæc voces, & ideo P. Franciscus Suarez disp. 31. met. sect. 1. n. 2. sic ait, suppono aurem per esse nos intelligere existentiam actualem rerum, ne sit equivocatio in verbis, nec sit necessarium postea distinguere de esse essetie, existentie, aut substantie, aut veritatis propositionis.

Ergo de primo ad ultimum existentia hominis, & essentia hominis non distinguuntur.

Iterum hoc ipsum sic demonstratur; quia per vos essentia actualis, & existentia distinguuntur; interrogo à vobis an essentia actualis distinguatur ab existentia, sicut nihil ab aliquo, vel tanquam non ens ab ente, vel tandem ut ens reale positivum actuale ab alio ente reali positivo actuali? primum dici non potest à vobis, alias fateri cogremini, hominem actualem esse essentialiter non ens, siquidem essentia eius, est non ens, & solum existentia ens positivum est; sed per vos homo non est essentialiter existens: ergo homo non potest esse essentialiter ens positivum reale; ex quo amplius sequitur contra vos, existentiam etiam hominis non esse positivam, sed potius negativam, & negationem; nam eo modo est existentia, quo est essentia alicuius; unde sicut essentia mortis est negativa, ita etiam existentia eius; & sicut essentia tenebrarum, & cæcitatibus sunt negationes, & non positivæ realitates, ita etiam existentia earundem sunt veræ negationes, & non entitates positivæ; quia existentia est accessorium, & essentia talis existentie est principale; sed accessorium sequitur principale, & proportionatur ita cum principali, ut non excedat principale in gradu universaliissimo essendi: ergo si essentia hominis esset negatio, existentia hominis non posset esse positiva; sicut si essentia accidentis est accidentis, existentia ipsius non potest esse substantia, præcipue quia actus positivus non potest existere in negatione tanquam in primo fundamento; sicut substantia non potest esse in accidenti; & res non potest esse in modo: ergo existentia hominis supposita essentia negativa ipsius, esset etiam negativa, ac proinde homo totus esset negatio, quod est falsissimum: ergo dicendum est, essentiam hominis non distinguere ab existentia eiusdem, tanquam nihil ab ente positivo: ergo dicendum est, existentiam, & essentiam in homine distinguere tanquam duo entia realia positiva; rogo ergo quale ens sit illa essentia actuale, an possibile, non quidem possibile, quia loquimur de essentia prout actuali, & posita à parte rei; ergo est ens actuale: ergo prout distinguitur ab existentia est existens: patet consequentia; quia actuale & existens, ut iam diximus idem omnino sunt, & ad summum nominibus distinguuntur, ut gladius, & ens, cum existentia ad nullum alium effectum deserviat, nisi ut det actualitatem essendi: ergo si hanc habet essentia à se ex ipso lumine naturæ videtur superflua existentia.

Vergetur; quia essentia actualis, & existentia aliter distinguuntur, quam essentia, & existentia possibilis: ergo distinguuntur non ut duo entia possibilis: ergo ut actualia entia; ergo tam essentia, quam existentia prout condistinctæ inter se, sunt actualia, & per actualitates suas seipsas distinguuntur; ergo negari nequit actualitas essentiae identificata cum existentia; sed nihil aliud est hæc actualitas, quam existentia (sanè dum ego habeam actualitatem essentiae, tolle tibi tuam existentiam, quæ non

B 2 non

non indigeo, ut absolute sum:) ergo existentia hominis, & essentia hominis actualis sunt omnino idem, & minime distinguuntur à parte rei.

- 53 Quod tandem sic vergetur; nam essentia actualis propter præcisam, & distinctam ab illa existentiam, quam tu fingis, habet iam effectum formalem existendi: ergo non habet illum, neque existit ab illa existentia ficta à te sed à seipsa existit; consequentia patet ex terminis; antecedens probatur: essentia actualis est causa materialis verè recipiens ipsam existentiam, non minus quam materia prima est causa materialis formæ substantialis verè recipiens talem formam, & non minus, quam subiectum recipit albedinem, tum quia compositioni essentiae, & existentiae est per modum actus, & potentiae, & omnis actus componens, aut saltem vnio illius causatur in genere causae materialis à sua potentia, tum etiam quia existentia, siue sit res, siue modus, est tamen perfectio intrinseca essentiae, à qua educitur, & sic dependenter: ergo essentia præsupponitur ut existens ad illam formalitatem: patet consequentia, quia nihil potest realiter causare intrinsece recipiendo in genere causae materialis, quin existat; sed essentia causat existentiam recipiendo ipsam: ergo pro illo priori naturæ est existens, vide ea omnia, quæ in physicis de existentia materiæ diximus, probantes aduersus Thomistas, illam non esse à forma sed à materia ipsa; ex quibus euidenter sequitur, essentiam actualem à se esse ens actuale & existens, & non per aliquid distinctum à se ipsa, alias si essentia ante existentiam non esset actu ens, esset ens possibile tantum; sed ens possibile non potest actu causare recipiendo, ut latissime demonstrauimus in physicis loco citato, unde materia possibilis & quæ actu non est in rerum natura, non potest actu recipere formam, nec componere cum illa actu compositum actuale: ergo si essentia vere recipit existentiam actu, & vere causat ipsam actu, quia existentia educitur actu ab essentia, essentia pro illo priori naturæ, pro quo causat existentiam, & pro quo nondum intelligitur existentia in actu, cum pro posteriori naturæ intelligatur illa, erit existens, & ens actu absolute: ergo esse existens non accipit ab ipsa existentia, si existentia distinguitur ab essentia.

- Dices, hanc rationem labefactari in albedine distincta ab homine, nam homo v. g. ut condistinctus ab albedine, vel est albus, vel non; si est albus: ergo non eger albedine distincta à se; si non est albus: ergo iam non sunt duæ res, &c. ecce argumentum reortum contra nos.

- 55 Sed contra manifeste, quia homo ut recipiat albedinem habet sufficientem capacitatem quia supponitur ante albedinem in esse entis realis actualis, & habens esse actuale, & existere actu, in quibus formalitatibus nullo modo constituitur homo ab ipsa albedine, sed supponitur iam constitutus, etiam si non supponatur albus: ergo potest recipere albedinem, vniri cum illa, & ab ea reddi albus, sed homo, ut condistinctus ab existentia, & ut supponitur illi per vos non est ens actu, nec habet esse actu, ac proinde necessario debet esse ens possibile tantum ut est modo Antichristus, & Adam, & fuerunt ab æterno res non existentes: ergo nequit illi realiter vniri existentia, aut formaliter illi communicari, & consequenter nec per vnionem sui cum homine illam reddere ens actu, aut existens, seu habens esse actu, ex eo quod ante existentiam nullam habet capacitatem actualem ad recipiendum, quia non entis nullæ sunt qualitates: ergo nihil potest fieri ens intrinsece, & formaliter, aut constitui formaliter existens per aliquid à se distinctum: ergo exi-

stentia dans esse intrinsece, & formaliter, non potest realiter distinguì à re existente.

SYBSECTIO. IV.

Secunda principalis ratio ponitur.

Quia essentia actualis distinguitur ab essentia possibili, vel à possibilitate essentiae per suum ipsum esse positium & non distinctum à se; sed illud esse, per quod essentia actualis distinguitur ab essentia possibili, seu à possibilitate essentiae est actualis existentia: ergo actualis existentia est ipsum esse essentiae actualis sine aliqua distinctione ab ipsa. Maior satis supra probata manet, cum tractatum de possibilitate, constet possibilitatem, seu essentiam possibilem ut talem esse negationem; atqui ut ibidem probauimus, positium à negatione non potest distinguì per aliud esse à se distinctum, quia si distingueretur positium à negatio per aliud esse, distinctum à se ipso, aut illud, per quod distingueretur, esset quid negatiuum, aut positium, non negatiuum, quia alias daretur processus in infinitum, quia etiam ab illa negatione per quam distinguitur formaliter, & realiter à possibilitate, deberet distinguì ut quid positium; ergo per aliam negationem, & ab illa etiam per aliam, ac proinde in infinitum; ne igitur concedamus hoc absurdum, faciendum est certissime, & sine dubio positium non distinguì à negatio per aliam negationem.

Alias præter absurdum dictum sequeretur cuiusdā contradictio in adiecto, videlicet quod illa negatio, per quam positium distinguitur ab alia negatione, non sit negatio, sed positium, quia illa negatio esset negatio alterius negationis, & non positui: ergo illa negatio non esset negatio, sed positium, quia negatio negationis affirmatio, & positium est; unde nec non homo, non est negatio hominis, sed positius homo, quia est negatio negationis hominis: ergo velint, nolint aduersarij, fateri coguntur positium à negatio non distinguì per negatiuum aliud à se, sed per seipsum.

Non positium, quia omne positium aut est relatio, aut quid absolutum; sed tale positium per quod vnus positium distinguitur à negatione, non esset relatio, neque absolutum distinctum à parte rei à primo positio, quod distinguitur à negatione: ergo illud non esset positium; de relatio sic probatur; quia non esset relatio transcendentalis, nec prædicamentalis, primum patet iam ex supra latissime dictis in præfationibus huius metaphysicæ, vbi probauimus, nihil positium posse dicere relationem transcendentalem ad negatiuum, ex eo quod res superioris ordinis nec specificietur à re inferioris ordinis, nec essentialiter ordinetur ad illam.

Deinde euidentius patet; quia si positium distingueretur à negatione per relationem transcendentalem, & essentialem ipsi positio, tale positium non distingueretur ab illa negatione per esse distinctum à se, sed potius per suum ipsum esse essentialiter immediatè, quia relatio transcendentalis nullo modo distinguitur à parte rei à re, cuius est relatio, cum talis relatio sit adæquate de essentia rei cuius est relatio, imò sit tota essentia rei, ut videre est in relatione transcendentali potentiae, habitus, & actus ad obiectum; materiæ ad formam, & formæ ad materiam: ergo si positium distinguitur à negatio per relationem transcendentalem, ab illa distingueretur positium per suum ipsum esse immediatè, & non per aliud positium à se distinctum.

Quod autem non distinguitur positium actualis 60 essentiae à possibilitate seu essentia possibili per relationem

Quaest. II. Vtrum essentia disting. &c. 13

tionem prædicamentalem patet primo. Quia relatio prædicamentalis petit terminum actu existentem, & positivum; atqui possibilitas, quæ est negatio, neque actu existit nec positivè existit: ergo non potest terminare relationem prædicamentalem distinctionis essentiae actualis ab ipsa. Secundo, quia si positivum posset dicere relationem prædicamentalem ad possibilitatem, ut per illam relationem distingueretur ab eadem actu infinitum actu in vnoquoque positivo relationum completarum, scilicet diversitatis, & distinctionis, &c. quia in subiecto completo multiplicatur tot relationes completæ in omnium sententia, quot fuerint termini cõpleti specie distincti; atqui infinitè dantur actu possibilitates specie distinctæ, ut sunt possibilitates mixtorum, & elementorum omnium, & Angelorum possibilitum, &c. quæ sunt termini infiniti, quæ fundantur in positivo: ergo in positivo actu multiplicatur infinitæ relationes prædicamentales, si concedatur dari relationem prædicamentalem ad possibilitatem, quod est in vestra sententia omnino absurdum, siquidem infinitum in actu non solum naturaliter, & de facto, sed nec de possibili divinitus, & per potentiam absolutam vultis concedere; igitur non est concedendum, dari relationem illam prædicamentalem, per quam distinguatur essentia actualis ab essentia possibili.

Item essentia actualis non potest distingui à possibilitate per aliquid positivum absolutum distinctum ab ipsa essentia actuali positiva, quia aut illud secundum positivum, per quod distinguitur essentia actualis à possibilitate distinguitur per aliud positivum distinctum à secundo positivo, vel non distinguitur, nisi per se ipsum; si distinguitur per aliud, de illo alio eadem redibit interrogatio, & sic procedetur in infinitum; si non distinguitur per aliud positivum, sed solum per seipsum, & hoc quia positivum est, & possibilitas negatio, etiam ipsa essentia distinguitur per se ipsum quatenus actualis est à possibilitate, siquidem essentia actualis etiam est positiva, & possibilitas est negatio; nam ubi est eadem ratio formalis, est idem effectus, vel quasi effectus formalis; unde superfluum erit illud secundum positivum fictum ab adversariis, ut essentia actualis, quæ positiva est distinguatur à possibilitate seu ab essentia possibili.

Sed ut hoc argumentum sit evidens demonstratio, & ne opinionibus iunctur, supponamus possibilitatem esse quid positivum, in quo casu sic argumentor; vnaquæque entitas distincta ab alia siue essentialiter, siue realiter, aut individualiter distinguitur ab illa in actu primo per suam differentiam, aut essentialem, aut individualement metaphysicam, verbi gratia Petrus distinguitur à Paulo per suam Persecutionem, quæ est differentia individualis, & à Bucephalo distinguitur essentialiter per rationalitatem, quæ est differentia specifica metaphysica illius, & ratio à priori est quia differentia ideo est talis, quia facit differre vnum ab alio: sed facere differre est facere distingui vnum ab alio, ut ex terminis patet: ergo differentia siue sit individualis, siue essentialis, facit differre, & distingui vnam rem ab alia, sed differentia, siue sit essentialis, siue individualis, non distinguitur realiter à re, cuius est differentia in sententia Thomistarum contra Scotum, & ideo rationale non distinguitur ab homine: ergo vnaquæque res non distinguitur ab alia in actu primo entitative, & substantialiter per aliquid distinctum à seipsa, sed potius per suum ipsum esse positivum, sed essentia actualis positiva distinguitur à possibilitate, seu ab essentia in esse possibili for-

maliter in actu primo substantialiter & entitative: ergo non distinguitur ab illa, nec differt ab eadem entitative, & substantialiter per aliquid distinctum à sua entitate actuali, sed potius per se ipsam immediate, & formaliter, & per suum ipsum esse formalissime sine aliquo medio inter essentiam actuale, & possibilitatem, seu essentiam possibilem ut possibilem formalissime.

Quod autem essentia actualis distinguatur realiter à parte rei à possibilitate seu essentia possibili patet manifestè; imò & supponitur ad Adversariis ut certum, quia possibilitas rerum, seu essentia ut possibilis formaliter fuit ab æterno, ac proinde est eo æterna Deo, & essentia actualis, quatenus actualis positiva non est ab æterno, sed in tempore: ergo ab æterno est possibilitas sine actuali essentia: ergo distinguuntur realiter, quia idem non potest esse sine se ipso à parte rei, alias idem separaretur à se ipso, ac per consequens distingueretur à se ipso, quia quæ separantur realiter, distinguuntur realiter, & sic idem esset & non esset ipsum simul, quod est omnino impossibile, ut patet ex illo principio, impossibile est idem simul esse, & non esse; Item quia ab æterno nulla essentia operata fuit actus liberos, vel virtuosos, aut peccaminosos, alias antequam homo produceretur à Deo, peccavisset, vel meruisset ab æterno, quod est delirium Pythagoreorum, asserentium animas propter peccata ante corpora facta detrudi in corpora, &c. sed nulla alia ratio huius potest dari, nisi quia essentia ab æterno non fuit actualis, sed solum possibilis, præcipuè in sententia Thomistarum asserentium ad operandum non requiri necessario existentiam, quapropter si essentia actualis esset ab æterno, operaretur ab æterno etiam non existisset ab æterno, atqui essentia ab æterno nec fuit operata, nec potuit operari per vos actu: ergo signum evidens est, essentiam actualem ab æterno non fuisse, sed solum possibilem, & ideo non fuisse operatam ab æterno actu; sicut essentia Antichristi non potest operari actu; quia nunc essentia Antichristi non est actualis, sed futura, & possibilis solum: ergo essentia actualis, quæ non fuit ab æterno, & possibilitas eius, quæ actu fuit ab æterno, ab æterno sunt separata realiter: ergo distinguuntur realiter; sed per idem ipsum distinguitur in actu primo entitative, & substantialiter res, per quod substantialiter, & entitative constituitur ultimo, tanquam per differentiam; sed res non constituitur in suo esse per aliquid distinctum à suo esse à parte rei, sed per suum ipsum esse: ergo res non distinguitur ab alia per aliud esse distinctum à proprio esse, sed potius per suum ipsum proprium esse.

Sed essentia actualis positiva distinguitur à parte rei à possibilitate, seu ab essentia ut possibili formaliter entitative, & substantialiter: ergo non distinguitur ab illa per aliquid esse distinctum à proprio esse essentiae actualis, sed potius per suum ipsum esse & per se ipsam immediate.

Minor prima & præcipua primi, & principalis syllogismi sic demonstratur. Quia per illud distinguitur essentia actualis à possibilitate, seu ab essentia possibili ut possibili, per quod talis essentia actualis non est ipsa possibilitas, &c. seu est alia à possibilitate; atqui essentia actualis non est ipsa possibilitas, sed potius est alia à possibilitate per existentiam formaliter: ergo per existentiam formaliter distinguitur essentia actualis ab esse possibili, seu ab ipsa possibilitate essentiae. Maior est certa, & ex terminis patet; quia idem est vnum distingui ab alio quam vnum esse aliud ab illo; unde quia Petrus distinguitur à Paulo, est alius à Paulo.

⁶⁶ Minor sic probatur, per illud essentia actualis non est pure possibilis, seu non est ipsa possibilitas, per quod constituitur in esse actuale positivo; sed per existentiam constituitur formaliter in esse actuale positivo: ergo per existentiam distinguitur à possibilitate. Maior est certa, quia per illud constituitur aliquid in non esse alterius, & in esse distincto ab altero, per quod constituitur in esse opposito illi eo modo, quo oppositum est, sed per actualitatem essentiae constituitur in esse opposito aliquomodo respectu possibilitatis: ergo per actualitatem constituitur essentia actualis in esse non possibilis, seu ut clarius loquar per illud essentia actualis non est pure possibilis, seu possibilitas, per quod constituitur in esse actuale positivo. Minor, in qua est difficultas, sic demonstratur, quia existentia actualis positiva est ipsa actualitas positiva essentiae; sed per actualitatem positivam formalissime constituitur essentia actualis inesse actuale positivo; sicut per albedinem constituitur homo albus, & per rationalitatem constituitur homo rationalis, quia eo modo est effectus formalis, ac est causa formalis: ergo per existentiam positivam constituitur essentia actualis in esse actuale positivo, sed esse actuale positivum est esse oppositum aliquomodo possibilitati, seu enti in potentia: ergo per existentiam constituitur in esse opposito enti in potentia, &c. Maior est certissima apud ipsos Aduersarios, quia apud ipsos, & apud omnes existentia est actus essentiae, ac proinde actuatur ipsam, & à potentialitate logica ad actualitatem reducit, ac per consequens à Thomistis actus entitativus vocatur, & ideo sicut negant materiam primam habere existentiam à se, ita negant materiam primam habere actum entitativum à se, quia actus, & existentia convertuntur in eorum sententia, & secundum D. Thomam hoc est clarum, qui *1. part. quest. 3. art. 4. in corpore*, convertit esse, & actum essendi illis verbis: Non enim bonitas, vel humanitas significatur in actu nisi propter significamus eam esse & eadem *1. part. quest. 4. art. 1. ad 3.* sic ait: Ipsum esse, esse perfectissimum omnium, comparatur enim ad omnia ut actus, nihil enim habet actualitatem nisi in quantum est: unde ipsum esse est actualitas omnium rerum; sed actualitas rerum in essendo seu esse est existentia secundum eundem D. Thomam eadem *1. part. quest. 5.* ubi asserit tunc aliquid propriè esse in actu quando actu existit: ergo existentia secundum D. Thomam est actus, seu actualitas essendi, per quam essentia constituitur in esse actualis, & inesse habentis esse actuale quod etiam amplius patet ex *tota 1. questione huius disputationis*, in qua agendo de definitione existentiae docuimus apertissimè, existentiam esse actum formalissimum, seu formalissimam actualitatem, per quam essentia constituitur inesse actuale, quod adeo verum est, ut nullus hoc negotium possit in dubium revocare.

⁶⁷ Dices, dari duplicem actualitatem, aliam quæ est actualitas essentiae, per quam constituitur essentia inesse primario positivo actuale, & hæc non distinguitur ab essentia, estque distinctivum primum essentiae, per quod distinguitur essentia à possibilitate, & de hoc rectè procedere inquirunt adversarij argumentum; sed hæc non est existentia, sed quid distinctum ab ipsa, sicut essentia, cum qua identificatur. Alia est actualitas existentiae, & hæc sicut non primario constituit essentiam in suo esse actuale, sic non primario distinguit essentiam à possibilitate, & de hac dicitur distingui ab ipsa essentia à parte rei; unde in essentia, & datur existentia distincta ab essentia, & datur actualitas

essentiae indistincta ab essentia per quam distinguitur essentia in actu primo entitativo, & substantialiter ab essentia possibili seu à possibilitate.

Sed contra manifeste *1.* Quia actualitas essentiae est ipsa existentia, five ipsa actualitas existentiae: ergo non sunt duæ actualitates, sed una indivisibilis actualitas; sed illa actualitas essentiae per vos omnino identificatur cum essentia actuale, & per ipsam distinguitur ab essentia possibili: ergo existentia seu actualitas existentiae est idem omnino cum essentia actuale, ac proinde est omnino indistincta ab illa. Antecedens sic demonstratur. Quia existentia seu actualitas illa secunda est actualitas constituens essentiam rei extra causas in esse positivæ entitatis ratione actionis positivæ ortæ ab agente producente essentiam actualem, & ponente ipsam extra potentiam suæ causæ; sed per illam actualitatem primam, quam vocatis essentiae, similiter extrahitur essentia extra causas, &c. Ergo actualitas illa existentiae est ipsa actualitas essentiae sine vlla distinctione inter ipsas. Maior, & minor sic demonstrantur; quia terminus actionis Dei producentis rem de novo, & ad quem talis actio productiva terminatur, est formalitas constituens rem extra causas: sed tam actualitas essentiae, quam existentia ipsa, seu actualitas existentiae sunt terminus, ad quem tendit actio Dei productiva creaturæ: ergo tam actualitas essentiae, quam actualitas existentiae sunt terminus ad quem tendit formaliter actio Dei productiva creaturæ: ergo tam actualitas essentiae, quam actualitas existentiae constituunt essentiam formaliter extra causas. Maior sic probatur, quia omnipotentia Dei; seu Deus omnipotens est agens extrahens essentiam possibilem ab statu possibilitatis ad statum actualitatis extra causas, vere dando illis esse actuale de novo, quod antea non habebat actu, sed tantum in potentia (quod tum fide catholica tantum est secundum illud, omnia per ipsum facta sunt, in principio creavit Deus calum, & terram; & secundum illud symboli, Patrem omnipotentem creatorem cali, & terra, tum ratione naturali evidente manifestum) ratio autem formalis extrahendi in genere causæ efficientis essentiam à potentia causarum extra illam est actio ipsa procedens ab omnipotentia Dei producenti, & extrahenti, &c. ergo ratio formalis formaliter extrahendi rem extra causas est terminus formalis illius actionis. Hæc consequentia patet, quia sicut est actio productiva termini, est etiam terminus formalis productus per talem actionem: v. g. albedo est ratio formaliter dealbandi in genere causæ formalis, quia est terminus productus per dealbandionem, quæ est ratio formalis dealbandi in genere causæ efficientis, & amor est ratio formalis constitutiva amantis, quia producitur per amationem, seu actionem amantem in genere causæ efficientis, seu ut melius loquar, à posteriori evidenter colligitur huius, vel illius naturæ esse terminum, qui per huius, vel illius naturæ, & conditionis actionem produci; vni enim necessario debet per vniotionem produci, quare quia fieri illius, seu actio, per quam produci, vniio est ipsa, quæ terminus talis actionis est, seu factum esse talis fieri sine dubio debet esse, seu factum esse talis fieri sine dubio debet esse, seu ratio formalis constitutiva vniitionis in genere causæ formalis, sicut gratia est forma sanctificans, quia producitur per actionem sanctificantem.

Sed actio fluens de novo à Deo, emanansque ab ipso, est ratio formalis, quæ in genere causæ efficientis essentia rei extrahitur à potentialitate causarum ad esse actuale illius, nam res quæ solum erat possibili

lis ab æterno, & solum in potentia causarum continetur, imo de se nihil erat, sit de nouo aliquod, & actu habet esse, ut patet ex his verbis D. Thomæ 9. 3. de potentia, art. 5. ad 2. ibid. ex hoc ipso, quod quidditati esse tribuitur, non solum esse, sed ipsa quidditas creati dicitur, quia antequam esse habeat, nihil est nisi forte in intellectu creatis, ubi non est creatura sed creatrix essentia: sic ille, quod aperte confirmat. 1. p. q. 5. art. 1. his verbis; nam cum ens dicat aliquid proprie esse in actu, actus autem proprie ordinem habeat ad potentiam secundum hoc simpliciter dicitur aliquid ens, secundum quod primo discernitur ab eo quod est in potentia tantum, hæc autem discretio per actionem productis Dei est, ita D. Thomas, & ratio est manifesta, quia solus Deus est ens actu ex se necessarium, habens sine ulla potentialitate summam actualitatem in essendo, omnia autem præter Deum solum potentialitatem essendi, sui possibilitatem ex se habent, unde ad hoc ut acquirant, ut ita loquar, actualitatem essendi, seu actuale esse, necesse est, ut intercedat actio procedens ab actualissimo esse Dei, per quam Deus communicando creaturis esse actuale, faciat ut transeant à propria potentialitate, seu paupertate essendi ad opulentiam, diuitias, & thesaurum actualis esse, ex vi liberalitatis immensæ Creatoris, in quo sensu explicat Chrysostomus illud Ioannis, & sine illo factum est nihil, quia sine effectione Dei nihil est actu, aut aliquod esse actuale reale in se habet; unde recte dicunt Sancti Patres, quidquid à Deo factum non est, vel Deum increatum esse, vel nihil esse actu Iustinus in expositione fidei, Cyillus lib. 1. in Ioannem, cap. 6. August. lib. 1. de princ. cap. 6. dilucidius autem & elegantius lib. 12. de ciuit. Dei, cap. 5. ibi. Naturæ igitur omnes quoniam sunt, & ideo habent modum suum, speciem suam, & quandam secum pacem suam, profecto bonæ sunt, & cum ibi sunt, ubi esse per naturæ ordinem habent quantum acceperunt suum esse custodiunt, quo totum actu acceperunt: & quæ semper esse non acceperunt, quod antequam acciperent solum poterant accipere, quia nihil ex se possidebant: & paulo post: quæ cum ita sint, inquit, Deus, qui summè est, atque ob hoc ab illo facta est omnis essentia, quæ non summè est, quia neque illi æqualis esse deberet, quæ de nihilo facta esset actu, neque illo modo esse posset, si ab illo facta non esset, nec viliorum vitiis offensione vituperandus, & omnium naturarum consideratione laudandus est: Quibus omnibus manifestè demonstratur, Deum omnipotentem sua actione, & productione facere, ut essentia creaturæ transeat à pura potentialitate essendi ad actualitatem essendi, ita ut omnem actualitatem, quam habet essentia accipiat à Deo, quia de se nihil est actu, sed solum posse esse actu.

70 Ergo terminus productus immediatè per illam actionem debet esse ratio formaliter extrahens essentiam rei à potentialitate causarum ad esse actuale illius, ut patet ex illis verbis D. Augustini, quæ cum ita sint, Deus, qui summè est; atque ob hoc ab illo facta est omnis essentia quæ de nihilo facta est, neque illo modo esse actu posset, si ab illo facta non esset.

71 Minor illa præcipua sic probatur; quia ut ex nuper dictis patet, creatura quatenus creatura nihil habet à se positivum actuale sine effectione, & influxu à Deo; atqui actualitas essentia, & actualitas existentia sunt rationes positivæ actuales, ac proinde non sunt pura possibilitas, quæ negatio & nihil dicitur à Patribus: ergo tam actualitas essentia, quam actualitas existentia sunt à Deo per influxum, ac dependent ab ipso per actionem productivam, ac per

consequens verè sunt, & producuntur à Deo per talem actionem & productionem, quod nihil aliud est, quam esse terminum formalem, seu factum esse formale talis actionis.

Vergetur, ac declaratur: quia actualitas existentia & actualitas essentia terminant vnam, & indivisibilem actionem; ergo sunt vna, & indivisibilis actualitas: patet consequentia, quia vna, & indivisibilis actio terminatur ad vnum & indivisibilem terminum; sed actualitas essentia, & actualitas existentia sunt terminus vnius indivisibilis actionis: ergo sunt vnus indivisibilis terminus productus per talem indivisibilem actionem; sed vnus terminus productus per vnam actionem est vna entitas facta per illam: ergo actualitas essentia, & existentia sunt vna, & indivisibilis entitas non indivisibilitate inter partes proprias, quia multoties existentia est materialis; sed indivisibilitate identitatis vnius actualitatis cum alia. Major est certa; tum quia actio sumit individuationem à termino; unde si actio est vna & eadem entitas in esse actionis, etiam terminus debet esse vnus, alias terminus daret, quod non habet, scilicet unitatem individuationis actionis, quam non habet, quia est plures; tum etiam quia fieri habet mutuam proportionem cum facto esse, ac proinde pluralitas terminorum petit pluralitatem actionum: ergo à posteriori sequitur manifestè vnam, & individuum actionem habere pro termino vnam & eandem numero entitatem.

Vergetur; quia actiones terminantur ad singularia, 73 vniuersale enim ut tale non producit, ideoque Aristoteles ait in Metaphysica, actiones & generationes versari circa singularia; sed singularia non sunt, nisi à parte rei existentia: ergo illa actualitas essentia, quæ terminat actionem, erit singularis, quatenus distinguitur ab ipsa actualitate existentia; quia ut sic terminat illam actionem, cum prout sic, sit creatura actu de novo dependens à Deo, ac proinde debet produci à Deo; sed productio tribuit existentiam: ergo illa productio tribuit actualitati essentia existentiam, ac per consequens talis actualitas erit existens; de qua interrogo nunc, an prout distinguitur ab existentia sit existens per distinctam existentiam à se ipsa, vel non? si per distinctam; iterum inquiri an essentia quatenus distinguitur ab hac secunda existentia terminet actionem à Deo, vel non terminet: si non terminat prout sic, non erit creatura, sed potius erit essentia à se independens omnino à Deo, quia omne quod dependet, dependet per actionem Dei, quam terminat dependens; sed illa actualitas essentia, ut distinguitur ab existentia nullam terminat actionem Dei productivam: ergo actualis essentia creatura est independens à Deo: ergo homo essentialiter est increatus & independens. Patet consequentia, quia homo essentialiter est talis, qualis est essentia actualis illius, & ideo homo essentialiter est substantia, & animal rationale, quia hæc prædicata conveniunt essentia illius; sed etiam essentia actuali hominis prout distinguitur ab existentia convenit esse independentem, & increatam, seu improducibilem à Deo: ergo homo essentialiter est independens, increatus, & impatiicipatus, & improducibilis, ac per consequens est à se negativè & non ab alio: ergo essentialiter homo est Deus; patet consequentia, quia Deus est ens improductum, independens, & impatiicipatum, & tandem essentialiter est à se; sed essentia hominis, aut homo secundum essentiam est ens impatiicipatum, & à se: ergo est Deus essentialiter, v. g. si aliquis diceret, equi essentiam esse animal rationale, sine dubio diceremus, equo convenire definitionem hominis essentialem; sed essentia hominis conveniunt prædicata essentialia Dei: ergo homo essentialiter est Deus;

Deus;

Deus; sed hoc est hæreticum: ergo nullo modo est dicendum actuale essentiam hominis esse improductam, sed potius esse productam, dependentem & participatam à Deo: ergo essentia hominis v. g. actualis propterea distinguitur ab existentia terminat actionem Dei productivam: ergo terminat actionem Dei communicativam existentis: ergo actualitas essentiae propterea distinguitur ab existentia, est existens: ergo existentia non distinguitur ab actualitate essentiae, sed potius est ipsa actualitas essentiae.

74 Vergetur, ex vi illius actionis, quæ terminatur ad essentiam quatenus secundum sententiam Adversariorum præsupponitur ad existentiam prioritate naturæ producitur aliquid à causa in ipsa essentia; sed produci aliquid à causa est illud causam extra se constituisse, quia iam virtus causæ exit in actionem, quia tunc non est causa in mero actu primo: ergo ex vi illius actionis essentia illa est extra causas: ergo est existens quatenus formaliter terminat illam actionem per quam producitur à causa: patet consequentia. Illud est existens formaliter, & loquor de ente creato, quod est extra suas causas formaliter; sed ex vi illius actionis, per quam producitur actualiter essentia illa est extra causas formaliter: ergo essentia illa ex vi illius actionis, per quam producitur actualiter, est existens formalissime: ergo actualitas illa essentiae propterea terminat illam actionem, est existentia ipsa.

75 Dices, quod illa actio non producit essentiam actualem, sed existentiam, quia existentia est terminus formalis quo producendi, vel est ratio sub qua, vel conditio sine qua non.

76 Sed contra primum, & sumo humanitatem Christi Domini, quæ in sententia Thomistica, quam impugnamus, non existit existentia creata, sed potius per existentiam Verbi increata; tunc sic: ergo humanitas Christi Domini est terminus, qui, productus; patet consequentia: Implicat produci aliquem terminum, qui, absque eo quod producatur terminus formalis, quo; sed non producitur terminus formalis quo, respectu humanitatis Christi Domini: ergo humanitas Christi Domini non producitur tanquam terminus qui. Maior in eo videri est evidens; ideo enim homo non potest producere Angelum, quia non potest producere terminum formalem illius, & ratio est evidens, quia implicat quod aliqua potentia versetur circa terminum materiale, & qui sine termino formali illius, & sic implicat quod potentia visiva versetur circa aliquod obiectum quod non sit lucidum, & visibile; sicut etiam implicat quod omnipotentia versetur actualiter circa chimæram, & existentiam chimæram, quia non datur ratio formalis, producendi chimæram, scilicet existentia possibilis sub ratione possibilis, seu existentia producibilis realiter.

77 Sed in humanitate Christi Domini non datur existentia producibilis ab omnipotentia divina: ergo neque datur terminus formalis quo omnipotentia. Maior est sententia, quam impugnamus: minor est evidens, suppositis eisdem principiis contrariis, quia existentia humanitatis Christi Domini est existentia increata Verbi divini; sed existentia Verbi divini non est producibilis ab omnipotentia: ergo in humanitate Christi Domini non datur existentia producibilis ab omnipotentia. Maior est sententia Adversariorum, minor est de fide; consequentia inferitur manifestè; quæ ita probatur syllogismo posito in *Ferio*: nulla existentia improductibilis ad extra per creationem, aut productionem dependentia, & causalitatis est terminus formalis quo omnipotentia; sed existentia humanitatis Christi Domini est existentia improductibilis, &c. Ergo existentia humanitatis Christi Domini

non est terminus formalis omnipotentia; sed nulla potentia potest versari ubi non datur sua ratio formalis: ergo omnipotentia non versatur circa humanitatem Christi Domini: ergo humanitas Christi Domini est improducta, & independens ab omnipotentia, quod est hæreticum.

Confirmatur; ideo potentia generativa hominis non potest versari circa animam rationalem, quia existentia animæ rationalis non est terminus formalis generabilis: sed existentia humanitatis Christi Domini nec est terminus producibilis ab omnipotentia, neque generabilis: ergo nec potentia generativa, nec productiva possunt versari circa humanitatem Christi Domini, quatenus sub existentia increata: ergo humanitas Christi Domini non est terminus productus per omnipotentiam: ergo est independens actualiter à Deo, quod est aperte contra fidem: ergo ut hoc non dicatur, dicendum est, quod humanitas Christi Domini est terminus actualiter productus; sed non est producta formaliter ratione existentia, neque subsistentia Verbi divini: ergo producta ratione sui, & in se, quia illa actio aliquid producit actualiter; implicat enim quod detur aliqua actio actualiter, quin detur actualiter productum per illam; sed circa humanitatem Christi Domini datur actio omnipotentia actualiter: ergo datur aliquid actualiter productum in illa, quod actu sit in humanitate: sed non est existentia Verbi: ergo est ipsa actualitas essentia humanitatis, quia non datur, nisi duplex actualitas in rebus, alia actualitas existentia, alia actualitas essentia; sed actualitas existentia non producitur in humanitate: ergo producitur actualitas essentia per illam actionem: ergo actualitas essentia humanitatis propterea distincta ab existentia Verbi divini est actualiter existens: consequentia patet; illud est actualiter existens, quod actualiter est extra causas ratione cuius actionis producentis; sed actualitas essentia humanitatis Christi Domini quatenus actualiter terminat actionem omnipotentia est actualiter extra causas ratione illius productionis, quam terminat: ergo est actualiter & formaliter existens: consequentia patet, quia esse extra causas est existere, est enim poni in actu opposito potentia tam activæ, quam passivæ, & quam obiectivæ, seu logicæ; res enim ita ens extra causas non est in potentia alicuius causæ, quia iam non habet meram non repugnantiam ut sit, nec sit purè possibilis cum iam sit actu, nec habet meram aptitudinem ut producatur, cum habeat actu produci. Denique illa formalis extractio à causis est actualitas, quia actu extrahit, quod antea non habebat, nisi posse extrahi; denique habet esse actu productum, & terminare actionem, cum antea non haberet, nisi posse illam terminare: ergo actualitas humanitatis Christi Domini propterea terminat actionem illam, est existens.

Dices, non esse extra causas illam actualem essentiam at proinde non esse existentem.

Sed contra; quia illa humanitas Christi Domini est creata actu, & facta à Deo atque dependens: ergo est extra causas. Antecedens est certum, quia creatio est productio entis ex nihilo, ratione cuius iam est facta illa humanitas actu, quæ prius erat nihil, ut asserit D. Anselmus in *Monolog.* cap. 8. loquens v. n. igitur de omnibus creaturis his verbis: Hoc igitur niversum de omnibus creaturis intelligi potest, si dicatur modo non inconvenienter intelligi potest, si quod creatrix essentia universa fecisse de nihilo, sive quod universa per illa facta sunt de nihilo, id est quæ prius nihil erant nunc sunt aliquid, quæ actu non fuerant; sic Anselmus, quibus consonant verba Aristotelis 9. *Met. cap. 3. ibi*: Non entibus non attribuitur ipsum moveri, sed alias quasdam prædicationes ut intelligibilia,

gibilia, & desiderabilia. Non enim quaedam potentia sunt, non autem sunt quoniam indelequā actū non sunt; ubi Aristoteles absolute asserit, entia antequam actū sint, actū existant, & producantur, non esse, sed nihil esse; quod asseruit D. Thomas 3. p. q. 10. art. 3. in corpore, ibi: Dupliciter dicitur aliquid ens, vno modo simpliciter, quia scilicet est ens actū, alio modo secundum quid quia est ens in potentia. Itaque antequam res producat non est absolute, & per productionem, est facta res, quā prius erat nihil; cum autem productio causae terminatur ad rem quia talis productio est fluxus seu emanatio à causa, ratione illius intelligitur actualis egressus, extractio & emanatio effectus à causa, aut transitus à virtute, & potencialitate causae ad actualitatem extra illam; unde iam affectus intelligitur esse in se, & non in virtute causae; nam productio est effectiva, aut practica communicatio causae, aut operatiua alicuius esse actualis, quod prodeat in lucem, & quasi eruat à fine, vel virtute causae ad esse in se; unde propter illam productionem traditur à causa effectui quoddam esse actū, per quod plus intelligitur in illo conceptu formali habere quā posse produci, aut non repugnare ad existendum; seu posse existere beneficio causae: atqui pure non repugnare, existere; aut posse produci est continere in virtute productiua causae: ergo per actū produci est extra continentiam causae esse, cui potentia responderet productio ipsa tanquam fieri actuali; cum autem omni fieri actuali debeat correspondere factū esse actuale, sequitur manifeste ex parte humanitatis Christi correspondere actum essendi, non solum contentum in potentia causae, sed etiam extra causas; omnis enim res, cum primum intelligitur producta à sua causa intelligitur habere aliquod esse quod ab aeterno non habuit ratione cuius est extra nihil, ac proinde extra possibilitatē puram: ergo etiam extra potentiam causae, quia esse in pura possibilitate propria, & esse pure intra causam, & pure contineri in potentia, seu in virtute causae, sibi mutuo correspondent; unde sicut possibilitati effectus, quae est quasi potentia passiva correspondet potentia actiua causae, ita etiam contineri in pura possibilitate correspondet contineri in pura potentia causae: ergo extrahi extra possibilitatem propriam seu egredi à possibilitate propria, correspondet extrahi à potentia causae, & egredi à virtute causae ad esse actuale proprium; & ratio est euidens quia impossibile est, quod detur egressus formalis à causa in effectu intrinsece efficiens effectum quin ipse effectus denominetur & constituatur formaliter egrediens à virtute causae, sicut impossibile est, quod productio efficiat effectum, & non constituat illum intrinsece in esse producti.

81 Sed creatio, & actio Dei terminata ad humanitatem Christi Domini est vera actio ac proinde verus fluxus, & vera emanatio à virtute Dei, seu à potestate ipsius: ergo est verus egressus à virtute Dei, & ab omnipotentia illius; sed haec actio seu productio afficit intrinsece & constituit humanitatem, secundum denominationem in concreto similem illi, quam habet ipsa actio in abstracto, scilicet egressus emanationis, & fluxus à potentia, & virtute Dei: ergo humanitas Christi Domini constituitur ab ipsa formaliter egrediens, emanans, fluens, & exiens à virtute, & potentia Dei; haec enim omnia sunt synonyma: ergo humanitas Christi Domini quatenus terminat productionem, & creationem Dei est extra causam, quia impossibile est quod aliquid egrediatur à causa, quin sit extra causam; sicut impossibile est, quod humanitas Christi egressa fuerit ex vtero Virginis, quin sit extra verum illius, & impossibile est, ut fructus fluat ab arbore, quin sit extra arborem, & riuus manet à fonte, quin sit extra fontem; nam egressus, fluxus, & emanatio sunt transitus ab vno ad aliud; sed humanitas Christi Domini ratione actionis & productionis diuinae fluit, emanat, & egreditur à potentia Dei: ergo est extra potentiam Dei, extra virtutem Dei, ac tandem humanitas est extra causam sui, quia virtus & potentia Dei est causa humanitatis Christi; sed esse extra causam est existere: ergo actualitas essentiae Christi, quae terminat productionem Dei est existentia; per quam existit ipsa essentia: ergo existentia, & actualitas essentiae sunt idem omnino sine distinctione.

82 Vergetur, quia impossibile est, quod creatio terminata ad humanitatem prius natura quā vniatur Verbo impediatur, ne re ipsa suum habeat terminum, qui est existentia; quod in vniuersum in omni mutatione, vel actione, seu in omni fieri verum est, quia actio, seu fieri dicitur essentialem habitudinem ad terminum, non aptitudinalem ut sic dicam, sed actuaalem, id est quatenus actū fieri: ergo implicat contradictionem, quod ipsum fieri in rerum natura ponatur, & quod impediatur terminus iuxta gradum, & latitudinem talis fieri; unde si fieri est momentaneum, & simul totum, necessario habet integrum terminum; & declaratur in praesenti: nam si ordine naturae antecessit creatio animae in fieri, quidnam factum est, aut quidnam consequuta est illa anima per tale fieri? & idem est de humanitate; nam si ipsa humanitas terminat fieri; quod factum esse acquirit per illud: certe non potest acquirere aliud, nisi esse extra causas, ac proinde existere.

83 Dices, nihil in re esse consequutum, nisi quod tendebat ad existendum, nisi impeditur.

84 Sed contra manifeste, quidnam quæso est tendere ad existendum, aut quid esse potest talis tendentia, nisi ipsa existentia prout in fieri, tendere enim ad calorem nihil aliud est, quam habere calorem in fieri; & idem est in omnibus aliis tendentis; sicut ergo impossibile est esse actuaalem calefactionem, seu tendentiam ad calorem, quin resulter aliquis calor, ita impossibile est intelligere tendentiam ad existendum per veram creationem in fieri quin per tale fieri aliqua existentia facta intelligatur in humanitate; ergo creatio, vel productio in fieri ordine naturae antecedit in humanitate ad vniōem hypostaticam, & ad assumptionem, & illa non potuit impedi per assumptionem illam à suo intrinseco termino, necesse est, ut secundum eundem naturae ordinem in facto esse antecesserit; sed talis terminus est existentia: ergo ordine naturae antecedit existentia in humanitate Christi; sed antecedit per vos actualitas essentiae: ergo talis actualitas essentiae est ipsa existentia.

85 Vergetur ac declaratur amplius; nam Angelus bonus, vel malus virtute naturali intuitiue videt humanitatem Christi, & totam actuaalem entitatem eius: ergo videt intuitiue id quo illa humanitas intrinsece, & formaliter constituitur in esse talis entitatis actualis; fieri enim non potest nec intelligi, ut aliquis intuitiue videat album ut album, & non videat albedinem ipsam; sed Angelus virtute naturali non poterat intrinsece verbum, vel diuinitatem vnitam humanitati: ergo signum euidens est, humanitatem non constitui in esse actuali terminante visionem intuitiuam Angeli naturalem per vniōem hypostaticam, nec per rem increatam, sed potius per actualitatem propriam distinctā ab existentia Verbi; sed haec actualitas necessario est existentia, & per vos haec actualitas est actualitas essentiae, ergo actualitas essentiae, & actualitas existentiae sunt idem; quod autē talis actualitas sit actualitas existentiae, patet manifeste ex principiis omnium

Thomistarum, cum quibus pugnamus, asserunt enim illi visionem intuitivam necessario & essentialiter terminari ad existentiam; qui illa actualitas essentiae humanitatis Christi terminat visionem intuitivam naturalem Angeli: ergo talis actualitas est actualitas existentiae: ergo actualitas existentiae, & actualitas essentiae humanitatis Christi sunt idem realiter, & non distinguuntur.

86 Vergetur amplius ex eodem mysterio, quia humanitas Christi in ratione subsistentis constituitur per ipsam subsistentiam increatam, quam demon intueri non potest; sic ut ipse non possit illam intueri, & clare videre in ratione subsistentis: ergo si per existentiam divinam constitueretur in esse actualis entitatis, non posset illam sub hac ratione clare intueri, non visa ipsa existentia divina quod est evidenter falsum. Tunc sic; ipsa humanitas Christi videtur ab Angelo ut actualis: ergo illa actualitas, quam vocatis essentiae erit actualitas naturalis, ex eo quod attingitur à naturali cognitione, sed attingitur à naturali cognitione, quae intuitio est: ergo est obiectum illa actualitas naturalis intuitionis, sed obiectum naturalis intuitionis est existentia: ergo illa actualitas essentiae est simul actualitas existentiae.

87 Dices, Angelum illum falli in cognitione.

88 Sed contra manifeste, quia omne quod est naturale, vere sine fallacia cognoscitur ab Angelo, & quod est naturale necessarium, & non liberum, intuitu attingitur vere ab Angelo, imo in probabilissima opinione quidquid est naturale inferius Angelo, non solum intuitu videtur ab illo, sed etiam comprehensum: sed humanitas Christi Domini est entitas necessaria naturalis inferior Angelo secundum praedicata essentialia humanitatis: ergo Angelus comprehendit vere sine fallacia humanitatem illam, & minimum intuitu vere videt illam naturaliter, non viso Verbo, neque unione hypostatica: ergo humanitas secundum esse actuale, quod habet distinctum à Verbo terminat visionem intuitivam Angeli; est enim obiectum illius, omne namque obiectum terminat cognitionem cuius est obiectum: ergo si illud esse actuale humanitatis Christi distinctum ab esse Verbi, est actuale esse essentiae: ergo actuale esse essentiae intuitu ab Angelo, sed id quod videtur ab Angelo intuitu, est existentia: ergo existentia est idem à parte rei, quod esse actuale essentiae.

89 Secundo contra, quia humanitas Christi Domini pro ut terminat creationem Dei, & pro ut distinguitur à Verbo, & quatenus habet esse actuale essentiae, videtur à Deo intuitu, sed visio divina intuitiva non potest falli, etiam si falleretur visio intuitiva Angeli: ergo talis essentia actualis est obiectum verae cognitionis intuitivae ratione talis actualitatis, sed obiectum verae cognitionis intuitivae est existentia: ergo talis actualitas humanitatis Christi est vera actualitas existentiae, praecipue quia quando idem est obiectum visionis intuitivae, & verae productionis terminus non potest non esse existentia, sed essentia actualis humanitatis Christi simul est obiectum intuitionis, & terminus productus secundum actuale esse à divina omnipotentia: ergo talis essentia actualis, ut actualis erit existens, quia est extra causas, nam si ex hoc quod res intelligitur actu esse in rerum natura emanans à propria causa ex vi actionis non intelligitur actu existens, quare quid illi addat existentia postea adveniens? certe non potest illi tribuere, ut actu sit, hoc enim aperte supponitur ex vi prioris conceptus; tribuet ergo quod hoc, vel illo modo sit, at vero hoc iam non pertinet ad rationem existendi absolute, sed ad terminationem quandam, & modificationem ipsius existentiae; unde hoc potius pertinet ad rationem subsistentiae, vel inherentiae. Quod si quis

contendat hunc modum determinantem, ut ita dicā, entitatem actualem, ut sic, vel aliter sit vocari existentiam, & non illud ipsum esse quo constituitur res in esse entitatis actualis: de significatione vocis potius, quam de re contendit, & contra communem modum concipiendi non solum sapientum, sed etiam omnium hominum, vitur nominibus, quamvis enim quantitas v.g. in Sacramento Eucharistiae mutet modum existendi, nullus tamen dicit mutare ipsam existentiam, quae eadem est in quantitate siue inheret, siue à subiecto separatur, & existit per se.

Ex quibus manifeste patet, fieri nullo modo posse, 90 ut aliquid terminando actionem, seu fluxū ab agente sit ens actu, aut actualis entitas quin in suo conceptu formali & intrinseco includat existentiam, ita ut nec per abstractionem praecisivam mentis possit unum ab altero secerni, manente vero conceptu utriusque, quod manifeste patet ex universaliissimo illo principio; impossibile nimirum esse concipere effectum aliquem formaliter constitutum per aliquam formā intrinsecam, quin in illo includatur intrinsece talis forma; quapropter impossibile est, conceptu albo non concipi albedinē includam in illo; quia omnis forma, vel actus quasi formalis est de intrinseca constitutione effectus, quia concipitur ad illum intrinsece & per se ipsum, illam constituendo, praebendo ipsi propriam entitatem, & formalitatem; sed ut ex dictis patet, entitas actualis terminans actionem, seu productionem actualem, per quam producit, formaliter constituitur in esse entitatis actualis per existentiam: ergo nullo modo potest concipi entitas actualis ut sic, quin in illa intrinsece includatur existentia.

Dices, essentiam creatam intrinsece constitui in esse 91 se entitatis actualis, non per existentiam ipsam, sed per ordinem ad existendum.

Sed contra, quia hoc repugnat veræ, ac propriae 92 rationi existentiae, à nobis explicatae, & ab adversariis admittae, quia essentia secundum se, ut dicitur esse ab aeterno in potentia, & virtute suae causae, est capax existentiae ab ipso nunc aeternitatis secundum potentiam obiectivam, & possibilitatem, & per extrinsecā denominationem à potentia suae causae, quia ab aeterno unaquaque res potest à Deo produci, ut patet ex dictis in physicis, & nihilominus ab aeterno nulla creatura est entitas actualis simpliciter: ergo entitas actualis non constituitur in esse talis per potentiam, habitudinem & capacitatem ad existendum.

Dices, capacitatem, quam habet res ab aeterno ad 93 existendum, esse remotam, non autem proximam, ac proinde non constitui in esse actualis per se.

Sed contra manifeste est, ac nunc, respectu omnipotentiae divinae, nam sicut Pater aeternus in ipso nunc aeternitatis produxit Verbum divinum, ita similiter potuit ab aeterno producere omnem, & quaecumque entitatem creatam permanentem, quia causa ad hoc, ut producat effectum, non petit prioritatem durationis; sed naturā, ut videre est in sole, qui simul ac est sol, lum prioritate naturae, producit lucem: ergo Deus, qui infinite efficacior est in operando potuit producere ab aeterno quaecumque creaturam, sine indigentia alicuius dispositionis, ac per consequens sine retardatione alicuius contrarii, quia infinitum agens creatione alicuius contrarii potest retardari, quia indiget, nec ab aliquo contrario potest retardari, quia nulla est proportio pugnae, aut resistentiae finiti ad infinitū ergo omnis creatura permanens non solum est in potentia remota ad existendum ab aeterno: sed etiam in potentia proxima, & nihilominus non est ab aeterno actualis simpliciter: ergo entitas actualis non constituitur in esse talis per capacitatem ad existendum, siue proximam siue remotam. Contra

95 Contra 2. Nam vel hæc capitas proxima; quam petunt aduersarii, est obiectiva tantum, & sic non est extra latitudinem entis in potentia, nec est realitas actus, producta ac proinde non est actualis absolute; vel est capacitas subiectiva fundata in aliqua entitate actuali, iam producta, & sic necesse est, ut illa entitas, in qua fundatur, habeat aliquod esse intrinsecum nouum, & productum, quod necesse est ex vi productionis, sit esse existentia, cum ex vi productionis sit esse actuale fluens, manans, & egrediens à causis, & extra illas, ut supra probauimus: ergo talis entitas non constituitur per capacitatem existentia, sed intrinsece per existentiam ipsam, quia sola illa est actualitas simpliciter.

96 Imo potius si res iam habet hoc esse actualis entitatis non intelligitur quomodo sit in potentia, vel capacitate, ut vltimus terminetur per existentiam, sed recte intelligitur esse in potentia, ut terminetur per inhaerentiam, vel per subsistentiam, nam ut recte asserunt D. Augustinus. lib. 1. de Genes. ad lit. Anselmus in prolog. Damascenus. lib. 5. cap. 3. Subsistentia est modus existentia.

97 Vnde etiam obiter intelligitur, essentiam non vere neque proprie comparari ad existentiam per modum subiecti, vel potentia receptiua, quia in subiecto, vel potentia recipiente, necesse est præintelligi actualitatem, ut possit alium actum suscipere; ipsi vero existentia nulla actualitas, seu actualis entitas supponitur, sed per illam intime, & formaliter constituitur, & eadem ratione obiter colligitur, essentiam non comparari ad existentiam per modum principij effectiui, neque per propriam actionem, neque per naturalem resultantiam, quia in omni principio effectiui supponi debet aliquod actuale esse, ut ab illo possit aliquid fieri, vel manare; quod enim actualiter nihil est nullo modo potest aliquid deficere, ac vero essentia ut præintelligitur existentia non est actualis entitas, sed in potentia tantum, nihil ergo potest efficere, nisi prius per ipsam existentiam constituitur in esse actualis entitatis: ergo impossibile est, ut sit principium efficiens ipsam existentiam: tunc sic; humanitas Christi Domini propter distinguitur à Verbo, & propter dicit actualitatem essentia terminat actionem Dei, quæ fluxus est ab agente, & egressus à virtute causæ: ergo ex vi illius talis actualitas essentia egreditur ex virtute causarum: ergo est extra causas: ergo est actualitas existentia.

SUBSECTIO. V.
Solutio Adversariorum refutantur.

98 Respondent aliqui essentiam rei actualem neque actu produci, neque actu extrahi à potentialitate causarum, ac proinde actualem essentiam propter distinguitur ab existentia esse improductam, increatam, & independentem; ac per consequens non esse in tempore actualem essentiam, sed ab æterno; dum autem opponitur: ergo essentia illa non est creatura, sed Deus; respondent, essentiam actualem esse creaturam, non quia ipsa essentia creetur, sed quia creatur existentia ipsius; ponunt exemplum in Deo, qui dicitur Deus, & non creatura, quia habet existentiam increatam; vnde si per impossibile Deus haberet existentiam creatam, non esset Deus sed creatura.

99 Sed contra manifeste; nam hæc solutio plura continet intolerabilia; nam ex illa manifeste sequitur, humanitatem Christi Domini esse Deum, & minimum actu non esse creaturam: primum sic patet, quia humanitas Christi actu habet existentiam increatam, quia existit existentia Verbi: ergo si id, quod habet existentiam increatam & divinam est

I. P. Tom. II.

Deus, sine dubio humanitas Christi Domini non erit creatura, sed Deus; secundum sic patet: quia humanitas Christi non est creata, neque secundum actualem essentiam, neque secundum actualem existentiam: ergo de facto humanitas Christi Domini non est creatura, neque natura creata, sed hoc est hæreticum, cuius oppositum definitum est in Concilio Ephesino 1. & Calcedonensi. præsertim actione 5. in 2. fidei definitione, & in 6. Synodo generali actione 11. & 13. & in Synodo 5. præsertim actione 1. & collat. 8. can. 3. & Lateranensi sub Martino 1. consultat. 5. à Canon. 4. & que ad. 9. & in Lateranensi sub Innocentio 1. quod habetur in capite Firmiter de Summa Trinitate, & fide catholica, & in Florent. in literis vniuersis, & in Toletano. 45. & 11. & in Hispanensi. 11. cap. 13. vbi plura Scripturæ testimonia congruuntur & optime ex Leone Papa epist. 10. ad Flavianum, & recipitur tamquam dogma fidei in edicto Iustiniani Imperatoris; in quibus omnibus Concilijs anathematizatur hæresis asserens in Christo Domino, dari solum vnā naturam, & hanc increatam, ac proinde definitur in Christo Domino post incarnationem duas permanisse naturas integras, & inconfusas, diuinam videlicet, & humanam, increatam, & creatam, ratione cuius dicitur Christus in Symbolo Athanasij æqualis Patri secundum diuinitatem, minor Patre secundum humanitatem, quia secundum humanitatem est creatura: propter quod dicebat ipse Pater maior me est; & in cruce loquens cum Patre dicebat, Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti. Vbi fateatur Patrem esse Deum sui, quod non potest intelligi, nisi Christus sit creatura secundum aliquid sui, quia Deus est talis respectu creaturæ, sed non est creatura secundum diuinitatem: ergo est creatura secundum humanitatem, ratione cuius dicebat Paulus 1. ad Corinth. 3. omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus vero Dei; nam Christus Dei esse dicitur; quia Deus in suum honorem ipsum fecit Christum, & humanitatem eius vtpote creaturam creauit, ut Paulus ait ad Hebræos. 3. & Petrus. 1. canonica cap. 3. quibus alludit illud illud Christi Ioann. 2. Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum; supra quæ ait Rupertus. lib. 14. in Ioan. Deus meus est, inquit, quia creaturam eius, id est humanitatem assumpsit; Deus autem illorum est, quia non aliud, quam homines sunt, & Cyrillus. lib. 12. in Ioan. cap. 51. vbi eadem verba tractans inter alia inquit; quamvis Dei secundum naturam sit filius, Deum tamen suum nuncupauit, ut quemadmodum nos ad supernatorem dignitatem per ipsam ascendimus; sic & ipse quoniam homo factus est, Deum nostrum in Deum suum habuit; quia secundum humanitatem creatura est: ergo secundum fidem catholicam humanitas Christi Domini est creata à Deo, quia creatura Dei, & nihilominus habet existentiam diuinam: ergo falsum est dicere quod res dicatur creatura, vel Deus propter existentiam creatam, vel diuinam, quia diuina existentia non mutat essentia creaturæ, sed potius relinquit humanitatem in esse essentia creatæ: ergo essentialiter est creatura ab actuali essentia, quando actualis essentia producit, & creatur à Deo. Vnde & contra si essentia ipsa actualis sit improducta, increata, & imparticipata, & independentens, erit sine dubio Deus essentialiter, neque ab hac denominatione essentiali potest extrahi per solam existentia distinctam à tali essentia.

Exemplis demonstratur hoc: nam in sententia Thomistarum existentia, quæ habet Petrus, & haberet humanitas Christi, si non assumeretur à Verbo, esset accidens, vel modus & ratione talis accidens, vel modi non denominatur Petrus accidens, aut modus, sed potius essentialiter, & absolute denominatur substantia

substantia realis eo quod essentia actualis est substantia realis; item si humanitas Petri vniueretur equinae essentiae, & substantiae, aut lapidi, aut Angelo essentialiter, & absolute non diceretur equus, Angelus, aut lapis, sed potius diceretur essentialiter homo tale compositum, quia essentia illius esset essentia hominis: ergo essentialis denominatio humanitatis non mutatur propter existentiam alienam, neque propter existentiam propriam modalem, & accidentalem; unde humanitas Christi in praesenti non dicitur Deus sed creatura, & de factio non diceretur accidens, aut modus, licet de factio existentia illius sit Deus, & de possibili existentia illius esset accidens, & modus; sed per vos actualis essentia humanitatis Christi quatenus distinguitur à propria existentia, quam non habet non terminat creationem, aut productionem divinam, neque ipsa in se potest terminare illam, quia ex se, & in se est improducta, increata, independens, & imparticipata: ergo humanitas Christi Domini licet de possibili haberet existentiam creatam, quia illa distingueretur ab humanitate, & esset accessorius, seu secundarius conceptus illius, non denominaretur creatura, & de factio, quia neque in se, neque in existentia, quam habet, est creatura, nullo modo poterit denominari talis, sed potius debet denominari essentialiter & existentialiter Deus, unde Christus Dominus nullo modo erit minor Patre secundum humanitatem, sed in totum erit aequalis Patri; quae omnia sunt absurda haeretica.

101 Praesertim, quia eo modo est existentia debita essentiae quo est essentia actualis; unde quia Deus essentialiter est independens, existentia illius est independens, & increata, & quia tenebrae habent essentiam negativam, existentia illis proportionata est negativa; sicut quia arbor habet essentiam positivam naturalem, existentia illius est positiva naturalis, neque potest esse negativa, aut supernaturalis, & propter eandem rationem, quia essentia unionis hypostaticae, gratiae, & visionis beatificae est supernaturalis, existentia est etiam supernaturalis; sed essentia humanitatis actualis est increata, imparticipata, & independens: ergo existentia illi debita est imparticipata, increata, independens; ergo humanitas nullo modo potest dici creatura in vestra sententia, neque ratione actualitatis essentiae, neque ratione actualitatis existentiae: ergo absolute est Deus, quod est haeticum, ut patet ex dictis: ergo si humanitas Christi Domini est creatura, non solum erit producta secundum existentiam, sed etiam à fortiori secundum actualitatem essentiae; ita ut terminet intrinsecè, & afficiatur intrinsecè, ac constituatur ab actione, & productione divina in eo esse concretivè, quod habet in abstracto ipsa actio Dei, & sic debet constitui producta, creata, & dependens, sed actio, & productio Dei est etiam fluxus emanatio; & egressus à causa & à virtute causae: ergo ex vi talis actionis essentia actualis humanitatis fluit ab omnipotentia veluti à sua causa, emanat ab illa, & egreditur ab eadem; sed quidquid egreditur ab aliquo, est extra illud, à quo egreditur ut patet ex exemplis supra adductis: ergo actualis essentia humanitatis est extra causas ex vi actionis, qua produciuntur.

102 Confirmatur, quia Beata Virgo est vera Mater Christi secundum fidem, ut definitum est in Concilio Ephes. & Chalcedon. & in sexta Synodo. actione 4. & 11. secundum illud Iohannis 2. Et erat Mater Iesu ibi: & Luca 1. Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me: ergo Beata Virgo fuit vera causa physica humanitatis Christi producendo ipsam humanitatem, media enim generatione ex Virgine Matre ab Abraham, & David descendit, & ideo dicitur filius David, filius Abraham; unde Isaia 11. dicitur. Egredietur

virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet: sicut ergo flos verè produciuntur ab arbore, ita Christus à Virgine secundum humanitatem, ut notant Hieronymus ibi, & Leo Papa serm. 4. de Nativitate. Ambrosius lib. de benedict. Patriarch. cap. 4. & lib. 2. de Spiritu Sancto cap. 5. Augustinus serm. 3. de tempore. Chrysost. in Psalm. 22. Origenes homil. 12. in Lehyt. Textul lib. 5. contra Marcionem. cap. 8. & lib. contra Iudeos. cap. 9. Rupertus Abbas lib. 2. in Isaia. cap. 6. & lib. 11. de viis. Verbi. cap. 28. & 52. atque eandem vim habet hoc testimonium, etiam si per virgam Christum intelligamus, ut intellexit Clemens Alexand. lib. 1. Pedagog. cap. 9. & Chrysost. hom. 30. in Matth. Origen. homil. 9. in Numeros. Hylarius Psalm. 2. circa illa verba, Reges eos in virga ferrea, Ambrosius serm. 54. qui Christus non fuit de radice Iesu, nisi mediante Virgine, quod aperte docet Scriptura, nam ad Gala. 4. Christus hoc sensu dicitur factus ex muliere; & ad Roman. 1. dicitur factus ex semine David secundum carnem; & Luca 1. quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei; vocabitur, inquit, non falsa appellatione, sed vera, & non solum post natiuitatem ex vero, sed in ipsam conceptionem in vero, de qua Angelus loquebatur, rationem reddens, quare Spiritus Sancti virtute esset efficienda, quia nimirum Christus producendus, & concipiendus erat à Virgine, ut notavit Cyrillus Alexand. lib. de Incarnat. Christi, & lib. de fide ad Romanos, citans Athanasium lib. de Incarnat. & hoc etiam confirmat locus Isaia. cap. 7. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, quod est interpretatum nobiscum Deus; unde Gregorius lib. 9. registri. epist. 61. Eadem, inquit, Virgo, & ancilla Domini dicitur, & mater, ancilla enim Domini, quia Verbum ante saecula, vniuersum aequalis est Patri, Mater vero quia in eius visceribus ex Sancto Spiritu eiusque carne factus est homo, quia non prius in utero Virginis caro concepta, & producta est, & postmodum factum est caro; & eodem modo loquuntur omnes alij antiqui Patres, ratione cuius canit Ecclesia in officio parvo Beatae Virginis genitricis, qui te fecit, & in aeternum permanes Virgo: & passim in orationibus festivitatum Beatae Virginis nominat eam Dei genitricem, hoc est generantem Deum, non secundum divinitatem, sed secundum humanitatem; atque generatio est vera productio, & vera causalitas: ergo Beata Virgo verè produxit, & causavit aliquid actu in humanitate Christi Domini; sed non est in humanitate Christi Domini actualitas existentiae per vos, quae possit produci à Virgine, quia existentia humanitatis est existentia divina Verbi, ac proinde est improducibilis à Beata Virgine: ergo quod productum est in humanitate Christi, est actualitas essentiae illius: ergo actualitas essentiae ex vi talis actionis est extra causas: ergo est existens: ergo ipsa actualitas essentiae erit actualitas existentiae, unde ex vi huius argumenti dicendum est, humanitatem Christi non existeret existentia Verbi, sed potius existentia propria, quae simul sit existentia & actualitas essentiae, alias gravissimum inconueniens sequeretur contra vos, quia si humanitas Christi existit per incretam existentiam, sequitur, unionem Incarnationis factam esse immediatè in aliquo essentiali, quod est omnino falsum, & aperte damnatum à fide catholica; sequela patet, quia esse existentia in Deo est esse absolute & essentialiter, ut cū D. Thoma 3. p. q. 17. art. 2. ad 3. docent omnes Thomistae, ex quo ulterius sequitur, hanc unionem factam esse in natura, quia compositio in esse, & essentia est compositio vnius naturae existentis &c.

Dicunt

103 Dicunt Adversarij B. Virginem non produxisse humanitatem, quia non est causa efficiens, sed solum esse causam materialem.

104 Sed contra hanc solutionem 1. insurgunt omnia quae posuimus lib. de generat. quaest. vtrum femina concurrat active? ubi late probauimus, B. Virginem vere actiue concurrisse ad productionem humanitatis Christi. Deinde 2. quia non potest negari articulus de fide; humanitatem Christi Domini factam fuisse cooperante Spiritu sancto, vera productione; atqui cooperatio vnus non potest dari sine operatione alterius, quia cooperatio est coexistentia duorum operantium, vnde quando dicimus, Deum concurrere cum creaturis necessario inuoluimus operationem creaturae, quare sicut non potest ex vi vnus existentis dici coexistentia, nisi duo existant simul, sicut non possumus dicere, commotionem, nisi duorum motionem, & compassionem nisi duorum passionem, & ideo aiebat Paulus & si comparimur, & conglorificemur; ita similiter, non potest cooperatio Spiritus sancti vere intelligi sine operatione alterius simul cum ipso circa Christum vt hominem, sed non est alius, qui possit cooperari cum Spiritu sancto humanitatem Christi; nisi Beata Virgo; ergo B. Virgo vere cooperata est humanitatem ea proprietate, qua Spiritus sanctus operatus est eandem Christi humanitatem, nam eadem phrasi & modo loquendi significatur eque operatio Spiritus sancti, & B. Virginis; sed operatio Spiritus sancti non est impropria, neque materialis, sed propriissima: ergo similiter operatio Virginis circa humanitatem est propriissima operatio, alias eodem nomine cooperationis absolute non significaretur productio Virginis & Spiritus sancti, sicut v. g. si nulla creatura vere produceret & causaret actiue, nullo modo posset dici, Deum concurrere cum creaturis, sed solum diceretur, Deus produci, sicut in proprietate, aut cum illa non potest dici, Philippum quartum conregnare, sed solum dicitur proprie regnare, quia non est alius qui vere regat, & gubernet potestate suprema, & regia cum Philippo quarto: ergo si absolute verificatur secundum fidem nostram Spiritum Sanctum cooperatum fuisse humanitatem Christi cum B. Virgine: ergo B. Virgo vere operata est simul cum Spiritu sancto humanitatem Christi: ergo in humanitate Christi, vt distinguitur illa ab existentia Verbi ex vi talis operationis Virginis positum aliquid est extra causas, sed non est in humanitate Christi aliquid quod possit poni extra causas à Virgine, nisi essentia actualis humanitatis: ergo illa est extra causas, ita vt actio Virginis sit constitutio in genere causae efficientis illius essentiae extra causas, & actualitas illa terminans actionem sit constitutio in genere causae formalis illius essentiae extra causas, quia vt supra probauimus, terminus actionis extrahentis extra causas est extractio formalis, sed extractio formalis vel actualitas extrahens est existentia formaliter creata: ergo actualitas essentiae est ipsa actualitas existentiae.

105 Dices B. Virginem ideo dici causam, matrem, & generantem, non quia produxerit humanitatem, sed quia physice attigerit vnionem hypostaticam.

106 Sed contra manifeste; quia articulus de fide non dependet ab opinione; atqui opinio est, & minus probabilis B. Virginem physice attigisse vnionem hypostaticam, & quod Virgo sit vera mater Dei, & quod generet Christum, concipiat & pariat ipsum, est articulus de fide certissimus: ergo nullo modo potest dici, B. Virginem ideo esse genitricem Christi, matrem eius, cooperantem cum Spiritu Sancto, quod produxerit physice vnionem hypostaticam,

cum hoc tantum sit probabile, & illud certissimum; imo probabilius est B. Virginem non produxisse physice talem vnionem, vt late tractat P. Franciscus Suares. tom. 1. in. 3. p. disp. 10. sect. 1. à 8. de ipsa autem Virgine, vsque ad 8. dixi semper, exclusiue.

Declaratur hoc, quia v. g. articulus de fide 107 quod in Christo detur vnio hypostatica, non dependet ab opinione probabili, videlicet, quod talis vnio distinguatur, vel non distinguatur ab humanitate, vnde male assereret, qui doceret, ideo dari vnionem hypostaticam in humanitate Christi, quia vnio hypostatica nihil est distinctum ab humanitate, & Verbo, quia haec est opinio, illa veritas de fide, illa certissima, infallibilis, quae non potest subesse falso, haec forte falsa sententia; ergo similiter non potest dici, ideo B. Virginem esse Matrem Dei, quia produxit physice vnionem hypostaticam, cum illud sit certissimum, & infallibile, hoc vero fallibile.

Deinde, quia demus B. Virginem nullo modo 108 actiue concurrisse ad humanitatem Christi, nihilominus non potest negari, concepisse Christum secundum humanitatem, & aliquomodo causasse humanitatem, quia maternitas fundatur in causalitate, quia est relatio siue realis, siue rationis causae ad effectum, vnde saltem erit causa materialis humanitatis Christi: quod nullus vnquam negare ausus est: ergo aliquid causauit quomodocumque in humanitate Christi: sed id, quod causatum est de novo per vos non potest esse existentia Verbi diuini: ergo est actualitas essentiae humanitatis; sed id, quod causatum est, eo modo, quo causatum est emanat à causa, & egreditur ab illa: ergo actualitas essentiae humanitatis egredita est à causa ex vi causalitatis Beatae Virginis: ergo est extra causas; sed id, quod est extra causas est existens: ergo actualitas essentiae humanitatis vt distinguitur ab existentia Verbi est existens per se ipsam formaliter: ergo actualitas essentiae est ipsa existentia sine distinctione à parte rei.

Tandem, quia licet Virgo sanctissima non produxerit humanitatem in genere causae efficientis, nihilominus Spiritus sanctus produxit humanitatem, & ideo dicitur cooperante Spiritu Sancto, conceptam fuisse humanitatem, in qua cooperatione, & productione supplens Spiritus sanctus, & tota Trinitas concursum viti, vt late probo libris de generat. quaest. vtrum mas concurrat actiue ad generationem substantialem factus: atqui licet femina concurrat passive in sententia D. Thomae, & Thomistarum, vt medio femine, concurrat actiue ad substantialem generationem per veram actionem, ac veram productionem, & efficientiam: ergo Spiritus sanctus totaque Trinitas per omnipotentiam vere, & proprie in genere causae efficientis produxit (non existentiam Verbi, quia existentia Verbi, & Verbum diuinum neque producitur in genere causae efficientis, neque villo modo producitur ab Spiritu Sancto, neque à tota Trinitate, sed solum Verbum diuinum quatenus tales, & quatenus secunda persona est, generatur à Patre) humanitatem Christi Domini, sed non secundum existentiam propriam, neque secundum actualitatem existentiae: ergo secundum actualitatem essentiae: ergo actualitas essentiae producta est à Deo: ergo ex vi talis productionis in genere causae efficientis posita est extra causas, vnde in genere causae formalis ex vi termini talis productionis ponitur extra causas, sed terminus talis productionis est actualitas illa essentiae: ergo actualitas illa essentiae est formalis constitutio extra causas: ergo non distinguitur ab existentia, sed est ipsa existentia formalissima.

110 Ut Aduersarii fugiant hanc rationem, & superiores, asserunt, ideo dici humanitatem productam, creatam, & participatam à Deo, quia producitur vnio illa hypostatica, cui vnitur, ac proinde dicunt, incarnationem non esse actionem mere vnitiuam, sed productiuam etiam humanitatis, non in se, sed in Verbo; fundatur hæc opinio in verbis illis Leonis Papæ *epist. 11. ad Iulianum, ibi*. Natura nostra non sic assumpta est vt prius creata, post assumptetur, sed vt ipsa assumptione crearetur.

111 Sed hæc solutio duplicem sensum potest habere, primum, humanitatem v. g. minime in se, id est secundum propriam actualitatem humanitatis produci à Deo, sed solum produci vnionem hypostaticam, ex cuius productione redundet denominatio productæ in ipsa humanitate; alius potest esse sensus, videlicet quod non solum producatur vnio per Incarnationem tanquam per vniam indiuisibilem actionem, sed etiam ipsa humanitas simul cum vnione, ita vt illa particula non in se non neget, vere produci humanitatem, dum tamen simul producatur cum vnione, sed solum neget, seorsim produci illam ex vi cuiusdam actionis distinctæ ab ipsa productione vnionis, vterque autem sensus est falsus & secundus, etiam si in se falsus sit, non est contra nos, nec soluit nostrum argumentum, sed potius corroborat veritatem illius vt partebit ex dicendis; quod autem primus sensus sit falsus quoad primam partem, patet ex iam dictis; quia humanitas vt distinguitur ab vnione hypostatica, est creatura, & non Deus: ergo immediate creatur, dependet, & participatur à Deo: ergo non solum producitur secundum vnionem; quod amplius demonstrant supradicta. Secunda pars illius primi sensus patet manifeste; Nam si esset verum quod ex vnione alicuius productæ, & creata redundaret denominatio productæ, & creata, sequeretur manifeste, Verbum diuinum vnium vere, & realiter humanitati esse creaturam, dependere, & fieri, nam etiam Verbum diuinum est, ad quod pertinet tanquam ad extremum vnium ipsa vnio non minus ac pertinet ad humanitatem; sed hoc est falsum: ergo falsum est dicere, humanitatem dici creatam, & productam, ex eo solum quod vnio ipsius sit producta, & creata.

112 Sequela sic probatur, Quia vbi est eadem ratio formalis est idem effectus, vel quasi effectus formalis, sed tota ratio formalis propter quam per vos humanitas dicitur producta & creata, est quia vnio, per quam vnitur Verbo, est producta, creata & dependens; sed ipsa vnio humanitatis ad Verbum est etiam vnio Verbi ad humanitatem, quia est nexus vtriusque, per quem non solum vnitur humanitas Verbo, sed etiam Verbum humanitati constituendo Christum intrinsecè: ergo datur in Verbo eadem ratio formalis, vt sit productum & creatum, sicut in humanitate: ergo dabitur eadem denominatio in Verbo, ac in humanitate, & sic ex hac vestra solutione sequitur hæc manifesta scilicet quod Verbum diuinum sit creatura.

113 Dices, talem denominationem non refundi in Verbum diuinum; quia Verbum diuinum est incapax talis denominationis.

114 Sed contra manifeste: ideo Verbum diuinum est incapax illius, quia licet vnio illa, per quam vnitur, dependeat, sit creatura, & producatur, Verbum diuinum in se nullo modo producitur per causam, dependet & creatur in suo esse; sed etiam humanitas in suo esse, & in se non producitur per vos, non dependet, neque creatur, etiam si producatur, creatur, & dependeat vnio illius: ergo supposita vestra

sententia incapax est humanitas, sicut Verbum recipiendi talem denominationem ab vnione; vnde nullo modo denominabitur creatura; nec creata, si in se nullo modo creatur, neque producitur etiam si producatur vnio; quare si non obstante incapacitate ad productionem, & independentia humanitatis à Deo in se ipso denominatur creata propter vnionem creatam; similiter Verbum denominabitur creatum, &c. quia non est maior ratio vnus, quam alterius.

Secundo contra, quia ex hoc sequeretur, hoc minem producentem vnionem inter animam rationalem, & corpus, quando generat filium, non solum producere totum illud compositum, sed etiam animam rationalem filij, & materiam primam, à fortiori quam humanitas denominetur producta propter vnionem hypostaticam, quia vnio hypostatica non est essentialis, nec essentialiter complet humanitatem, & vnio inter materiam, & formam est essentialis, & essentialiter complet vtrumque extremum, vnde ex vi talis vnionis constituitur vna essentia completa; & ex vi vnionis hypostaticæ constituitur Christus in esse suppositi; sed falsissimum est dicere, hominem generantem, & producentem filium producere animam rationalem, & materiam primam, quia anima rationalis, &c. à solo Deo per veram, & rigorosam creationem producitur, quam nec per potentiam Dei absolutam potest attingere creatura adhuc vt instrumentum in vestra sententia; ergo ex sola productione vnionis alicuius, si alias extremum vnium per illam non producitur in se, non refunditur denominatio producti, creati &c. sed humanitas in se non est producta, neque creata aut dependens: ergo ex eo quod vnio ipsius sit creatura producta, & dependens, non ideo denominabitur creata, & producta; sed secundum fidem humanitas Christi est creatura: ergo non solum producitur in vnione, sed etiam in se ipsa, & in propria actualitate essentia: ergo actualitas essentia est ipsa actualitas existentia.

Contra tertio, quia etiam vnio non potest produci in vestra sententia, quia in vnione illa & datur existentia, & datur actualis essentia, sed existentia vnionis non potest produci, quia existentia vnionis est existentia Verbi per vos, nam vt asseritis, humanitas, & vnio hypostatica existunt non propria existentia, sed existentia Verbi, & existentia Verbi est improducibilis de nouo in tempore per causam. Item essentia actualis vnionis sicut essentia actualis humanitatis, quia est omnino necessaria, & æternæ veritatis est improducibilis à se, & independens: ergo non producitur de nouo, ac proinde nihil vnionis producitur: ergo ratione illius non potest dici creatura dependens producta, & participata, quia si ratione vnionis diceretur talis, à fortiori diceretur producta, & dependens vnio, quia propter quod unum quodque tale, & illud magis, sed hoc non est rerum, vt probatur manet: ergo neque illud: vnde contra si essentia vnionis producitur in tempore de nouo, sine eo quod producatur eius existentia, quia per te est existentia Verbi: ergo essentia vnionis sola, & non existentia distincta de nouo ponitur extra causas eius existentia distincta ab existentia vere: ergo essentia etiam vt condistincta ab existentia efficitur, & sit ens actuale, quod est esse existens: ergo prout condistincta ab existentia existit extra causas: ergo id non habet formaliter ab existentia, sed à seipsa, quod si id verum est in essentia vnionis, verum etiam erit in reliquis essentis.

Præcipue, quia multi ex aduersariis non admittunt ullam entitatem vnionis distinctam ab humanitate, & Verbo, sicut nullo modo concedere volunt

Quest. II. Vtrum essentia disting. &c. 23

inter materiam primam, & formam substantialem formalitatem vnionis distinctam ab eisdem, dicunt enim, ea esse vnita solum dicere humanitatem prout in Verbo, quod nullam dicit entitatem distinctam ab vtroque: ergo secundum hos nihil producit in Christo, siquidem neque producit humanitas neque Verbum diuinum; ac proinde neque vnio hypostatica potest produci, quia est idem quod humanitas improducta, & quod Verbum diuinum improductum; sed non potest negari, quod producat aliquid: ergo producit ipsa humanitas secundum actualitatem essentiae: ergo actualitas essentiae est actualitas existentiae.

SVBSECTIO. VI.

Secunda pars nostra impugnacionis probatur.

118 **P**rimo ex D. Thoma qui ait 3. p. q. 4. art. 2. ubi inquit, illud, quod assumitur, debere præintelligi assumptioni; sicut quod mouetur localiter, præintelligitur motui: ergo humanitas Christi, quæ assumitur, præsupponitur assumptioni, ac proinde actio, per quam producit humanitas præsupposita, debet præsupponi Incarnationi, quæ est actio, per quam assumitur & per quam producit vnio hypostatica; sed quidquid præsupponitur alteri realiter, distinguitur ab illo, cui præsupponitur: ergo actio productiua humanitatis distinguitur ab Incarnatione: ergo non sunt vna, & indiuisibilis actio. Confirmat amplius D. Thomas hoc *ibidem* q. 6. art. 3. ubi ait, animam Christi eodem modo, & eodem genere actionis esse creatam, quo alia anima rationales, & ita etiam indicat, quamuis eodem instanti fuerit creata & assumpta, prius tamen natura, & diuersa actione fuisse creatam, & eadem *quest.* art. 4. ad 3. dicit, carnem prius naturæ vniri animæ, quam Verbo, vnione personali; vnde sentit conceptionem humanitatis esse priorem, & distinctam actionem ab vnione & vnitione humanitatis ad Verbum, quod in illa questione sæpius repetit; idem sentit in 3. dist. 5. q. 3. art. 1. ad 2. ergo in sententia D. Thomæ non potest dici per vnā & indiuisibilem actionem produci humanitatem, & vnionem ad Verbum.

119 **R**atione sic demonstratur; quia actio naturalis & supernaturalis distinguuntur realiter; sed creatio & productio animæ rationalis Christi, & humanitatis est actio naturalis eiusdem ordinis, & rationis cum creatione alterius animæ & cum productione alterius humanitatis, & vnitione, Incarnatione, seu productione vnionis hypostaticæ est actio quoad substantiam supernaturalis, quia terminus productus per illum est vnio supernaturalis quoad substantiam; ideo enim productio gratiæ habitualis, & productio charitatis, luminis gloriæ & visionis Beatificæ est supernaturalis intrinsecè quoad substantiam, quia terminus productus per illam est supernaturalis intrinsecè; si igitur vnio hypostatica quæ producit per incarnationem est supernaturalis intrinsecè, ipsa similiter Incarnatio erit intrinsecè supernaturalis; ergo illæ actiones distinguuntur realiter.

120 **S**ecundo, quia creatio animæ assumptæ est productio ex nihilo; incarnatio vero, vel vnio humanitatis ad Verbum est mutatio, vel actio ex præsupposito subiecto: ergo sunt distinctæ actiones. Vergetur; nam licet verum sit, vnā, & eandem esse actionem, quæ accidens fit & vnitur subiecto, tamen sicut in accidente in facto esse distinguimus entitatem accidentis ab actuali inhaerentia, ita necesse est, vt in ipsa actione distinguamus illam actionem, vt tendit ad entitatem, vel ad vnionem acci-

dentis; quia actio nihil aliud est, quam fieri vt est ab agente ipsius rei; sed similiter in humanitate, & anima rationali distinguitur entitas illarum à substantia eis debita, & ideo separantur ab illa, & ab vnione hypostatica, quæ de facto datur in illis: ergo fieri earum, & actiones distinguuntur.

121 **T**um etiam, quia ut certum est, non potest intelligi Verbum terminare animam, vt erat ab æterno in potentia; sed vt est aliquid iam factum: ergo alia actio est, per quam anima fit, & alia per quam vnitur, vt terminetur à Verbo; & idem proportionaliter est de tota humanitate. Prima vero, & Secunda consequentia probantur; quia per illam creationem fit aliquid esse in ipsa anima, & non fit esse essentiae, vt condistinguitur ab esse existentiae, quia vt sic non est esse nouum, sed æternum, quia reuera tantum esse in potentia est, seu possibile: est ergo esse existentiae creatum, cum per creationem fiat; quod manet in ipsa anima Verbo vnita; non enim potest perdere per assumptionem illud esse, quod per creationem habuit, alias non possent creatio, & assumptio simul esse in eodem subiecto, & in eodem instanti, quod est falsum: ergo falsum est dicere, per vnā & eandem indiuisibilem actionem produci humanitatem, & ipsam vnionem, per quam vnitur Verbo.

122 **S**ed supponamus hoc esse verum, nihilominus non infringit nostram rationem supra positam, sed potius confirmat tertiam, & vltimam partem nostræ oppugnationis, quia ex eo quod humanitas producat simul cum vnione per vnā actionem non desinit vere produci in se ipsa, id est secundum actualitatem essentiae: ergo actualitas essentiae humanitatis est terminus formalis productionis simul cum vnione: ergo talis actualitas est id, per quod formaliter essentia humanitatis ponitur extra causas, sicut actio, per quam producit talis actualitas est ratio in genere causæ efficientis extrahendi humanitatem extra causas; sed actualitas ponens rem extra causas formaliter est actualitas existentiae: ergo actualitas essentiae est ipsa actualitas existentiae: ergo solutio hæc in secundo sensu explicata non infringit nostram veritatem sed potius confirmat illam.

123 **C**onfirmatur amplius hoc; quia huic actualitati essentiae humanitatis, & cuiuscunque essentiae conueniunt sine dubio omnia prædicata, & conditiones, quæ attribuantur existentiae, imo illa omnia, propter quæ aduersarii omnes existimant, existentiam distingui ab essentia à parte rei: ergo talis actualitas essentiae est vera existentia. Antecedens sic probatur. Primo enim hæc actualitas essentiae non est æterna, sed temporalis, nam vt demonstratum manet *disp. de possibilitate, & supra in hac questione*; creaturæ ab æterno nullum esse actuale positum habuerunt; sed esse actuale essentiae est quid positum actuale à parte rei: ergo tale esse actuale essentiae est temporale, & non æternum; nam licet essentia dicatur ab æterno, & propositiones essentiales dicantur æternæ veritatis; & verificentur similiter ab æterno; nihilominus nec essentia dicitur ab æterno ratione alicuius actualis entitatis positæ; nec propter aliquam formalitatem positam actualem habent suam veritatem tales propositiones, cum vere ab æterno talis essentia nullam huiusmodi actualitatem habeat secundum nostram fidem catholicam, vt *ibidem* declarauimus, sed solum ratione possibilitatis propriæ essentiae, quæ perit vt animal, quando producit, coniungatur cum rationali si producendus est homo, & sic de reliquis dicitur vera hæc propositio, homo est animal rationale, quod per hanc propositionem conditionalem explicat. Patet. Suarez.

si homo producendus est, necessario producendus est animal rationale, neque adhuc diuinitus potest aliter produci; sicut equus, si producendus est, necessario est producendus, ut animal inhibibile, & Angelus necessario si creetur, creandus est substantia spiritualis completa intellectualis, quia hoc petit possibilitas aeterna illorum. Itaque ratione possibilitatis, quae ab aeterno datur, verificantur propositiones aeternae veritatis, & non ratione alicuius actualitatis positivae, quae ab aeterno sit: ergo actualitas illa positiva essentiae conuenit esse temporalem, & non aeternam, quae est prima conditio existentiae.

124 Secundo, huic esse actuali essentiae, siue huic actualitati conuenit contingentem esse, ac proinde ipsa actualitas conuenit essentiae contingentem omnino, & minime necessario, quandoquidem prius quam fieret, ac produceretur creatura à Deo, illud esse actuale essentiae non habebat, ipsumque habuit media libera ac spontanea voluntate Dei, imo postquam essentia habuit hanc actualitatem suam, potest illa priuari, si Deo libuerit, quae sunt omnes conditiones existentiae: ergo actualitati essentiae conueniunt duae proprietates praecipuae existentiae. Tertia proprietates est ut res ratione existentiae possit actu recipere aliquid terminari actu ab aliquo actu operari aliquid in tempore quod ab aeterno non poterat, sed humanitas Christi ratione actualitatis essentiae potest nunc terminari actu à Verbo diuino, & de facto terminata fuit per vnionem hypostaticam, quae humanitas ab aeterno non poterat posita in statu possibilitatis terminari à Verbo, alias Verbum diuinum nunc posset hypostatice vniri creaturis possibilibus quae nunquam producendae sunt à Deo quod est falsissimum; nam res in statu purae possibilitatis, nullo modo potest actu suppositati suppositatitate aliena, sicut neque potest res possibilis in statu purae possibilitatis, habere propriam subsistentiam: ergo si humanitas Christi ratione propriae actualitatis essentiae suppositatur, signum evidens est talem actualitatem esse actualitatem existentiae. Item ratione talis actualitatis, humanitas Christi actu operatur cognitiones & volitiones proprias, quae sunt verae operationes, & recipit ipsas in anima sicut in se ipsam recipit vnionem hypostaticam: ergo humanitas Christi recipit & operatur actu ratione actualitatis essentiae: ergo actualitas essentiae est vera & propria existentia; tandem quia ipsa existentia est actualitas ipsius essentiae, & non alterius rei distinctae ab essentia, per existentiam enim ut *quaestione superiori* vidimus, essentia constituitur actualis, & ens actu, cum ex se essentia creaturae non sit actualis, sicut essentia Dei: ergo sola existentia datur, quae possit esse actualis, sicut essentia Dei, & non debet dari duplex actualitas distincta, una quae sit existentia, alia quae dicatur actualitas essentiae; siquidem omne quod potest fieri per actualitatem essentiae, necessario fit per existentiam, frustra enim sunt per plura quae possunt fieri per pauciora, nec sunt multiplicandae entitates sine urgente necessitate, sed existentia ipsa est actualitas simpliciter essentiae: ergo non est multiplicanda alia actualitas essentiae, distincta ab existentia, quapropter destructa quacumque alia re praeter existentiam, manet essentia in esse actualis simpliciter constituta, quod ut probetur efficaciter.

Sumo naturam humanam Christi Domini, quae 125 est prior prioritate naturae vnione hypostatica, sed pro illo priori pro quo concipitur sola entitas naturae humanae natura humana est ens actuale extra nihil & non in potentia: ergo pro illo priori ita habet actualitatem ut simul habeat existentiam, ita ut

eadem formalitas actualitatis sit existentia & actualitas essentiae. Maior est certa, quia sicut essentia prioritate naturae antecedit suppositatitatem propriam, ita prioritate naturae antecedit vnionem ad suppositatitatem alienam, & ratio est quia vnio hypostatica educitur & fit dependenter ab ipsa humanitate: ergo humanitas illa est causa materialis talis vnionis: ergo est prior natura, quia omnis causa est prior natura suo effectui.

Probat minor pro illo priori, natura humana 126 est producta in tempore, & non solum habet esse quod habuit ab aeterno, nec est intra nihil, aut intra potentiam, nec mere in statu possibilitatis, quia in illo instanti reali est existens, & implicat quod eadem res in eodem stanti reali sit in statu possibilitatis & existentiae: ergo pro illo priori natura humana Christi Domini est aliquid reale actuale de nouo productum à Deo: ergo non est actualis extra nihil, & extra possibilitatem ratione Verbi diuini; patet vltima consequentia, quia omne quod pro aliquo priori pro quo praecedit aliquam formam vel quasi formam non potest habere illud esse cum quo praesupponitur ab ipsa forma ad quam praesupponitur, sed natura humana Christi Domini praesupponitur actualis extra nihil & extra possibilitatem ad ipsum Verbum & ad existentiam ipsius, seu actualitatem eiusdem Verbi diuini terminantis & assumentis illam: ergo non potest habere actualitatem & existentiam ab ipso Verbo diuino terminante & assumente illam. Maior meo videri est evidens lumine naturae, ideo enim paries quatenus praesupponitur ad albedinem, non potest habere esse ab illa, quia esse quod habet effectus à causa non praesupponitur causam, & e contra album non potest praecedere albedinem, quia album habet esse ab illa; item natura humana Christi Domini non praesupponitur subsistens pro illo priori assumptionis, quia subsistens est per subsistentiam Verbi diuini terminantis naturam humanam, & ideo euidenter colligimus quod natura humana, non constituitur in esse entis à persona Verbi diuini, neque habet esse substantiae ab illa ut terminante ipsam naturam, quia pro illo priori terminationis natura humana est ens & substantia; ratio autem illius est evidens, quia nihil potest esse prius sua essentia, sed omnis forma vel quasi forma est essentia constituta vel concreti: ergo constitutum vel concretum non potest esse prius forma constituyente ipsum.

Dices quod neque humanitas, neque alia essentia 127 pro illo priori pro quo antecedit existentiam, est entitas actualis, sed tantum entitas realis physica, & quod per existentiam fit entitas actualis physica, & ratio est, quia possibilitas dicit duplicem negationem vniam essentiae & alteram existentiae, atque adeo per productionem essentiae formaliter destruitur negatio essentiae; non autem existentiae, & per consequens essentia non est entitas actualis, neque intra causas, neque extra illas.

Sed haec solutio plura habet difficultates, & nescio 128 an cohaereant cum dictis Authoris illam praebentis, quia ipse asserit quod possibile dicit negationem puram existentiae contra Patrem Herize, & ideo asserit negationem illam necessario debere esse in aliquo subiecto, quod subiectum non potest esse nisi essentia rei: ergo possibile non dicit negationem essentiae rei. Patet consequentia, quia vel illa negatio essentiae esset priuatio & sic necessario deberet supponere aliquod positivum, de quo vltius quaerimus, utrum illud sit essentia vel existentia, quia non est excogitabile aliud, quod possit esse illud positivum, sed non posset esse illud positivum existentia: ergo essentia: ergo possibile solum dicit negationem existen-

existentiæ. Tunc sic : quando producitur res, verbi gratia natura humana Christi Domini, & pro quo antecedit vnionem hypostaticam; vel præcedit illam prioritate naturæ producitur existentia, quæ opponitur illi negationi, vel illa negatio essentia non est priuatio, & sic habemus intentum, scilicet quod non supponat subiectum, & per consequens quod omne illud quod dicit possibile est negatio, & nullo modo dicit aliquid positium quod negat aduersarij qui præbent hanc solutionem.

129 Sed impugnatur solutio secundum omnes suas partes, & imprimis impugnatur illud quod asserit, scilicet quod entitas illa non est actualis formaliter quod ita impugno: illud est actuale formaliter quod distinguitur ab aliqua potentia vt tali: sed illa essentia pro vt terminat actionem productiuam distinguitur ab aliqua potentia vt tali: ergo illa essentia in quantum terminat actionem productiuam est entitas actualis. Maior meo videri est euidens, vt late supra probauimus; minor etiam est euidens, quia essentia quatenus terminat actionem creatiuam actualem; non est in potentia logica & obiectiua: ergo essentia quatenus terminat actionem creatiuam actualem distinguitur ab aliqua potentia vt tali. Antecedens est euidens, quia essentia in potentia est ens secundum quod actualiter improducta & comparatione existentia est nihil, & negatio & est potentia remota illius vt loquitur Auditor huius solutionis; sed essentia quatenus terminat actualem productionem est ens simpliciter, & nullo modo negatio est actualiter producta dependens & contingens: ergo distinguitur ab essentia in potentia: ergo est actualis entitas.

130 Confirmatur primo, omne illud quod est exercitium alicuius potentia in quantum talis, est actus: sed essentia actualiter producta est exercitium alicuius potentia: ergo est actus. Maior est euidens, ideo enim visio est actus, quia est exercitium potentia visus. Probatur minor, essentia actualiter producta est exercitium omnipotentia diuinæ, sed omnipotentia diuina est potentia: ergo essentia actualiter producta est exercitium alicuius potentia: ergo est actus.

131 Confirmatur secundo, omne illud quod correspondet alicui possibilitati est actus; sed essentia actualiter producta correspondet possibilitati essentia: ergo est actus. Maior meo videri est euidens, quia possibilitas vt talis præcipue in sententia contraria est potentia, & quicquid correspondet alicui potentia vt tali est actus: ergo omne illud quod correspondet alicui possibilitati est actus. Probatur minor præcipue, non solum existentia est possibilis antequam producat, sed etiam essentia, sed omni possibilitati correspondet aliqua actualitas: ergo possibilitati essentia correspondet actualitas essentia, sed tunc correspondet quando datur essentia actualiter producta: ergo essentia actualiter producta correspondet suæ possibilitati: ergo est actualis.

132 Confirmatur tertio, vel essentia actualiter producta habet connexionem prædicatorum essentialium solum possibiliter mere, vel etiam actualiter, sed non mere possibiliter, quia illud quod est mere possibile non est actualiter productum, aliis Deus ab æterno produxisset res possibles, quod est absurdum in nostra fide: ergo habet connexionem actualem prædicatorum essentialium: ergo est entitas actualis. Ex quo manifeste impugnatur altera pars eiusdem solutionis, quia illa essentia actualiter producta ex vi illius actionis, non est in potentia causæ: ergo est extra causas. Patet consequentia, illud est extra causas quod non est intra illas, & in potentia causæ: sed illa essentia ex vi illius actionis non est in potentia causæ: ergo est extra causas. Maior meo videri est euidens: ideo enim nunc essentia Antichristi est in potentia causæ, quia non est extra causas ex vi alicuius

actionis; ergo à contrario sensu omne illud quod non est in potentia causæ est extra causas, præcipue quia vi illius actionis, quæ terminatur ad essentia in quantum secundum aduersarios præsupponitur ad existentiam prioritate naturæ, producitur aliquid à causa: sed produci aliquid à causa est illud causæ extra se constitutæ, quia iam virtus causæ exiit in actionem, quia tunc non est causa in mero actu primo: ergo ex vi illius actionis essentia illa est extra causas: ergo est existens quatenus formaliter terminat illam actionem per quæ producitur à causa. Patet consequentia, illud est existens formaliter, (& loquor de ente creato,) quod est extra causas formaliter, sed ex vi illius actionis per quam producitur actualiter essentia illa est extra causas formaliter: ergo essentia illa ex vi illius actionis per quam producitur actualiter est existens formaliter.

Ultimo sic vrgo aduersarij, & impugno totam hanc solutionem, quia ideo essentia actualiter producta non est entitas actualis per vos, quia est potentia respectu existentia: sed hæc ratio non obstat: ergo essentia actualiter producta est entitas actualis. Probatur minor, licet aliquid sit potentia respectu alicuius actus potest esse actus si correspondeat alteri potentia, sed essentia actualiter producta correspondet alicui potentia: ergo est actus. Maior meo videri est euidens, quia licet animus rationalis sit potentia respectu subsistentia & respectu suarum potentialium, nihilominus quia responderet alicui potentia scilicet materia primæ & possibilitati, quæ est potentia obiectiua est actus. Probatur minor, essentia realiter actualiter producta correspondet potentia obiectiua, & distinguitur ab illa, quia non est in potentia mera, neque est potentia mere obiectiua & possibilis: ergo essentia actualiter producta correspondet alicui potentia & distinguitur ab illa: ergo est actus.

Respondent aliqui Thomistæ hunc effectum scilicet rem constituere extra causas esse effectum formalem formæ, & requirere existentiam vt terminum & vt conditionem, ita Cabrera 1. tom. in 3. part. q. 2. art. 2. disp. 35. m. 48. quam sequuntur plures Moderni in manuscriptis.

Sed contra, quia habere formam est tantum proprium rerum materialium substantialium; sed esse extra causas est proprium omnis rei existentis: ergo hoc quod est esse extra causas non prouenit à forma. Maior est euidens, quia Angelus non habet formam: ergo non omne illud quod est extra causas habet formam.

Et si dicas quod essentia rei est forma, sed contra: ergo res formaliter est extra causas per suam essentiam. Patet consequentia, per vos res formaliter est extra causas per formam, sed per vos essentia rei est forma: ergo res est formaliter extra causas per suam essentiam, quod nos intendimus.

Contra secundo, quia ipsa forma potest esse possibilis vel existens: ergo vel existens se ipsa, vel per aliquid distinctum ab ipsa forma: sed non per aliquid distinctum ab ipsa forma, alias dabitur processus in infinitum: ergo per se ipsam: ergo existentia rei non distinguitur ab ipsa essentia & entitate rei.

Dices essentiam pro illo priori esse extra causas in fieri non vero in facto esse, & existentiam constituere rem extra causas in facto esse.

Sed contra, essentia distinguitur ab actione per quæ producitur, sed actio est fieri rei extra causas: ergo essentia non est fieri extra causas. Maior constat ex dictis in *Physicis*: minor etiam est euidens, quia actio est fieri rei. Consequentia probatur, essentia per vos est extra causas non in fieri: ergo in facto esse. Maior est solutio quam impugnamus: probatur minor, illud est extra causas in fieri, quod est actio: atqui essentia non est actio, sed terminus productus per actionem: ergo essentia non est extra causas in fieri.

SUBSECTIO VII.

Illa prima minor precipua huius secundi principalis argumenti efficacius probatur; scilicet quod per existentiam distinguatur essentia actualis ab essentia possibili, seu à possibilitate, quo amplius confirmantur dicta.

140 **Q**uia per illud distinguitur essentia actualis ab essentia possibili, siue à possibilitate per quod constituitur essentia in esse entis simpliciter, sed per existentiam est huiusmodi: ergo essentia actualis per existentiam distinguitur à possibilitate seu ab essentia possibili.

141 Maior est expressa sententia Diui Thomæ 1. *parte, quest. 5. art. 1. ad primum*, ubi sic ait: Secundum hoc aliquid dicitur simpliciter ens secundum quod primo decernitur ab eo quod est in potentia tantum, ubi Angelicus Doctor expresse asserit rationem essendi ens simpliciter esse rationem, quia essentia rei distinguitur ab ente in potentia; ratio autem euidenter hoc conuincit, quia possibilitas est ens tantum secundum quid & minime ens simpliciter, ut optime docuit ipse Diuus Thomas 3. *parte quest. 10. art. 2. in corpore ibi*: Dupliciter dicitur aliquid ens vno modo simpliciter, quia scilicet est ens actu: alio modo secundum quid, quia est ens in potentia, quod explicans Caietanus, sic ait. Quæ sunt in potentia non sunt, & sicut excluduntur à numero entium, ita excluduntur à numero omnium, sed per illud distinguitur aliquid ab alio per quod non est illud formaliter & realiter à quo distinguitur, atqui essentia actualis in quantum talis & in quantum non est ens secundum quid, sed ens simpliciter constituitur in non esse possibilis pure quod non est ens simpliciter sed secundum quid, (ut diximus:) ergo per illud distinguitur essentia actualis à possibili pure per quod constituitur in esse entis simpliciter. Minor sic probatur ex eodem Diuo Thomæ *ibidem* his verbis: Nostram sententiam proferentis, nam cum ens dicat aliquid proprie esse in actu, actus autem proprie ordinem habeat ad potentiam, secundum hoc simpliciter aliquid dicitur ens secundum quod primo discernitur ab eo quod est in potentia tantum: hoc autem est esse substantiale rei vniuersalisque; unde per suum esse substantiale dicitur vniuersum quodque ens simpliciter; ubi Beatus Thomas duos asserit. Primum ens proprie esse, quod est in actu: alterum omne ens simpliciter constitui in esse talis per suum esse substantiale quod est ipsa actualitas. Itaque actualitas in sententia Diui Thomæ & esse substantiale alicuius rei sunt idem formaliter, atqui in sententia Diui Thomæ idem sunt actu esse, seu esse & existere: ergo in sententia Diui Thomæ essentia constituitur in esse entis simpliciter per existentiam. Minor hæc sic probatur ex eodem Diuo Thomæ: *prima parte, quest. 4. art. 1. ad secundum*, ubi sic ait: ipsum est esse perfectissimum omnium, comparatur enim ad omnia ut actus, nihil enim habet actualitatem nisi in quantum est, unde ipsum esse est actualitas omnium rerum quod est existere, quid clarius? quod etiam patet clarissime in sententia Diui Augustini *tom. 5. libro 12. de ciuitate Dei, capite 10. his verbis*. Sicut ab eo quod est sapere vocatur sapientia, itaque ex Augustino essentia dicitur ab esse & esse est existere, ut ipse Augustinus ait: *libro 8. Enchyrid.* ubi sic ait. Essentia ab esse & esse ac existere ita sumuntur ut sint prorsus idem & non plura distincta: sumit ergo Sanct. Augustin. existentiam & esse simpliciter synonyme, quod etiam apud omnes eodem modo sumitur, ut patet ex Ciceronis *epist. 15. ibi*: Erit qui intercedat, deinde alius

existet, qui impedit: ergo sunt synonyma esse & existere, ut exponit Calepinus verbo *existere*, cuius synonyma ponit *appareo, prode, exorior*, Hispanice *estar, ser, aparecer*. Ergo res per existentiam est ens simpliciter.

Item quia inter possibile & actuale existens nullum datur medium, ut probatum manet supra: atqui possibile est ens secundum quid, & minime est ens simpliciter ut his verbis docet Aristoteles 9. *metaph. cap. 3*. Non entium enim quædam potentia sunt, non autem sunt quoniam enelechiam (id est) actu non sunt. Vbi Aristotelis inter non entia constituit ea, quæ cum possint existere non existunt, & ratio ob quam dicit ea non entia, & non esse est quia actu non sunt, id est actu non existunt; ut docet expresse Diuus Thomas 1. *part. quest. 5. art. 1. ad primum*. Et sanctus Anselmus in *Monologio, cap. 8. supra additus*, deinde quia sicut qui potest currere non currit simpliciter, & qui in potentia videt Deum seu possibiliter non videt ipsum simpliciter, sed secundum quid cum illo addito id est in potentia, alias videns Deum non videret eum simpliciter ipsum simul, cum simul habeat potentiam ad vtrumque, imò qui est in hac vita mortali esset beatus simul & damnatus simul simpliciter, quia habet potentiam ad vtrumque: item quia ipsa existentia in potentia vel possibilis, licet habeat essentiam existentiam possibilis & retineat conceptus quidditativos quibus in suo esse constituitur, v.g. existentia Pauli, & distinguitur tam ab essentia aliarum rerum, quam ab existentia earundem, nihilominus non est simpliciter existentia: ergo similiter essentia & ens in potentia seu possibile non est simpliciter ens, quia non est maior ratio huius quam aliorum, cum sint æqualia in eadem ratione formalitatis potentialitatis.

Quod autem existentia in potentia non sit talis simpliciter, patet ex fide catholica, ex qua certum est nullam rem præter Deum ab æterno existere aut habere existentiam simpliciter, & nihilominus constat ab æterno dari creaturas possibles, quas possit Deus creare in tempore, & eis tribuere existentiam quia habent potentiam ad existendum. Præterea quia si ab æterno Paulus habuit essentiam & existentiam simpliciter ex eo quod sit possibilis existere, & sit in potentia ad existendum sine dubio à se, & independentem à Deo erit ens simpliciter & simpliciter existens, quia independentem à Deo, ac proinde à se habet possibilitatem ad existendum; ac proinde absolute erit Deus, & non creatura, quæ sunt absurda & hæretica pronuntiata: ergo existentia possibilis non est simpliciter talis usque dum producat & fiat extra causas, sicut v. g. Petrus potest esse Rex, & habet potentiam ad regnandum, & Ioannes potest habere lumen gloriæ ad videndum Deum, & sic potest videre ipsum, imò tu qui nunc non es summus Pontifex potes eligi in summum Pontificem & gubernare Ecclesiam totam, & ex eo solum quod actu non es electus neque es actu Rex non diceris simpliciter beatus, simpliciter Rex, simpliciter Pontifex, tandem quia etiam habet potentiam ut hæreses profectus & hæreticus sis & comburaris, & nihilominus non potes dici nunc hæreticus simpliciter, nec combustus, quia sola potentia sine actu producta illius non dicitur simpliciter talis: ergo existentia solum in potentia, ac proinde solum possibilis non potest dici actu simpliciter existentia, dum non sit producta à Deo actu: ergo similiter etiam ens non est tale simpliciter ex eo solum quod sit in potentia usque dum producat & existat.

Tunc sic ens, quod actu existit & ex eo quod actu existat, est ens simpliciter: ergo per existentiam constituitur in esse entis simpliciter. Hæc prima propositio

hic demonstratur, quia de Petro aliquando verificatur esse ens simpliciter, sed non verificatur de Petro in potentia seu possibili, nec de Petro futuro: ergo de Petro actu existente: ergo per existentiam constituitur res in esse entis simpliciter, ac proinde id quod actu existit, est ens simpliciter ex eo praecise quod existat: deinde vnio se ipsa seclusa existentia distincta se est ratio vniendi simpliciter & denominat simpliciter vnium, quia entitas seu formalitas, distincta ab vnione non pertinet ad essentiam vnionis nec vniti; item amor & odium se ipsis dicunt fundamentum simpliciter oppositionis, quae est relatio actualis: hoc autem habent de nouo essentiae: ergo haec vt distinctae ab aliis existentis sunt entia essentialiter transmutata ex potentialitate sui ad actualitatem sui distinctam ab actualitate existentiae, nec est sicut calidum quod tale dicitur a calore, quia subiectum non habet denominationem calidi a sua quidditate intrinseca, sed potius habet illam extra essentiam, nec calor constituit subiectum in suo esse, sed accidentarie perficit illud; amor autem quidditativae transmutatur, sicut existentia ipsa ab esse secundum quid ad esse simpliciter, ita vt per ipsam existentiam, & ex vi conceptionis existentiae tribuatur ei esse simpliciter quod antea non habebat; vnde ipsa existentia constituit simpliciter ens quod ante illam erat tantum ens secundum quid.

145 Declaratur, & vrgetur amplius, quia supponamus dari materiam primam Antichristi actu existentem, item formam seu animam rationalem ipsius actu existentem, & vltimam dispositionem materiae primae ad vnionem cum anima rationali, & quod vnio non producat a Deo hoc supposito, non potest dici Antichristus esse simpliciter, & nihilominus existit materia vltimo disposita, similiter existit anima rationalis, ite est actu possibilis vnio ratione cuius potest existere, & solum quia illa vnio actu non existit, non denominat partes vnitas simpliciter, quas sine dubio denominaret tales ex eo solum quod actu existeret inter materiam, & formam: ergo quia illa vnio actu non existit actu simpliciter non vnit, ac proinde propter eandem causam simpliciter non est vnio; nam si simpliciter esset talis, simpliciter vniret, & simpliciter constitueret effectum proprium formalem primarium, quia forma simpliciter talis in aliquo subiecto capaci effectus formalis necessario tribuit illum: sed per vos vnio quae est in potentia in materia vltimo disposita, est vnio simpliciter in materia: ergo simpliciter vnit materiam, ac proinde simpliciter constituit actu Antichristum: sed hoc est falsum: ergo euidenter sequitur vnionem in potentia non esse vnionem simpliciter; statim autem quo produceretur talis vnio, & existeret in materia vltimo disposita, esset simpliciter vnio, & simpliciter vniret materiam cum forma, & Antichristus simpliciter esset, & simpliciter viuere: ergo existentia vnionis constituit ipsam in esse vnionis simpliciter, & existentia Antichristi constituit ipsum in esse Antichristi simpliciter.

146 Confirmatur, quia vel existentia, & essentia sunt duo entia distincta simpliciter, vel vnum tantum; si hoc secundum dicatur, essentia constituitur in esse entis simpliciter per existentiam vt non distinctam a se, & non e contra; quia existentia est actualitas simpliciter ac per consequens ens simpliciter; si vero duo entia simpliciter: ergo sunt duae rationes existentes; vnde essentia ex se ipsa erit existentia ac proinde essentia, quatenus distinguitur ab existentia, erit existens, quia nihil est ens simpliciter nisi actu existens, sed essentia vt praecisa ab existentia est

ens simpliciter: ergo superfluit existentia illa distincta ab essentia.

147 Vrgetur amplius, quia praedicata quae conueniunt rei in potentia seu possibiliter, non conueniunt simpliciter, sed secundum quid, sed essentia hominis antequam existat conuenit homini in potentia tantum: ergo illi conuenit secundum quid, & non absolute, post existentiam autem conuenit illi simpliciter essentia hominis: ergo existentia constituit hominem in esse hominis simpliciter, sed homo vt homo, est ens: ergo ens vt ens constituitur in esse simpliciter per existentiam.

148 Dices ens simpliciter vsurpari pro ente in potentia vt opponitur chymerae, ens enim nominaliter sumptum significat res abstractas ab existentia; participialiter autem significat easdem existentes siue entia actu.

Sed contra manifeste; quia Diuus Thomas & Arist. vt patet ex locis supra citatis ex negatione entis participialiter inferunt ens nominaliter non esse simpliciter ens, sed ens secundum quid, & in potentia tantum; imo Anselmus vocat id quod non est ens participialiter nihil, in monologio, cap. 8. his verbis. Hoc igitur modo non inconuenienter intelligi potest si dicitur creatrix essentia vniuersa fecisse de nihilo, siue quod vniuersa per illa facta sunt de nihilo, id est quae prius nihil erant, nunc sunt aliquid, vbi ex negatione entis existentis seu participialis inferunt Anselmus negationem entis simpliciter, asserendo ea quae actu non sunt nihil esse, ac proinde posse creari faciendo quod actu sunt, quae antea nihil erant, tribuendo per productionem actualem existentiam per quam reddantur entia simpliciter, quae antea non erant talia, etiam si essent entia in potentia; vel ergo Arist. D. Thomas & Ansel. inferunt de omni enti simpliciter etiam nominaliter, & sic habeo intentum; aut inferunt negationem entis simpliciter participialiter tantum: hoc autem est ridiculum, quia redderet hunc sensum ens non existens, non est ens simpliciter (id est existens) quia non est existens: igitur quia non est ens in actu existens & participiale, inferunt negationem entis simpliciter, & absolute.

149 Praecipue, quia vt ens differat a chymera non est opus vt sit ens simpliciter, sed sufficit esse secundum quid, & in potentia, sic Arist. q. metaphysica, distinguit inter non entia, vnum non ens, ab alio non ente; quia alterum potest, alterum vero non potest existere; nam chymera est repugnantia, & impossibilitas, seu impotentia ad existendum, & ens possibile est potentia non repugnantia, & aptitudo intrinseca vt sit, potentia autem & impotentia, aptitudo & ineptitudo, repugnantia & non repugnantia ad existendum opponuntur: ergo ad absolutam oppositionem cum chymera non requiritur ens simpliciter sed in potentia.

Dices ens simpliciter impositum esse ad declarandum ens tam actuale quam possibile, sicut hominem ad viuum, & ad mortuum, bene (vt aduertit Hurt.) etiam haec vox Deus absolute, & simpliciter potuit imponi ad significanda idola, si praecise attenditur potentia pro libito imponendi voces, vnde multa argumenta infringuntur reuocatione controuersiarum ad nominum impositiones, nam & Deus potuit significari hac voce creatura, & creatura potuit significari hac voce Deus, sicut idolum hac voce Trinitas, at sumpta voce absolute vt capitur a Philosophis, vt opponitur voci secundum quid, non potuit homo pictus dici homo simpliciter, nec ens possibile absolute ac simpliciter ens, quia pictus, &

possibile sunt addita diminuentia, quæ significant idē quod secundum quid, quod opponitur significato huius vocis simpliciter: ne tamen significationi hæreamus, sed difficultati, dico intra significatum huius vocis & similitudinem ens in potentia, ens in actu esse valde analogum, & ens in actu ita differre in conceptu significato ab ente in potentia, ut solum ens in actu iure sit ens & alterum non ens, & ab utroque non posse abstrahi unum conceptum entis proprii magis quam ab homine picto & viuo, quia homo possibilis sub illa ratione est negatio, & homo actualis sub illa ratione est positivus, sed à positivo & negatio minus potest abstrahi conceptus hominis vel entis quam à picto & viuo: ergo: quemadmodum enim hominem absolute intelligimus principium discurrendi, & quia pictus homo caret hoc principio vere, ideo non est nisi secundum quid homo, ita cum existentia sit ratio entis absolute, & quia ens in potentia caret ea existentia exercita, ideo est ens secundum quid; nam ipsa carentia existentie est non ens simpliciter, unde multi Doctores asserunt obiecta scientiæ simplicis intelligentiæ excludi à numero entium: at obiecta illa sunt ipsæ rerum possibilitum essentia: quia illa scientia non terminatur ad negationes existentiarum, imo ad has terminatur, ut ipsi inquirunt scientia visionis, quia negatio pertinet ad effectus existentes, quia supponit voluntatem efficacem Dei de non producendo obiecto, quam voluntatem sequitur scientia visionis, itaque certissimum iudicio rem simpliciter constitui in esse talis per existentiam, sine qua res non est simpliciter talis, sed secundum quid.

¹⁵² Quod sic patet, quia implicat eidem voluntati odium & amorem convenire simul simpliciter respectu eiusdem obiecti, sicut intellectui implicat simul convenire assensum, & dissensum, affirmationem, & negationem simpliciter respectu eiusdem obiecti, v. g. non potest idem intellectus simul affirmare & negare de Deo, quod sit trinus & unus simpliciter, atque eidem voluntati simul conveniunt in potentia seu possibiles amor & odium: affirmatio, & negatio intellectui possibiles: ergo odium & amor, affirmatio & negatio in potentia seu possibiles non sunt simpliciter, sed si existerent affirmatio & negatio essent simpliciter tales: ergo per existentiam constituitur res in esse simpliciter, & sic non possunt eidem intellectui simul respectu eiusdem obiecti convenire affirmatio & negatio actualiter existentes. Minor prima est certa, quia omnia possibilia secundum possibilitates sunt simul & non successivæ quæ à se sunt possibiles; unde ab æterno omnia sunt possibilia; item affirmatio & negatio possibiles possibiliter conveniunt intellectui, unde possibilitas talis convenientiæ etiam actu est possibilis, quia in potentia intellectus continentur nunc virtualiter affirmatio, & negatio: maior est certissima ex summis, quia duæ propositiones contradictoriæ non possunt simpliciter eidem respectu eiusdem convenire; sed affirmatio & negatio existentes sunt duæ propositiones contradictoriæ: ergo affirmatio & negatio existentes & simpliciter tales non possunt simul convenire eidem intellectui.

¹⁵³ Dices affirmationem & negationem in oppositione pendere ab existentia quæ carent, dum sunt in potentia: opponi enim sonat actum, sed contra, quia existentia non est ratio formalis in tua sententia ob quam actus opponuntur, tota enim oppositio consistit formaliter in affirmatione & negatione; existentia autem non est affirmatio nec negatio: ergo

antequam habeant existentiam habent totam essentiam oppositionis & oppositionem totam, sed oppositio in potentia est per te simpliciter oppositio: ergo illi actus, ut sunt in potentia, opponuntur, vel non sunt simpliciter actus: unde si sunt simpliciter actus, simpliciter opponuntur ante existentiam, quia adveniente existentia non advenit aliquid spectans ad essentiam oppositionis simpliciter, nec fit de novo ens aut oppositio simpliciter & repugnancia: ergo ante existentiam erat tota oppositio simpliciter: imo idem dici potest in tua sententia de actione & vniōne: & sic ab æterno erant vnitæ partes, quia illæ ab æterno sunt simpliciter partes, & earum vniō ab æterno est simpliciter vniō, cuius essentia est vnire, sicut essentia hominis esse animal: ergo partes ab æterno sunt vnitæ simpliciter, quia ab æterno est vnire simpliciter, quia vniō est vnire, & ab æterno est vniō simpliciter: unde totus homo simpliciter est ab æterno & simpliciter vivit, quia vita eius simpliciter datur ab æterno, quia datur ab æterno vivere simpliciter, quia datur essentia vivere ab æterno: sed hæc sunt summa absurda, quia quando homo motus in tempore, etiam ab æterno sit possibilis homo, ac per consequens sit possibilis vita hominis, & vniō inter partes illius, nihilominus quia actu destruitur vniō inter partes illius, & actu non habet vitam, dicimus hominem non esse simpliciter, nec simpliciter vivere, neque absolute habere partes vnitæ, alias viveret & non viveret simpliciter simul, haberet & non haberet simpliciter partes vnitæ: igitur esse aliquid in potentia & non in actu non est simpliciter esse tale; sed esse actu est per existentiam: ergo per existentiam constituitur res in esse simpliciter, quæ ablata manet in esse tantum secundum quid.

SVBSECTIO VIII.

In qua tertium principale argumentum ponitur.

¹⁵⁴ Quia si essentia creata à parte rei distingueretur ab existentia, essentia compararetur à parte rei ad suam existentiam, vel ut potentia passiva ad actum realem; vel ut subiectum ad actum modalem, per quem perficeretur: atqui neutro modo comparari potest essentia ad suam existentiam: ergo essentia à parte rei non distinguitur à sua existentia: maior admittere necessario ab aduersariis, quia posita illa distinctione ex necessitate inter illa extrema, intervenire deberet aliqua habitudo inter ipsa, cum non se haberent disparatæ: atqui non alia habitudo potest dari quam habitudo modi ad subiectum vel actus reali ad potentiam, quia esset in ordine ad perficiendam essentiam, conferendo illi suæ actualitatis exercitium, constituendo ipsam per aduentum existentie supra essentiam in esse actualis simpliciter in genere causæ formalis: ergo existentia est actus essentiae, sed omnis actus ex æquate dividitur in modalem & realem: ergo existentia est actus vel modalis, vel realis respectu essentiae, si distinguitur ab ipsa à parte rei, patet hoc, quia omne quod advenit alicui actuando illud cui advenit, est actus illius: sed existentia advenit essentiae actuando essentiam perficiendo ipsam, & constituendo illam formaliter in esse actualis: ergo est actus essentiae, ideo enim anima rationalis est actus materiæ primæ, quia advenit illi actuando illam & perficiendo ipsam, actus enim & perfectio sunt idem synonyme et late probavimus supra quæstionem. utrum inter materiam

veriam & formam deus duplex unio: Sed existentia perficit essentiam, & actuat illam adueniendo ipsi: ergo est actus illius: ergo essentia se habet respectu existentie vt potentia actualis per illam.

155 Minor prima ita ostenditur, quia siue essentia comparatur ad existentiam tanquam potentia passiva ad actum realem, vel tanquam subiectum ad actum modalem ex se, vt extremum distinctum ab illa existentia, deberet esse ens in actu simpliciter vt est extremum compositionis realis, causaeque materialis realis, de cuius ratione est vt non causet nisi cum actu est ens simpliciter extractum à mera sui possibilitate ad actualitatem realem oppositam potentiae obiectivae logicae: atqui repugnat esse ens simpliciter actus, vt supra late probauimus, nisi per actualem inclusionem existentiae, quia sola illa est ratio formalis ponendi rem extra causas, constituendique illam in esse entis simpliciter, conferendique actualitatem realem oppositam mere illius possibilitati: ergo repugnat comparari à parte rei essentiam ad existentiam, tanquam potentiam passivam ad suum actum realem, vel tanquam subiectum ad suum modum à quo perficiatur. Patet consequentia, primo quia essentia à sua entitate per quam constituitur potentia vel subiectum existentiae, causans ipsam extremumque distinctionis à parte rei respectu existentiae habet omnem actualitatem, & perfectionem, quam posset recipere ab existentia distincta realiter à se: ergo superfluit existentia illa ex natura rei distincta ab ipsa essentia. Secundo, quia implicat effectum formalem primum alicuius formae antecedere ipsam formam, & esse priorem ipsa forma, nam implicat quod effectus sit prior sua causa, quia causa est prior suo effectui, & effectus est posterior illa, sed implicat quod simul idem sit prius, & posterius respectu eiusdem, alias idem esset, & non esset simul, quia prius non est posterius, sed potius opponitur posteriori: ergo implicat quod effectus antecederet suam causam in eo esse, in quo constituitur ab illa, sed si essentia praecederet existentiam in esse entis simpliciter actualis, ac proinde in esse subiecti aut causae materialis respectu existentiae, praecederet effectus formalis suam causam formalem; nam ens actuale simpliciter est effectus formalis existentiae, quia vt vidimus *subiectione superiori*, existentia constituit rem in esse entis actualis simpliciter; ergo.

156 Dices praeter habitudinem actus ad potentiam, & modi ad subiectum esse aliam habitudinem, videlicet formalitatis ad rem cuius formalitas est.

Verum haec sententia innititur opinioni Scottistarum asserentium dari tales formalitates ex natura rei distinctas à rebus, quae opinio supra à nobis late explosa manet, nisi forte per formalitatem intelligas speciem aliquam modi iuxta sententiam Albertini distinguuntur modos in modos proprios rerum, & in modos qui solum sunt formalitates rerum: modos proprios vocat intentionem qualitatis v.g. modos vero qui sunt formalitates praesentiam localem, sed participatio haec modorum potius confusio est quam declaratio, exploditurque à praesenti materia per argumentum nuper factum.

157 Alii respondunt docendo essentiam esse extremum distinctionis ex natura rei ab existentia non per actualitatem existentiae, sed per actualitatem essentiae quam vocant actualitatem entis nominalis.

158 Sed in primis aduersus hanc solutionem opponi possunt argumenta omnia, quibus supra probauimus actualitatem essentiae & existentiae non distinguuntur inter se, sed potius se habere vt synonyma. Deinde possunt etiam opponi omnes rationes quibus tra-

Etiam de possibilitate, refutauimus, in essentia creatura actualitatem positivam ab aeterno distinctam ab actualitate existentiae; nam rogo an illa actualitas existentiae conueniat essentiae ex se & sine productione à Deo, an vero per productionem Dei, & hoc ab aeterno vel in tempore? si ex se, ergo essentia creatura à se est ens simpliciter actuale positivum, ac proinde erit Deus, & non creatura, quod est falsissimum; si per productionem ab aeterno: ergo Deus aliquid ab aeterno condidit, quod est contra fidem docentem in principio creasse Deum caelum, & terram; si in tempore: ergo essentia non distinguitur à propria existentia. Patet consequentia, quia actualitas conueniens essentiae in tempore per productionem non distinguitur ab ipsa existentia, sed per vos essentia non distinguitur ab actualitate producta in tempore: ergo essentia, & existentia non distinguuntur à parte rei. Maior illa inde probatur, quia essentia per te ratione illius actualitatis constituitur formaliter extremum reale realiter distinctum ab omni alia realitate, quae non sit ipsa: ergo non potest distinguere ab ipsa actualitate, quia vel distingueretur vt ens reale actuale à modo, vel vt ab ente reali actuali simpliciter, vel vt non ens ab ente reali, vel ab ente modali: aliud enim distinctionis genus inter extrema à parte rei reperi non potest, vt suppono *ex disputatione de distinctione supra facta*, sed illa essentia non distinguitur ab actualitate illa, vt non ens ab ente, alias essentiae rerum etiam dum actu sunt per id quod extrahuntur, essent simpliciter non entia; imo neque actualitas illa posset ipsas afficere, quia intelligi non potest quo pacto res, vel modus aliquis realis possit afficere quod non est ens, perficiendo ipsum vt potentiam vel subiectum; ideo enim lux non potest afficere vacuum quod est extra caelum, constituendo ipsum in esse luminosi, quia lux est formalitas positiva, & vacuum illud est negatio: ergo positiva formalitas non potest afficere negationem.

Nec item distinguere potest vt ens reale actuale ab ente reali vel modali, quia vt iam diximus, vt constituitur extremum distinctionis debet esse ens actualiter simpliciter: ergo per aliquam actualitatem simpliciter debet constitui in tali esse quam intrinsece habeat, & à qua secundum rem non distinguatur, alias ipsum argumentum formari posset de essentia, & hac actualitate, inquitendo quo pacto inter se distinguantur, sique abiretur in infinitum: restat igitur vt actualitas illa quam habet essentia in tempore per productionem ex natura rei non distinguatur ab ipsa essentia. Deinde probaui minorem, scilicet actualitatem illam esse illam existentiam, tum à munere existentiae quia existentia, vt saepe iam dixi, est actualitas constituens rem extra causas, sed per illam actualitatem praecise indistinctam ab essentia, & quam habet per productionem in tempore; extrahitur essentia extra causas, est enim iam ens simpliciter distinctum à se ipsa in statu possibilitatis: praeterea, quia creatura secundum illam rationem terminant productionem actualem, secundum quam in statu possibilitatis denominantur factibiles & producibiles ab omni potentia; sed factibiles, & producibiles ab omni potentia denominantur in statu possibilitatis non ratione negationis praecise & solum, sed ratione existentiae quam connotant: ergo actualitas illa non distinguitur te ab existentia. Patet consequentia, quia essentia ratione illius constituitur terminus productionis in tempore.

Confirmatur, quia neque existentia ab essentia, neque essentia ab existentia potest vilo modo separari: ergo non distinguuntur ex natura rei; quod autem essentia non possit separari ab existentia probatur,

quia separari nequit existentia ab essentia, ita ut sine illa manere possit, ut satis constat, quia existentia est modus essentiae, sed modus rei non potest separari à re cuius est modus, manendo in suo esse, alias esset modus, & non modus, modus quia sic supponimus, non modus quia esset res cum maneat separatus ille conceptus ab alio quocumque, neque essentia potest separari ab existentia, quia destructa existentia, destruitur essentia, hoc est in rebus non manentibus, si aliquomodo manere diceretur, maxime quia ab aeterno sunt verae & immutabiles enunciationes de ipsa essentia, ut quia homo sit animal rationalis; hoc autem non satis est ut dicatur essentia manere actu, destructa existentia, sicut neque ut ante existentiam ab aeterno actu fuisse dicatur, veriusque enim eadem est ratio; porro autem essentiam rei creatae non fuisse ab aeterno extra primam causam actu, patet, quia aut illa ab aeterno conservaretur à Deo aut à nullo penderet, sed increata esset, si esset increata, esset ipse Deus, unde essentia creaturae Deus esset, quod est haereticum; si autem à Deo dependeret, & conservaretur, sequeretur aliquid ab aeterno extra Deum fuisse à Deo productum & conservatum, quinimo necessario à Deo ita emanasse, sicut filius aeternus à Patre, quae sunt absurda, ea vero solum ratione dicuntur essentiae rerum aeternae, non quia actu sint, sed quia ab aeterno non implicant contradictionem ut sint, & ita sunt obiectum divinae omnipotentiae, haec autem possibilitas, & non implicatio contradictionis necessaria est, & prior nostro modo intelligendi omni actu voluntatis, & intellectus Divini, ut patet ex dictis supra. Deinde quia nulla entitas potest esse actu, nisi existat, nam existere aut idem est quod actu esse ens, aut necessario reciprocantur inter se, actus enim entis est existere; ergo nulla essentia potest actu esse nisi existat, existere autem non potest sine existentia, nulla igitur potest assignari distinctio inter essentiam actu & existentiam, siquidem essentia actualis est existens, & ita existentiam habet, ac proinde neque vlla compositio realis excogitari potest.

SUBSECTIO. IX.

Quarum principale argumentum ponitur.

Quarto sic argumentor ab impugnatione praecipi fundamenti contrariorum, ideo essentia, & existentia distinguuntur realiter, quia possunt separari eo quod essentia est indifferens ad existendum, vel non existendum, sed haec ratio nullius momenti est, ergo, &c. Probatur minor, si haec ratio subsisteret, ipsa essentia existentiae hominis, prout distinguitur ab essentia ipsa hominis (ut patet ex dictis in prima ratione pro nostra conclusione) distingueretur à parte rei ab ipsa existentia quam essentialiter constituit. Deinde ipsa existentia in quantum distinguitur ab essentia rei, distingueretur à parte rei ab ipso exercitio existentiae, & de illo exercitio idem probaretur, & sic procederetur in infinitum, sed hoc est absurdum quoad utramque partem: ergo, &c.

Maiores quoad primam partem sic demonstratur, quia ideo essentia hominis distinguitur ab ipsa existentia hominis per vos, quia est indifferens ad existendum, & non existendum, ac proinde separatur ab existentia, & haec indifferencia, & haec separatio conveniunt essentiae hominis, quia illa quatenus vera essentia est, est aeternae veritatis omnino necessaria, ac proinde à se, & immutabilis, ac invariabilis simpliciter, & absolute adhuc diuinitus in praedicatis essentialibus, in quo distinguitur vera, & propria essentia, quae quidditas dicitur ab exercitio, & actualitate existentiae, quae contingens est ex eo quod producat à Deo li-

bere, & pro libito diuino tribuatur creaturae, nam ita conceditur existentia essentiae creatae, ut si Deus voluisset non concessisset illam, cum autem id, quod contingenter conuenit, & producat à Deo libere in tempore, non existeret ab aeterno, & essentia fuerit ab aeterno, inde euenit, ut essentia ab aeterno fuerit separata ab existentia, & indifferens ad existendum, & non existendum.

Tum sic, praedicata essentialia, quae quidditative, & essentialiter constituunt existentiam hominis (quatenus distinguitur ab essentia ipsius hominis) sunt vera, & propria quidditas, & essentia: ergo sunt ita aeternae veritatis, ut sint omnino necessariae à se, & immutabilia, ac inuariabilia adhuc per potentiam Dei absolutam, ergo ab aeterno sunt eo modo quo sunt ab aeterno praedicata quidditative hominis, & essentia ipsius, ergo sunt separata ab ipsa existentia, ac proinde sunt indifferencia ad existendum, & non existendum vel ad constituendum, & non constituendum existentiam. Patet consequentia, quia ea quae ita se habent, ut quando datur non datur aliud, separantur realiter, atque quidditas, seu praedicata essentialia existentiae ab aeterno fuerunt, quia sunt aeternae veritatis, &c. & essentia quae de nouo producat nunc non fuit ab aeterno, quia Deus nihil ab aeterno produxit, sed in tempore; ergo praedicata essentialia existentiae separantur à parte rei ab ipsa existentia; ergo illa praedicata essentialia distinguuntur à parte rei ab ipsa existentia, quam essentialiter constituunt, sed hoc est contra vos; qui assertis praedicata essentialia non distinguuntur à parte rei à re ipsa, quam constituunt, ut patet ex dictis supra in prima ratione meae conclusionis, & ideo assertis ens, substantiam, corpus, viuens, animal, rationale nullomodo distinguuntur à parte rei ab homine, quod adeo verum est, ut etiam refutetis Scotum docentem praedicata vniuersalia distinguuntur ex natura rei ab individuo, quod constituunt, si autem praedicata essentialia, quibus essentialiter constituitur existentia quatenus distinguitur ab essentia hominis, vobis gratia, ens, existentia ut sic substantialis, vel accidentaliter separantur ab aeterno ab ipsa existentia, quam constituunt, non solum distinguerentur praedicata quidditative communia à re, quam constituunt ex natura rei formaliter, ut inquit Scotus, cum identitate reali, sed potius sine vlla identitate distinguerentur à parte rei ab illa; unde vi nostri argumenti concederetis nunc magis quam concedit Scotus, ac proinde vobismetipsis contradiceretis. Ergo dicendum est praedicata quidditative existentiae non distinguuntur ex natura rei ab ipsa existentia, ac proinde illa praedicata quidditative, quatenus sunt positiua actualia praedicata non dari ab aeterno, neque separari ab ipsa existentia, quam constituunt essentialiter solum, quae esse ab aeterno possibilia, & secundum possibilitatem separari ab existentia actuali, non à possibilitate existentiae, neque ab existentia possibili, quia ab illa non distinguuntur ipsa essentia possibilis, itaque assertum est essentiam possibilem non distinguuntur ab existentia possibili, & essentiam actualem non distinguuntur à parte rei ab existentia actuali, etiam si sit vera essentia actualis.

Ergo similiter essentia ipsa hominis actualis non distinguitur à propria existentia, etiam si sit vera essentia, quia sicut essentia possibilis hominis non separatur ab existentia possibili hominis, ita essentia actualis hominis non separatur ab existentia actuali ipsius, neque est indifferens ad illam, & ad negationem illius, sed potius est omnino determinata essentia actualis, ad ipsam existentiam, quia per existentiam constituitur in esse actualis identice, & simplicissime quatenus identificatur cum existentia.

165 Vergetur; ac declaratur amplius, quia quicumque
modus vel entitas à parte rei prout distincta ab alia,
verbi gratia, ubi figura, & actio habent propria
prædicata essentialia, quæ in ratione essentia, &
quidditatis sunt tam propria; & quidditas sicut præ-
dicata essentialia hominis & Angeli sunt vera &
propria quidditas; & essentia hominis & Angeli;
vnde sicut prædicatis essentialibus hominis formantur
propositiones æternæ veritatis omnino necessariae;
immutabiles; & inuariabiles, ita similiter de prædica-
tis essentialibus actionis, ubi & figuræ formantur
propositiones æternæ veritatis, omnino immutabiles;
& inuariabiles, quæ absolute abstrahunt à temporibus;
quare sicut hæc propositio est æternæ veritatis &c.
homo est ens, homo est animal rationale, ita simili-
ter hæc propositiones sunt æternæ veritatis &c. ubi
est ens, actio est fluxus ab agente; ubi est determi-
natio rei ad locum, quare, quod ubi, figura & actio
sunt modi imperfectiores homine; non tollit quin
habeant veram & propriam quidditatem & essen-
tiam, sicut homo habet illam; ac qui essentia hominis
nullo modo distinguitur ab homine: ergo essentia
ubi actionis, & figuræ nullo modo distinguitur ab
ipsis; & ratio est, quia nihil est magis intimum, ma-
gis necessarium, magis idem, magis indistinctum
ab aliquo, quam essentia per quam constituitur illud
ex eo quod essentialiter & quidditative constituat
ipsum: vnde siue essentia dicatur omnino necessaria;
siue æternæ veritatis, siue immutabilis & inuaria-
bilis, nullo modo debet distingui, sed omnino debet
identificari cum re cuius est essentia, quod Thomistæ
cum Diuo Thoma contra Scotistas asserunt ut vidi-
mus *supra* agentes de distinctione ex natura rei, quod
adeo verum est hoc, ut non solum affirmet Thomis-
tæ, totam essentiam non distingui à re cuius est
essentia: sed neque vnum quodque prædicatum es-
sentialia, & ideo docent sicut animal rationale non
distinguitur à parte rei ab homine, ita similiter ens
aut substantiam, viuens aut animal diuisim nullo mo-
do distingui à parte rei ab homine; quod etiam
contingit in modis & in accidentibus quæ nullo mo-
do distinguntur à propriis essentis & prædicatis es-
sentialibus, siue diuisim sumptis; siue collectim, ex
eo quod prædicata essentialia sunt siue illa prædicata
essentialia sunt æternæ veritatis siue non; ex quo mani-
feste colligitur talia prædicata essentialia nunquam
separari ab entitatibus quas constituunt quidditativæ;
si cum proportionem sumantur, vnde si prædicata illa
sumantur ut actualia, non separantur ab Actuali
re quam constituunt; si autem sumantur ut possibilis;
nullo etiam modo separantur à re possibili, cuius
prædicata possibilis sunt.

166 Tunc sic, siue essentia hominis, v.g. sit res, siue
modus distinctus à parte rei ab essentia hominis, vere
datur à parte rei & proprie existit sine fictione; ergo
habet veram & propriam prædicata essentialia, quæ nullo
modo separantur & distinguuntur à re quam consti-
tuunt essentialiter, videlicet ab existentia ipsa, quia
ubi datur eadem, ratio formalis, datur idem effectus
formalis; sed in essentia, seu prædicatis essentialibus
existentia datur eadem ratio formalis, quæ datur in
essentia hominis, ut identificetur cum ipso homine
sine ulla distinctione: ergo dabitur in prædicatis
essentialibus existentia similis effectus identificati-
onis cum existentia quam constituunt. Minor illa est
manifesta, quia tota ratio formalis propter quam
essentia hominis (sit vel non sit æternæ veritatis)
non distinguitur ab ipso homine, est quia est vera
quidditas & essentia illius, sed etiam prædicata
essentialia existentia sunt vera quidditas, & essentia
existentia: ergo datur eadem ratio formalis identi-

ficationis: &c. ergo male colligitis essentiam ho-
minis distingui ab existentia propria, quia essentia
hominis est æternæ veritatis, & omnino necessaria;
siquidem etiam essentia existentia, & prædicata me-
taphysica essentialia illius sunt æternæ veritatis per vos;
& omnino necessaria, & nihilominus non distin-
guntur neque separantur ab existentia quam consti-
tuunt, alias prædicata metaphysica rei distingueren-
tur ab ea re quam constituunt: vnde animal ratio-
nale distingueretur ab homine; ne ergo hæc absurda
sequantur, dicendum est nullam essentiam actualem
distingui à parte rei ab existentia propria, ac pro-
inde non separari illam ab hac: solumque distingui
ab existentia, & separari ab illa essentiam possibilem,
in qua fundatur prædicata æternæ veritatis, & de qua
dicitur esse à se omnino necessariam, immutabilem
ac inuariabilem, itaque essentia actualis nullo modo
differt ab existentia licet essentia possibilis distingua-
tur ab existentia actuali; quia autem Aduersarij non
distingunt hos terminos equiuocatione laborant in
suis argumentis, & reponsonibus ut patet ex dictis;
ut autem tenebras has aduersariorum expelleremus
lucem distinctionis supradictæ in medium protuli-
mus, quæ satis illustrata ac probata manet, illa prima
pars maioris illius syllogismi.

Secunda pars sic demonstratur; quia existentia 167
panis v.g. potest esse & non esse actualiter: ergo
distinguitur existentia ab eius actualitate & exercitio.
Probat autem antecedens, existentia panis ante conse-
crationem est actualiter existens; sed post conse-
crationem non est actualiter existens, potest tamen
existere, si Deus reproducat iterum panem ut potest;
ergo existentia potest esse & non esse actualiter;
Maior est centesima in nostra fide, supponitur enim
necessario materiam ad consecrationem; minor
etiam est de fide, ut optime probat eximius Noster
Doctor. *tom. 3. in tertiam partem disput. 49. sect. 2.*
& 3. Consequentia inferitur manifeste, quia in tantum
substantia panis desinit esse, in quantum non est actua-
liter eius existentia. Confirmatur, illud quod est
indifferens ad esse actualiter, & ad non esse actualiter
distinguitur realiter ab esse actualiter: sed existentia
panis est indifferens ad esse actualiter, & ad non esse
actualiter: ergo existentia panis distinguitur ab esse
actu: ergo etiam in illo modo existentia erit di-
stinctio ex natura rei inter ipsum & idem ipsum: hoc
est inter ipsius essentiam, & suum actuale esse, quod
est impossibile, alias fieret idem argumentum de
esse existentia illius modi & eius essentia, & sic
procederet in infinitum; si igitur in ipsa existentia
intelligi potest quod interdum sit & interdum non sit
sine distinctione ex natura rei, cum non idem intel-
ligitur in essentia actuali cuiuscumque rei, & ipsius
existentia, ut non distinguantur inter se.

Respondet Caietanus *quest. i. de ente & essentia*, 168
negando existere esse indifferens ad esse & non esse,
quia nihil est indifferens ad aliqua duo, quorum alter-
um sibi determinat & est sibi essentialia &c. sed esse
est de essentia existere: ergo existere non potest esse
indifferens ad esse & non esse, quia res non potest
esse indifferens ad esse essentia; & ad non esse
essentia, quia esse essentia est de intellectu & ratione
essentia.

Sed hanc solutionem Caietani omnes Doctores 169
reijciunt & merito, quia est euidenter falsa, existen-
tia enim panis est vere & actualiter ante consecra-
tionem, & post consecrationem non est actualiter,
& existentia rosa in hyeme non est à parte rei, in
vere autem est à parte rei: ergo existentia potest esse
actualiter & non esse: ergo est indifferens ad esse &
non esse. Respondet ulterius Caietanus, quod ideo
existen

existentia rosæ in hyeme non est, quia essentia rosæ quæ ab æterno habet suam prædicatam quidditativam, nondum ad actum essendi pervenit, & non ideo quia existere sit indifferens ad esse & non esse: sed contra, quia hæc secunda responsio Caietani est tam improbabilis sicut prima, quia ipsa existentia rosæ in hyeme tantum erat in potentia: ergo non erat actu. Antecedens est evidens, quia in hyeme erat potentia in Deo ad producendam existentiam rosæ, & non produxit tunc: sed omne illud quod potest Deus producere, & non producit, dum non producit est tantum in potentia: ergo existentia rosæ in hyeme, est tantum in potentia.

170 Confirmatur, quia existentia rosæ in vere extrahit rosam extra causas actualiter: ergo hoc quod est extrahere rosam extra causas actualiter separatur ab essentia existentie: ergo essentia existentie potest esse sub negatione extrahendi rem extra causas actualiter: ergo essentia existentie est indifferens ad esse actualiter, & non esse actualiter: ergo distinguitur ab esse actualiter, de quo esse actualiter redit idem argumentum usque in infinitum, videlicet utrum distinguatur à sua essentia, quia essentia illius potest esse, & non esse actualiter, & sic erit indifferens ad esse, & non esse actualiter usque in infinitum.

171 Respondet Albertinus quod ideo essentia rosæ distinguitur à parte rei ab existentia, quia est indifferens ad existere tanquam ad modum realem vel rem absolute de novo advenientem essentia; at vero existentia quamvis secundum esse ipsius conceptum sit indifferens ad esse in actu exercitio, quia tamen existentia non existit per aliam existentiam, potest non esse subimer ratio existendi, sicut quantitas se ipsa est extensa, & actio se ipsa fit: ideo ipsum exercitium existentie non distinguitur ab ipsa essentia existentie, & sic cessat ratio paritatis; quod si dicas, quid igitur additur de novo existentie in potentia, cum sit in actu exercitio? respondet nihil de novo addi in ratione existentie: sed illam quæ erat in potentia obiectiva fit in actu, & extra causas ad quod sufficit actio agentis, quæ est modus quidem realis per quam actionem existentie extrahitur extra causam suam, & sic existens formaliter, sic Albertinus.

172 Sed hæc responsio semper difficilis mihi visa est ne amplius dicam: primo quia est manifesta petitio principij, nos enim ex indifferentia quam habet existentia ad essendum, & non essendum actualiter intendimus probare, quod exercitium existendi actuale non est ipsa existentia secundum essentiam, quia potest dari existentia secundum prædicata essentialia sine illo exercitio cum ab æterno detur illa sine hoc, & sicut ipse probat quod ideo essentia distinguitur ab existentia, quia potest dari essentia sine existentia, ita etiam nos probamus ipsam essentiam existentie distingui ab ipso exercitio actuali existentie, quia essentia seu prædicata quidditativa possunt esse sine actuali exercitio existendi: ergo quando ipse respondet quod non distinguitur petit manifeste principium.

173 Deinde argumentum de separatione nihil probat, quia nos etiam dicimus quod ipsa essentia rei est ratio formalis existendi, quia si posset separari ab exercitio existendi, essentia non distingueretur ab existentia. Exempla autem quæ addert Albertinus non veniunt ad rem; imo potius sunt contra illum, ideo enim colligimus actionem esse rationem formalem agendi quia implicat dari actionem quin actualiter agat: unde si posset dari actio quin actualiter ageret, colligeremus evidenter quod non esset ratio agendi, vel quod ne-

cessario requireret aliquid distinctum à se ipsa ut actualiter ageret, & ideo colligimus evidenter quod quantitas distinguitur ab actuali extensione locali, quia potest dari quantitas actualiter quin extendatur & extendatur actualiter localiter, ut patet evidenter in venerabili Eucharistie Sacramento, in quo datur quantitas actualiter, quin actualiter extendatur, & ideo probavimus in phisicis materiam & formam distinguere ab actuali exercitio vniendi, quia possunt esse extrema quin actualiter vniantur: contra vero evidenter colligimus vniorem actualem esse rationem formalem vniendi, quia non potest esse sine exercitio vniendi, quam rationem ait ipse Albertinus tom. 2. disput. 4. de prædicam. substantia, quest. 3. n. primo esse evidenter, quia implicat dari actualiter vniorem quin actualiter vniatur, quia est modus & ratio formalis vniendi: sed secundum Albertinum existentia est modus & ratio formalis extrahendi rem extra causas: ergo non potest dari existentia quin actualiter extrahatur rem extra causas: sed ab æterno fuit existentia seu essentia existentie, aut prædicata essentialia illius, ut ipse asserit: ergo ab æterno extrahit rem extra causas: ergo ab æterno res existit extra causas quod est hæreticum; siquidem nihil existit nisi per productionem Dei, & Deus nihil produxit ab æterno; sed in tempore. In principio enim fecit Deus &c. vel si ab æterno existentia, quæ tunc fuit non extraxit rem extra causas in actu exercitio: ergo non est ratio formalis extrahendi rem extra causas, neque est ipsum exercitium existendi: ergo essentia existentie distinguitur ab actu formali extrahendi rem extra causas. Unde si aliquid valet utrum argumentum contra nos negantes essentiam hominis distingui ab existentia hominis, etiam valet contra te negantem prædicata essentialia existentie distingui ab ipso exercitio existendi; & contra vero si contra te non valet hoc argumentum ad hominem, minus urgebit contra nos tuum, quia contra nos non est ad hominem, & præterea possumus adhibere ad solvendum tuum argumentum ipsam solutionem qua nostrum argumentum solvere intendas.

Declaratur amplius hoc secundum Albertinum 174 de essentia existentie est exercitium existendi, sed ab æterno fuit coniuncta essentia cum existentia: ergo ab æterno fuit essentia existens. Patet consequentia (quia minor est sententia Albertini) implicat quod aliqua forma sit unita subiecto capaci effectus formalis, quin ex ipsa forma unita subiecto & ipso subiecto non resultet effectus formalis illius, quia talis effectus est totum compositum ex forma & subiecto, & vniione, sed totum compositum est idem quod materia, forma & vniio quæ ibi dantur: ergo necessario datur ibi effectus formalis, quia ab æterno fuit unita existentia existentie, quæ est subiectum capax effectus formalis existentie: ergo ab æterno resultat effectus formalis existentie: maior est evidens, implicat enim quod albedo sit unita parieti quin resultat effectus formalis illius scilicet albus, quia subiectum est capax, tunc sic effectus formalis existentie est existens; sed ab æterno existentia fuit unita essentia quæ est capax illius effectus formalis: ergo ab æterno fuit essentia existens.

Dices ex Albertino quod existentia ut constituat 175 essentiam existentem requirit ut conditionem actionem agentis, quia licet detur aliqua forma in aliquo subiecto, nihilominus ut præbeat suum effectum formalem, necessario requirit aliquas conditiones, & sic in lapide si poneretur gratia conferret illi existentiam sit ab æterno secundum suum esse essentialis, non facit rem existentem quia deest actio, adveniente

niente autem actione in tempore facit rem existentem.

176 Sed ante impugnationem aduerto duo, Primum quod conditiones ad aliquam formam possunt esse in duplici ratione, alia sunt antecedentes ipsam formam quae necessario requiruntur ut forma sit ita ut si non datur talis conditio non possit dari ipsa forma ad eum modum quod Doctores communiter dicunt intellecti-
177 onem esse conditionem necessariam ut sit volitio, & nos asserimus approximationem esse necessa-
178 riam conditionem ut sit actio agentis, ita ut sine illis conditionibus non possit dari forma; at vero si aliqua conditio licet sit necessaria ex natura rei, nihilominus si datur forma in subiecto necessario dabitur effectus formalis & compositum ex ipso subiecto & forma, v.g. etiam si dispositiones organorum, & alia accidentia sint necessariae ad formam hominis, nihilominus si forma rationalis datur in materia componet hominem, & hoc in formis absolutis omnes Doctores concedunt, & Albertinus etiam concedit in rebus in quibus hoc negotium difficilius est, nam cum in *pradicatione* ad aliquid, *quaest. 6. sect. 1.* asserat relationem distingui a suo fundamento, id probat quia si non distingueretur non existente termino referretur fundamentum ad terminum, quia totum esse relationis est, & consistit in actuali exercitio referendi, & *disput. 4. predicamentis substantia, quaest. 3. m. 70.* asserit quod licet doctrina de connotatis extrinsecis possit admitti in relatione, & figura, nihilominus in vnione non debet admitti. Alia sunt conditiones necessariae antecedentes ipsam formam quae nullo modo sunt necessariae ut forma causet suum effectum formalem primarium: sed solum requiruntur ad operationes exercendas ut est subsistentia in natura, aut solum ad perfectionem ipsius, rei vel ad connaturalitatem consistentiam illius, quibus omnibus ablatis si per possibile aut impossibile datur forma in subiecto necessario componet suum effectum formalem.

177 Aduerto secundo quod quando quaerimus vtrum essentia, & existentia distinguantur, quaestio procedit de omni ente creato tam absolute quam respectu modalis, & reali, quibus positis sic argumentor.

178 Posita forma in aliquo subiecto necessario debet praestare suum effectum formalem deficientem quacumque conditione, dum tamen datur id quod est essentiale ipsi formae: sed ab aeterno datur tota essentia existentiae in essentia; ergo debet dari effectus existentiae: maior est sententia Albertini, ut constat ex locis allegatis de relatione, & vnione, & patet ex notabili, vel dicant aduersarij quo alio argumento esset convincendus qui diceret quod in Eucharistia non esset homo Christus Dominus, quia deficit illi extensio quae est conditio necessaria: certe nullo alio nisi quia in Eucharistia est animus rationalis vnitus materiae primae, quia implicat quod datur forma in subiecto, & quod non datur effectus formalis formae, vel si in nostro casu aliquis diceret quod licet datur existentia Christi Domini, nihilominus non existeret, quia ut illa existentia faciat existere hominem necessario requirit actionem generatiuam, productam ab alio homine; certe qui ita deliraret non esset convincendus aliunde nisi, quia datur tota essentia, & existentia in Christo Domino quod sufficit ut existat; vel si aliquis dicat quod animus rationalis in corpore sit de primo conceptu, non faceret hominem quia deficiunt illi aliquae conditiones necessariae ad ratiocinandum, is convinceretur, quia implicat quod datur forma hominis in materia subleuati, & quod non datur homo quia datur tota essentia hominis; quod autem homo primo conceptus sit homo est certum in nostra fide, quia est capax peccati originalis, quod est proprium peccatum hominis: ergo ut firmissimum asserendum est quod

quoties datur aliqua forma in aliquo subiecto, necessario debet dari compositum quia est effectus formalis illius formae, & ratio huius est euidens, quia essentia compositi nihil aliud est quam omnes partes vnitae inter se, & quoties datur tota essentia rei est ipsa res: minor etiam est sententia Albertini, quia ipse ponit essentiam, & existentiam secundum totum esse reale, & essentiale illarum ab aeterno: ergo est effectus formalis illarum scilicet Petrus existens quo quid absurdum in nostra fide.

Declaratur hoc totum, quia impossibile est quod 179 deficiat conditio ad aliquod quando non deficit conditio ad id totum quod est idem cum ipso, v.g. impossibile est ut deficiat conditio ad hoc ut sit homo, si non deficit conditio ad hoc ut sit animal rationale, quia homo, & animal rationale sunt idem alias deficeret, & non deficeret simul conditio ad idem ipsum quod est impossibile, quia impossibile est idem simul esse, & non esse, sed in vestra sententia (si consequenter loquamini) non deficit conditio ab aeterno ad id quod est idem quod effectus formalis existentiae: ergo non potest deficere conditio ad ipsum effectum formalem existentiae: minor est euidens, quia totum compositum ex essentia tanquam ex subiecto, & ex existentia tanquam ex forma actu est idem quod effectus formalis existentiae: sed ab aeterno non deficit conditio ad hoc ut sit totum compositum ex essentia, & existentia: ergo ab aeterno non deficit conditio ut datur id quod est idem quod effectus formalis existentiae. Maior illa est certa, quia nihil aliud est effectus formalis alicuius formae quam concretum constitutum per illam formam, sed totum compositum ex essentia tanquam ex materiali, & ex existentia tanquam ex formali media vnione inter illas est concretum constitutum ab existentia: ergo totum compositum ex essentia tanquam ex subiecto materiali, & existentia tanquam ex forma est effectus formalis existentiae. Exemplo clarissimo demonstratur, quia album ideo est effectus formalis albedinis, quia est concretum & compositum ex pariete tanquam ex subiecto materiali, & ex albedine tanquam ex forma vnitis inter se, & ideo homo est effectus formalis animae rationalis quia est concretum & compositum ex materia prima & ex anima rationali: ergo concretum & compositum ex essentia tanquam ex subiecto materiali, & existentia tanquam ex ratione formali erit idem quod effectus formalis existentiae.

Minor illa sic demonstratur, quia totum compositum ex aliqua materia & forma vnitis nullomodo distinguitur a parte rei ab ipsa materia forma & vnione simul, sed potius est idem ac ipse, ita ut sit verum dicere materia, forma, & vnio sunt totum compositum & concretum a tali materia & forma, vel ex illis: sed ab aeterno non deficit conditio ut sit essentia quae est materia vel quasi materia, & existentia quae est forma vel quasi forma, & simul vnio essentiae cum existentia: ergo ab aeterno non deficit conditio ut sit totum compositum & concretum ex essentia & existentia simul vnitis: ergo euidenter colligitur ex tota hac demonstratione (supposita vestra sententia asserente actionem deficere ab aeterno, & nihilominus dari ab aeterno essentiam existentiam & vnionem inter ipsas) actionem deficientem nullomodo esse conditionem necessariam ad effectum formalem existentiae, alias etiam esset conditio necessaria ad essentiam, existentiam, & vnionem inter ipsas, quae sunt idem quod effectus formalis existentiae, ac proinde non darentur ab aeterno essentia, existentia, & vnio inter ipsas: sed deficiente ab aeterno actione Dei dantur essentia, existentia

& vnio inter ipsas : ergo non est conditio necessaria ad illas : ergo neque est conditio necessaria ad essentiam existentem, quæ est idem quod effectus formalis existentie, v. g. si actio Dei non esset conditio necessaria ad disgregatiuū visus non esset conditio necessaria ad album, sicut si actio Dei non esset conditio necessaria ad corpus, animam rationalem & vnionem inter ipsa etiā non esset necessaria ad hominem, qui est idem cum illis : sed per vos essentia, existentia, & vnio eorum est idem quod effectus formalis existentie, & actio Dei non est conditio necessaria ad essentiam, existentiam, & vnionem : ergo non est conditio necessaria ad essentiam existentem se ad effectum formalem existentie.

182 Secundo impugnatur eadem solutio euidenter : ideo per vos ab æterno non existit res, & existit in tempore quia in tempore datur actio agentis ; sed etiam ab æterno fuit actio agentis : ergo ab æterno fuit res existens v. g. Angelus Michael. Maior est solutio quam impugnamus : minor probatur manifeste, quia ab æterno fuit essentia, & existentia actionis propter eandem rationem, quia id probant aduersarij in essentia & existentia hominis, quia quæstio, vt constat ex notabili, procedit de omni essentia, & existentia creata, & de actione est verum dicere quod est ens reale, & quod habet essentiam necessariam æternæ veritatis, & reliqua argumenta Albertini : ergo ab æterno fuit actio : ergo & res existens. Patet consequentia, quoties datur aliqua forma in aliquo subiecto cum omnibus conditionibus necessario datur effectus formalis ; sed ab æterno fuit existentia in subiecto cum omnibus conditionibus : ergo ab æterno fuit effectus existentie quod est res existens.

181 Dices quod deficit illi aliqua conditio scilicet tempus, quia ab æterno nulla res creata potest existere.

183 Sed contra primo, quia etiam ab æterno debuit esse tempus secundum essentiam, & existentiam propter eandem rationem, quia est ens reale, & omne ens reale per vos fuit ab æterno secundum esse essentie, & existentie. Contra secundo : ergo in hoc tempore non solum dantur Angeli producti, sed etiam omnes qui à Doctores dicuntur possibiles, & posse produci à Deo, hodie, hac hora &c. Patet consequentia, quia ideo non fuerunt ab æterno existentes, quia deficiebat conditio temporis : sed nunc non deficit : ergo nunc sunt existentes omnes Angeli possibiles qui à Doctores dicuntur posse existere ; quod est falsissimum, & eodem modo impugnantur omnes solutiones quæ possunt dari, videlicet quod deficiat vnio inter essentiam, & existentiam, & relatio prædicamentalis inter illas, quia etiam illa vnio vel relatio fuerunt ab æterno, quia sunt entia reali secundum essentiam, & existentiam : ergo nihil deficit ad hoc vt res existat ab æterno. Præterea qui responderet quod Deus solum produxit vnionem inter essentiam, & existentiam eodem modo sunt impugnandi, quia etiam illa vnio fuit ab æterno, & actio producens illam vnionem fuit ab æterno : ergo deinde quid absurdius potest excogitari quam dicere quod Deus in productione Angeli eodem modo se habet sicut homo in productione alterius hominis qui solum producit vnionem, imo si aduertatur secundum hanc sententiam Deus minus facit quam homo, quia homo in mea sententia producit essentiam, & existentiam vnionis, & secundum aduersarios neque producit essentiam neque existentiam vnionis ; sed solum coniungit essentiam vnionis cum existentia vnionis ; vnde solum facit modum vnionis, & non vnionem ipsam eo modo quo facit homo. Deinde,

quia multi ex aduersariis negant in vnione dari vnionem distinctam quæ vniat essentiam, & existentiam ipsius vnionis ne deur processus in infinitum : ergo in hac sententia nihil producit Deus, quidem neque producit essentiam vnionis, neque existentiam illius : ergo nihil est quod producat Deus.

Imo etiam concedant aduersarij dari vnionem distinctam inter essentiam, & existentiam vnionis ; iterum redit idem argumentum, quia Deus non producit illam secundam vnionem, quia neque producit essentiam, neque existentiam illius propter rationes dictas : ergo nullo modo producit illam vnionem : ergo nihil producit Deus : ergo minus facit quam homo ; neque potest recurri ad tertiam vnionem, quia idem argumentum currit de tertia, ac de secunda, & prima.

Nec valet dicere, quod licet dentur essentia, & existentia vnite inter se, nihilominus non existit res, quia non datur actus diuinæ voluntatis, quo vult illa existere. Non, inquam, valet ; quia non potest facere, quod datur forma in materia, & quod non datur effectus ; sicut si daretur forma hominis in materia hominis, necessario daretur homo ; (& pone casum in quo per possibile, aut impossibile Deus esset agens natura, vt posuit illum Aristoteles) etiam si non daretur actus voluntatis diuinæ secundum sanam Theologiam ; quia ille solum requiritur quasi antecedenter, vt ponatur forma in materia ; posita autem non potest facere Deus quod non sit homo ; sicut posito peccato in homine, etiam si datur actus displicentia, non ideo homo non est peccator, sed ab æterno datur essentia, & existentia vnite inter se : ergo illis suppositis necessario sequitur quod sit res existens ; sicut ex eo quod ab æterno datur generatio Verbi diuini, etiam si pro illo priori generationis non concipiatur actus paternæ voluntatis, nihilominus datur Verbum æternum, quia hæc omnia, quæ sunt essentialia illius, dantur : ergo etiam si non datur actus voluntatis diuinæ, si ab æterno omnia sunt essentialia rei existentis, necessario dabitur res existens in eo ; quod sequitur manifeste ex contraria sententia ; & quod res necessario existit independentem à libera voluntate Dei, sicut existit Verbum æternum, quod est aperta hæresis ; ex quo etiam sequitur quod homo necessario esset beatus, quia datur necessario visio beata, propter eandem rationem. Prætermittito alia absurda, quæ sequuntur ex prædicta sententia, quæ lumine naturæ sunt nota.

SYBSECTIO. X.

Efficaciter probatur ab inconuenienti nostra Conclusio.

SI essentia Angeli v. g. distinguatur ab eius existentia, Angelus non crearetur à Deo, sed potius educeretur, aut generaretur ; & idem est de anima rationali ; sed hoc est maximum absurdum, tam in Philosophia quam in fide nostra : ergo essentia, & existentia non distinguuntur in Angelo. Maior sic probatur, quia Deus non producit essentiam Angeli, quia per vos est increata, æterna, & à se, & sic ab æterno datur essentia Angeli, (quæ non daretur si produceretur à Deo, in tempore, quia quicquid producit à Deo, in tempore producit, ac proinde ab æterno non datur). Vnde solum Deus producit existentiam Angeli ; ac proinde solum hoc concretum Angelus existens ; sed existentia Angeli quatenus est modus, vel entitas omnino dependens ab essentia tanquam à subiecto materiali, non

non creatur, quia non fit ex nihilo, sed potius educitur ex ipsa essentia tanquam ex subiecto praesupposito; Item vno inter essentiam, & existentiam, non creatur, sed potius fit ex praesupposito subiecto, (ut late probauimus libris de Celo, vbi demonstraui vnionem substantialem non posse creari:) ergo totum Concretum Angelus existens non creatur, sed potius educitur, & generatur. Explicatur hoc exemplo manifeste; Ideo Concretum hoc, equus, vel ignis non creatur, sed potius generatur, & educitur; quia Vno, & formalitas illius educitur, & non creatur, scilicet forma ignis, & anima equi, & vniones earum, etiam si materia eorum non educatur, aut generetur; sed formalitas concreti Angeli existentis non creatur, sed educitur; & idem est de vnione existentiae respectu essentiae Angeli: ergo totum concretum Angelus existens non creatur, sed educitur, & generatur. Videantur reliqua à me posita in *physicis Disput. de materia prima, quaest. Vtrum materia habeat existentiam a se, vel à forma*; Vbi hoc argumentum late proposui; cui sciens, & prudens superledeat, ne actum agamus.

186 Quod autem inconueniens sit in Philosophia, & in fide catholica asserere, Angelum, & Animam rationalem non creari, sed educi, aut generari, patet manifeste ex iis omnibus, quae late adducimus libris de Anima, vbi data opera demonstraui animam rationalem esse creatam ex nihilo. Item ex capite, *Firmiter de summa Trinitate, & Fide catholica, in principio*, Vbi decernitur, Angelos esse creatos ex nihilo, ibi: [Ab initio Temporis de nihilo condidit creaturam spirituales, Angelicam videlicet]. Quid clarius?

187 Aliter probatur nostra Conclusio, quia in accidenti essentia non distinguitur ab existentia: ergo neque in substantia. Consequentia est euidens à paritate rationis, quia non est maior ratio vnus, quam alterius. Probatur antecedens, si existentia accidentis est res diuersa ab essentia; quarendum est, an talis res sit substantia, vel accidens? Non substantia, ut patet; ergo accidens: ergo similiter ipsum inexistit; aut igitur seipso, aut per existentiam à se distinctam? si se ipso, cur non idem de primo accidente dictum est. Si per aliam existentiam, idem rursus de illa quari potest; atque hoc pacto res procederet in infinitum.

188 Declaratur: vel ex essentia, & existentia fit vnum ens per se, vel vnum ens per accidens? Non vnum ens per se; quia ex duobus actibus non fit vnum ens per se; sed essentia est actus, & existentia est actus; ergo ex essentia, & existentia non fit vnum ens per se; hac enim maxime ratione pugnant ipsi contra eos, qui ponunt multas formas substantiales in vno composito.

189 Sin autem ex ipsa existentia & essentia componatur vnum ens per accidens, & non resulter vnum ens per se, cum res existens sit terminus generationis, generatio substantialis terminaretur ad ens per accidens, ac proinde ad plura simpliciter, & non ad vnum simpliciter, quod est expresse contra Aristotelem.

190 Deinde sequitur maius absurdum, quod omnis homo simpliciter sumptus quatenus talis sit ens per accidens. Patet hoc; quia homo simpliciter talis est homo existens; quia homo possibilis est secundum quid talis, existentia enim tribuit esse simpliciter; atqui homo existens quatenus componitur ex essentia, & existentia hominis, est ens per accidens: ergo praeterea: si existentia re differt ab essentia, erunt duo termini per se primi ipsius generationis, cum generatio terminetur ad rem existentem, quod

I. P. Tom. II.

nequaquam fieri potest; vnitas enim numerabilis cuiuslibet motus pendet ex vnitate numerali termini ad quem. Probatur antecedens: nam terminus generationis est forma; vnde Aristoteles formam saepe vocat generationis terminum, & finem, cuius gratia est. Item existentia, etiam est terminus generationis, quia generatio definitur, est mutatio de non esse ad esse, generari est fieri, fieri autem per se terminatur ad esse, quare si esse secundum rem differret à forma & essentia illius, duo essent termini per se generationis.

Vltimo virgetur contra eos qui asserunt existentiam distingui ab essentia ut rem à re, & ut actum absolute realem à potentia reali; quia si existentia ita distingueretur ab essentia, existentia posset existere & permanere sine sua essentia, saltem diuinitus; sed hoc implicat contradictionem: ergo implicat contradictionem quod existentia distinguatur ab essentia ut res à re: maior est certa, in hoc enim distinguitur res à modo, quod modus adhuc diuinitus non potest esse separatus à re cuius est modus, res autem potest etiam debilissima sit, quid enim debilius potest excogitari quam quantitas, albedo & reliqua accidentia, quae ex eo solum quod res sunt & non modi separantur in Eucharistia diuinitus à substantia panis, cuius accidentia sunt, sed per vos existentia est res absolute ac simpliciter distincta ab essentia: ergo saltem diuinitus potest separata existere ab essentia: minor illa prima sic demonstratur, quia implicat contradictionem essentia simul esse essentiam, & non essentiam; sed si existentia esset separata ab essentia, essentia esset essentia simul, & non essentia: ergo implicat contradictionem quod existentia separata existat ab essentia: minor hac sic demonstratur: & imprimis esset essentia, ut supponimus: deinde non esset essentia, quia essentia est id, quod adeo est necessarium, intimum, & vltimum constitutum rei, ut sine illa res nullo modo possit aut esse aut concipi, adhuc diuinitus: v. g. ideo animal rationale est essentia hominis, quia homo neque esse neque intelligi aut concipi possit sine animali rationali, & essentia Dei est Deitas, quia sine Deitate nullo modo potest concipi aut esse Deus, quod adeo verum est ut nulla alia definitio possit tribui essentiae ut essentiae, imo si aliam inuenerunt Adversarij, dicant nobis & assignent, quam certe assignare non poterunt; siquidem hanc solum à nobis traditam cognouit Metaphysica.

Sed per vos existentia posset esse separata ab essentia conseruari, concipi, & intelligi sine essentia, quia quidquid separatum existit ab alio conseruatur, est, & intelligitur sine illo: ergo illi essentiae non conuenienter definitio essentiae: ergo non esset essentia, si posset existentia existere separata ab essentia.

Virgeo amplius: ergo modo de facto quando corrumpitur essentia, non ideo praecise corrumpitur, quia corrumpitur eius existentia (per te enim potest corrumpi existentia diuinitus quin essentia corrumpatur) ergo vltra existentia corrumpitur de facto ipsa essentia; ergo haec non habet praecise esse ens actuale, quod habeat existentiam distinctam, sed etiam à se ipsa intrinsece, efficienter vero ab actione, qua producit, ideoque poterit esse ens actuale sine existentia distincta, ergo & existens sine existentia distincta; quia nihil aliud est ens existens quam ens actuale productum in rerum natura.

Praeterea si existentia potest conseruari sine essentia & non producta essentia: ergo quando producit essentia & ponitur existentia, sola essentia de nouo producit & de nouo fit ens actuale, sed non intrinsece per existentiam, quia haec non est de nouo produ-

producta : ergo per se ipsam formaliter terminat tunc actionem productivam : ergo essentia propter condistincta ab existentia superaddita habet esse actuale in rerum natura. Patet consequentia , quia illud habet esse actuale in rerum natura quod est de nouo à parte rei ; nec potest dici tunc produci de nouo unionem , quia in ipsa unionem habet locum hoc argumentum quomodo scilicet ipsa essentia unionis producat , quod si concedatur semel essentiam unionis per se ipsam solam terminare actionem productivam , & consequenter per se ipsam solam intrinsece esse extra causas & existere , idem dicendum erit de reliquis essentiis.

195 Dices posse separari essentiam ab hac numero existentia & ab illa & ab omnibus diuisione , non vero ab aliqua sub diuisione , & ab omnibus collectiue & hoc sufficere ad eas distinguendas sicut ob similem separabilitatem distinguitur ubicatio & duratio à re ubicata , & durante , ex hac vero separabilitate non sequuntur absurda quæ supra inferebantur.

196 Sed contra primo manifeste , quia ex hoc sequitur essentiam ab æterno esse coniunctam cum aliqua existentia sub diuisione , quia per vos essentia non potest collectim separari ab omni existentia , quando vere datur essentia , sed ab æterno vere per vos fuit essentia : ergo ab æterno fuit cum aliqua existentia : ergo ab æterno existerat essentia hominis v. g. sed non existerat media productione Dei , quia Deus nihil ab æterno produxit sed in tempore : ergo à se ipsa existerat essentia : ergo existerat ut Deus sine illa causa : ergo est Deus quæcumque essentia ; sed hoc est hæreticum : ergo falsissima est solutio aduersariorum.

197 Secundo contra , quia essentia est res absoluta ac simpliciter , item existentia est res absoluta ac simpliciter & non modus : ergo essentia non solum diuisione sed etiam collectiue potest separari ab omni existentia , & existentia ab omni essentia ut videre est in accidentibus Eucharistiæ , quæ non solum diuisione , sed etiam collectiue separantur ab omni substantia quia sunt res & non modi , etiam si sint res imperfectissimæ.

198 Tercio contra , quia adhuc manet tota difficultas ut optime notauit Arriaga. Rogo enim an quoties mutatur existentia mutantur actiones productivæ essentia an non ? si non mutantur : ergo manet conservatio eadem essentia variatis existentis : ergo essentia ut condistincta ab existentia terminat actionem productivam distinctam quæ ponitur extra causas : ergo etiam ut condistincta ab existentia existit. Si vero mutantur productiones circa essentiam : ergo quia non manet eadem numero essentia actualis modo quæ antea , quod est contra suppositum. Sequela patet , non secundum mea principia sed secundum principia Thomistarum , cum quibus pugnamus , quia si essentia actualis est eadem modo quæ antea , ut quid debet variari actio terminata ad ipsam essentiam cum habeat nunc eundem terminum quem antea ?

199 Et si dicas illam actionem variari eo quod terminetur ad existentiam quæ mutatur & variatur.

200 Sed contra , quia id repugnat , cum enim in vestra sententia existentia educatur ex potentia essentia , sic necessario ut actio qua producitur existentia debeat dependere ab essentia & causari ab ipsa tanquam à subiecto educationis , si autem ex alia parte ea actio sit eadem cum ea qua ipsa essentia producit , sequetur rursus essentiam esse causam actionis primo productivæ sui ipsius , & consequenter esse causam sui , quod nequæ à se neque ab alio conceditur , sed ab

omnibus negatur. Deinde quia licet posset per eandem actionem produci essentia & existentia adhuc illa actio habebit duos terminos vere productos extra causas & habentes entitates actuales distinctas , & consequenter quilibet propter condistinctus ab alio existet ut supra asseribamus ; unde non est necesse ut ambo per unam terminus permanens est ; alius successus ; nam si concedatur duas res vere produci , & duas res verè de nouo esse in rerum natura , nulla res poterit proprie creari ut supra diximus.

SECTIO ULTIMA.

Argumenta aduersaria solvuntur.

Ad loca sancti Hilarii , & Boëtii , respondeo locis. **A**cutos fuisse hos Doctores de distinctione reali inter essentiam actuale & substantiam creatam quam nos fatemur distingui à parte rei. Hilarius vero dum existentiam creatam vocat accidens , non intelligit existentiam esse accidens physicum , sed solum metaphysicum , comparatum quidem non cum essentia actuali , sed cum essentia possibili , quia tali essentia ut possibili concepta accedit existentia actualis etiam si non accidat essentia actuali ; quia identificatur cum ipsa adhuc per rationem ut *quest. sequenti* dicetur , vel si vis responde eodem modo ad diuum Hilarium in hac locutione ac responsum est ad Boëtium Severinum , dicendo diuum Hilarium locutum fuisse nomine esse non de existentia , sed de substantia , ut patet ex toto contextu lib. 6. de Trinitate , ubi sape substantie vocat esse diuus Hilarius.

Ad loca diui Thomæ facili ab aliquibus exhibitur responsio respondendo Angelicum Doctorem oppositum nostræ sententiæ docuisse , ab ipsoque recedendum esse necessario in hoc negotio , neque posse in omnibus præcipue philosophicis rebus vestigiis tanti Doctoris insisteri.

Verum in re gravi non est tam facile & clare recedendum à diuo Thomæ , sed potius aliqua querenda est verborum eius explicatio. Unde multum probato auctores illos qui Angelicum Doctorem quoties esse distinguit ab essentia in creatis volunt intelligendum non de esse existentia , sed de esse substantia quod ex natura rei distinguitur ab essentiis rerum præsertim libro contra Gentes , cap. 52. & 53. ubi probans ex insinuatione in creatis compositione ex natura , essentia & esse , per esse intelligit ibi substantiam ut patet ex iis verbis quæ ab ipso Angelico doctore profertur cap. 52. citato [illud igitur quod est substantia (per suam essentiam) non potest esse nisi unum tantum ; ostensum est autem quod Deus est suum esse substantia , nihil igitur præter ipsum potest esse suum esse] (hoc est) substantia. Eodem modo loquitur de esse personali & substantia tertia parte , *quest. 17. art. 2.* ubi conuertit esse cum substantia , & meo videri prima parte , *quest. 6. art. 3. ad 2.* qui est locus adductus contra nos ab aduersariis , eodem modo loquitur , ac proinde eodem modo explicandus est.

Alij Doctores aliam explicationem vniuersalem tribuunt huic loco & aliis diui Thomæ dicentes , quotiescumque asserit existentiam distingui realiter ab essentia locutum fuisse non de essentia actuali , sed de essentia possibili ; & ratio est manifeste , quia diuus Thomas ideo asserit existentiam distingui à parte rei ab essentia , quia essentia est omnino necessaria à se fundans propositiones æternæ veritatis : at qui essentia actualis quatenus actualis nullo modo est necessaria à se , sed potius est contingens & li-

bere producta, ac proinde potest esse & non esse, sicut ipsa existentia; neque in hac fundatur propositiones æternæ veritatis; sed in essentia in potentia seu possibili ut patet ex supra adductis pro nostra sententia; & hæc est à se & necessaria omnino omni genere necessitatis, ut à nobis probatur, & ostenditur *tractatu de possibilitate*; ergo euidenter sequitur quando diuus Thomas asserit existentiam distinguere à parte rei ab essentia non loqui ipsum de existentia comparata cum essentia actuali; sed potius comparata cum essentia possibili, de qua nos etiam libenter fatemur distinguere ab existentia actuali à parte rei & separari ab illa, siquidem ab æterno datur essentia possibilis & non datur ab æterno existentia actualis, & hæc sufficiunt de mente diui Thomæ; nisi velis dicere voluisse diuum Thomam existentiam distinguere ab essentia actuali per maiorem, & minorem expressionem, hoc est per rationem.

105 Ad locum sacre Scripturæ deductum ex 3. libro Exodi 14. optime respondet P. Hurtado his verbis: Fateor me non percipere, quid ex hoc testimonio à Patribus inferant. Aloysius Legionensis opinatur nomine, qui est, non intelligi existentiam, sed veritatem & fidelitatem qua Deus stat promissis ut eo signo seniores populi intelligerent à Deo Moysen missum, quia ipsi expectabant ut Deus statet promissis quod illorum labores levaret spe: est ergo sensus: dic populo illum, quem ipsi sperabant ut fidelem in promissis tibi dedisset hoc signum, quod erat illis notum ignotum aliis, qui non sciebant utrum Habreï expectarent Deum; aliud autem signum erat adeo notum ut per illud non posset credi Moysi, id enim quicquid fore posset dicere hispane, *no eran buenas sensas*, sic ille; dico ergo eo testimonio evinci non hoc quod Legionensis colligit quia singulare est, ut ipse fatetur, sed Deum esse per essentiam existentem, quia est existens non ab alio sed à se ratione cuius repugnat illi maxime esse in potentia logica ad existendum; unde in Deo nullo modo distinguitur possibilitas ab existentia, & posse esse ab ipso esse, quia idem est in diuinis esse ac posse, ut sæpe reperitur in Concilio Niceno; imo arbitror nec posse concipi Deum nisi ut existentem, quod discernim habet Deus, tamen si existentia & essentia actualis creatæ sint idem; quia tam essentia quam existentia possunt esse & non esse; quia existunt dependentes à libera Dei voluntate, & concipiuntur sub conceptu omnino necessario sine existentia, non tamen propterea essentia actualis distinguitur ab ipsa existentia actuali, ita Hilarius ait non posse non esse id quod est ipsum esse. *Glossa* interlinearis qui sunt (inquit) proprie immutabiliter. Lyana significat scilicet necessitas & æternitas, & immutabilitas &c. ubi creaturas ait à Deo discriminari, quia ipse sunt veritabiles in nihil; Hieronimus in *epistol. ad Marcel.* ait, quia incommutabilis est quia ille tantum est, qui non novit fuisse, & cetera comparatione illius vere non sunt: item in *cap. 3. ad Ephesios* id explicat, quia Deus nullius beneficio est; cetera sunt beneficio Dei eaque propter nomen commune sibi retinuit, quia substantiam habet à se, cetera ab illo, item Ambrosius *epist. 93.* exponit quia in ipso non est. Est & non est, sed solum est. Hæc propositi ut cernatur sensum esse de essentia Dei à se & incommutabili, non vero de distinctione à nobis tradita inter essentiam & existentiam.

206 Ex quibus manifeste patet nullius momenti esse argumentationem aduersariorum fundatam in supradictis verbis; nam nullius momenti erat signum identitatis inter essentiam & existentiam actualem ad ostendendum Deum esse qui mittebat Moysen, sicut

v. g. nullius momenti est ad ostendendam magnitudinem Dei quod idendividuatio divina identificetur cum prædicatis superioribus, quia talis identificatio non denotat in Deo infinitatem ipsius, ac proinde potest convenire creaturis, ut à nobis asseritur: ergo aliud signum excellentius & proprium Dei in omnium sententia debebat tribui Filiis Israël, quod non posset convenire creaturis, ut ipsi reciperent Moysen tanquam legatum Dei ac infiniti Regis; hoc autem non poterat esse aliud quam habere existentiam à se ipso sine aliqua causa, quod adeo proprium & excellentissimum prædicatum Dei est, ut nulli creaturæ possit aliquomodo convenire, cum sit infinitudo per essentiam quæ solius Dei propria est, & implicat convenire creaturæ: ergo hoc signum potius quam illud aduersariorum tradidit Moyses ad ostendendam magnitudinem, & excellentiam Dei mittentis ipsum: ergo ex loco Exodi nihil colligitur in favorem aduersariorum.

Ad quartum quod est prima ratio respondeo concedendo maiorem, & distinguendo minorem, essentia actualis & existentia, nego minorem: essentia possibilis, & existentia actualis, concedo minorem, & de his asserimus distinguere à parte rei ad probationem minoris concedo maiorem; & distinguo minorem quoad secundam partem non corrumpitur essentia; possibilis concedo; non corrumpitur essentia actualis, nego: ad probationem minoris distinguo maiorem; essentia possibilis seu possibilitates earum concedo maiorem; essentia actualis nego maiorem: ad confirmationem primam eodem modo respondeo concedendo maiorem & distinguendo minorem, essentia entis creati possibilis, aut possibilitas essentia concedo minorem; essentia actualis, nego minorem.

Ad secundam confirmationem concedo maiorem; & ad minorem, dico essentiam actualem interdum existeret & interdum non existeret, non ita ut essentia perseveret destructa existentia, nam statim ac non existit essentia actualis destruitur ipsa; unde sicut de ipsa existentia est verum dicere quod aliquando existat, aliquando non existat; ita similiter est verum de essentia actuali quod existat & aliquando non existat: sed non ita ut non existente essentia actuali detur ipsa essentia actualis, quia hoc est falsum; quia destruitur ipsa cum existentia; de essentia autem possibili est verum dicere ut existat, & non existat perseverante eadem essentia possibili sub existentia & sub negatione existentia; & sic dicimus essentiam possibilem distinguere à parte rei ab existentia actuali, quibus manet soluta tota ratio Aduersariorum à §. confirmatur secundum, usque ad quintum argumentum exclusivæ.

Ad quintum argumentum distinguo antecedens, non est de conceptu essentiali & quidditativo essentia actualis, nego antecedens; non est de conceptu quidditativo essentia possibilis, concedo antecedens; unde concedimus, etiam essentiam actualem creatam concipi non posse absque existentia, licet essentia possibilis possit concipi sine existentia actuali: unde asserimus existentiam actualem sicut & essentiam actualem contingenter convenire creaturis possibilibus, unde negandum est absolute essentiam actualem esse necessariam simpliciter; verum tamen est quod essentia possibilis & secundum possibilitatem sit necessaria omnino, ut late à nobis probatur *tractatu de possibilitate rerum*.

Ad ultimum argumentum optime respondet Pater Hurtado retorquendo illud contra ipsos aduersarios, nam esse heri unionem simpliciter & vnire non est esse unionem & vnire hodie: ergo esse unionem simpliciter heri & hodie est successuum; sed hæc est essentia unionis: ergo unionis essentia est successiva.

quod est falsum: ecce retorquetur tuum argumentum contra te; unde quidquid responderis huic, respondebo tibi: Respondeo igitur ad tuum argumentum negando minorem, ad probationem distinguo antecedens, existere heri, & hodie secundum conceptum in recto positum non est idem, nego antecedens, secundum tempora extrinsece connotata concedo; & nego consequentiam, sicut me coexistere Petro, & Paulo non est idem, non ex parte mei, sed ex parte connotati, quia præter meam existentiam connotantur existentia Petri, & Pauli, sed ex parte intrinsece idem est connotare, & coexistere Petro, & Paulo quia est eadem existentia connotans utrumque, & coexistens utrique, ita me existere heri, & hodie distinguuntur ex parte heri & hodie, non tamen ex parte existentia quod patet in Deo, cuius existere heri si sumatur ex parte heri non est existere hodie, similiter sumptum ex parte hodie, quia si non produceret diem hodiernum non existeret hodie quia est idem ac coexistere hodie.

211 Dices, quia Deus ita existit per aeternitatem indivisibilem ut non possit non existere; at idem contingeret creaturæ semel existenti si eius existentia est indivisibilis, quia simul haberet rationem existendi per totam aeternitatem, & existere heri esset extrinseca denominatio.

212 Verum in essentia simpliciter, & vnire simpliciter confici potest idem argumentum, quia si vnio semel est vnio simpliciter habet omne requisitum ad essendum, & habendam existentiam æternam, respondeo ergo existere heri in Deo & nobis esse denominationem partim intrinsecam, & partim extrinsecam, sicut coexistere Deum rebus, & me, Petro; discrimen autem illud probat Deum esse ens necessarium, nos autem contingenter; & quamuis nostra existentia est abstracta & independens à tempore, non tamen est independens à libera voluntate Dei, quæ illam potest destruere hodie, ei destruendo idem esse quod ei dederat heri per solam cessationem conseruationis, sicut potuit eam non producere heri.

SUBSECTIO.

Argumenta secundæ sententiæ dissoluntur.

213 **A** Nec solutionem primi argumenti Caietani quod maximam continet confusionem, & equiuocationem aduerto esse irreceptum posse dupliciter intelligi, vel irreceptum ab alio vel in alio: irreceptum ab alio est idem quod improductum, & imparticipatum, ab alio independens & à se: irreceptum in alio est illud quod non est in alio tanquam in subiecto, quo posito. Respondeo ad illud argumentum primum distinguendo maiorem. Omne esse irreceptum simpliciter & in omni genere causæ est infinitum, concedo maiorem; irreceptum in vno genere scilicet in genere causæ materialis & in alio scilicet in genere causæ efficientis receptum, nego maiorem: deinde ad probationem maioris distinguo, omne esse purum est esse infinitum simpliciter, finita sit purum ut non sit permixtum potentialitati ad non essendum, & potentialitati ad recipiendum, concedo; omne esse purum id est non compositum ex essentia tanquam ex potentia receptiua & existentia tanquam ex actu realiter distincto ab illa, nego; quia quamuis creatura quantum ad hanc rationem vocari possit esse purum, non tamen erit tale absolute ac simpliciter, quia eo præcisè quod creatura sit ens secundum, necessarium debet esse admixta potentialitati ad non essendum & potentialitati compositionis respectu

inherentia vel substantia, in quo distinguitur, à Deo, qui nullam habet potentialitatem ad non essendum, neque potentialitatem ad componendum cum substantia, quare etiam si careat creatura potentialitate compositionis, non potest dici pura simpliciter, quia habet alias potentialitates quas non habet Deus, ratione cuius purissima entitas dicitur ipsa, quare causalis illa neganda est, ideo ens creatum esse ens limitatum, quia prædicamentis permixtum, est enim falsa illa si ut proprie causalis sumatur, cum potius ens creatum ideo natum sit prædicamentis permisceri, quia esse limitatum est ex se ea solum ratione qua ab alio est, eo enim ipso quod ab alio ens dicitur immersum esse imperfectionibus & potentialitatibus.

Item in sententia probabiliori etiam à posteriori potest negari creaturam ideo esse admixtam prædicamentis quia est limitata, cum Deus in prædicamento existat ut à multis probabiliter defenditur: deinde ens artificiale & ens per accidens omnino limitata sunt, & nihilominus non ponuntur in prædicamento: ergo quod ponatur vel non ponatur in prædicamento: non est signum euidens à posteriori limitationis, vel limitationis &c.

Ad primam confirmationem nego antecedens ut constat ex dictis.

Ad secundam confirmationem responderetur limitationem entis creati & posse esse physicam, & posse esse metaphysicam. Physica desumitur à causis physicis, & præsertim à prima efficiente & ab ultimo fine à quo omne esse creatum dependet qui est Deus, unde causas creaturam primo efficienter, secundo finaliter, ultimo quia est ultimus finis illius.

Metaphysica vero sumitur tum à limitatione propria naturæ & substantia, quatenus distinguuntur inter se à parte rei; tum à differentiis metaphysicis quæ ut dixi in logica desumuntur à tota rei entitate secundum quod ab aliis distinguitur, quare esse creatum licet non sit esse receptum in alio tanquam in subiecto, quia tamen est receptum ab alio participatum & causatum à Deo est esse omnino limitatum physice, quia eo ipso non est à se physice quæ est maxima limitatio ut libris physicorum docuimus tractu de infinito, metaphysice vero determinabitur, seu limitabitur per differentiam propriam metaphysicam; cum enim esse illud comparatione naturæ aut essentia specificæ cuius est, concipiatur ut actus, sit ut esse seu existentia naturarum secundum speciem distinctarum concipiamus ut essentialiter inter se distinctas, atque adeo convenientes in communi aliqua ratione generica extrahendi rem extra causas differentesque aut distinctas in rationibus extrahendi hanc potius quam illam essentiam specie distinctam, neque obest existentiam ultimam esse actualitatem, quia ut iam dixi non est ultima actualitas comparatione potentia essentia seu naturæ; sed solum comparatione potentia logicæ, & obiectiua: tandem si Caietanus instet pertinaciter asserendo eo ipso quod aliqua entitas sit irrecepta in aliquo subiecto debere esse infinitam, manifeste conuincendus est his manifestis exemplis; nam essentia Angli quatenus distinguitur ab existentia in nullo subiecto recipitur, & limitata; item essentia materie primæ in nullo subiecto recipitur, quia ipsa est primum subiectum, & nihilominus nullo modo est infinita, sed potius finita impetfectissima, & ut ita dicam limitatissima: ergo similiter ex eo quod aliqua existentia seu esse non recipiatur in aliquo subiecto, ac proinde sit esse irreceptum in genere causæ materialis non potest dici esse infinitum, alias quia essentia esset irrecepta in genere

Quaest. III. Vtrum essentia disting. &c. 39

nere causae materialis diceretur infinita in ratione essentiae, quod nullus audebit dicere; quare ex sola irreceptione in genere causae efficientis, ut supra explicui, optime colligitur infinitudo simpliciter quae nulli creaturae convenit.

218 Ad secundum principale argumentum concedo maiorem & distinguo minorem: essentia possibilis concedo: essentia actualis nego.

219 Ad tertium concedo maiorem & distinguo minorem. Praedicata quidditativa actualia nego minorem, praedicata quidditativa potentialia concedo minorem, in quibus fundatur illa propositio aeternae veritatis & non fundatur in actualibus praedicatis, ut patet ex dictis *tratt. de possibilitate*.

220 Ad ultimum argumentum concedo maiorem & nego minorem, quia creaturae licet non conveniat compositio ex esse & essentia convenit compositio ex natura & substantia distinctis ex natura rei, ut patet in Angelis & in omni substantia creata, si autem substantia fuerit completa corporea convenit illi compositio ex partibus essentialibus & integralibus: tandem si substantia est pura spiritualis admittit compositionem substantiae & accidentium realium, per quas omnes compositiones distinguuntur creaturae a Deo.

QVÆSTIO III.

Vtrum essentia actualis distinguatur per rationem ab existentia.

SECTIO I.

Sententia adversaria proponitur.

P R I M A sententia docet essentiam actualem & existentiam distingui per rationem inter se distinctione excludentis ab excluso, ita ut sint duae formalitates, quarum una non includitur in alia, eo modo quo se habent animal & rationale: hac est sententia valde communis inter Doctores excludentes distinctionem realem inter essentiam & existentiam. Pro hac citatur Pater Suarez *disput. 31. metaphysica, sect. 6. num. 16*. ubi sic inquit. Nullus est Theologorum qui distinctionem rationis inter essentiam & existentiam non admittat.

2. Probatur primo, ideo existentia Dei non potest distingui ab eius essentia, quia Deus est a se, & ideo non praebet ansam intellectui ut concipiat essentiam Dei sine existentia, sed essentia creaturae non est a se: ergo potest concipi sine existentia.

3. Secundo, existentia concipitur ut praedicatum contingens respectu essentiae; sed illud quod concipitur ut praedicatum contingens respectu essentiae alterius, saltem per rationem distinguitur ab illo cui contingit: ergo essentia & existentia distinguuntur.

4. Tertio in Christo supponimus de fide esse duas naturas, & quaerimus an sint duae existentiae: ergo signum est quod essentia & existentia saltem per rationem sunt duae formalitates distinctae.

5. Quarto isti termini essentia & existentia non sunt synonymi: sed si essentia & existentia non distinguuntur per rationem, essent termini synonymi: ergo essentia & existentia distinguuntur per rationem.

6. Ultimo, si essentia & existentia non distinguuntur per rationem, existentia esset de conceptu essen-

tiae creatae: sed hoc implicat: ergo distinguuntur per rationem. Probatur minor, existentia solum est de conceptu essentiali Dei: ergo non est de conceptu essentiali creaturae.

SECTIO II.

Nostri sententia ponitur.

P R I M A conclusio: essentia non distinguitur per rationem ab existentia distinctione excludentis ab excluso, atque adeo essentia rei non potest praecendi ab existentia. Hanc conclusionem expressè docet Pater Suarez *tom. 3. in 3. partem, disputat. 49. sect. 4. §. 2.* principaliter, ubi sic inquit. [Actualitas existentiae est ita intima rei propter est vera, realis & actualis entitas, ut nullo modo discerni possint tanquam actus & potentia respectiva, quia separata existentia etiam per intellectum solum intelligitur manere potentia obiectiva; nam si intelligitur manere aliquid actu, ens illud est existens.] sed clarius & melius loquitur idem eximius Doctor, *tom. 1. in tertiam partem, disputat. 36. sect. 1. §. ex ratione vero*, ubi ita expressè ponit meam conclusionem ut dubitari non possit, imo illam probat ratione quam evidentem existimo in hac re eamque postea subiiciam, in hoc igitur loco sic inquit. [Ex ratione verò existentiae sic explicata colligitur primo fieri non posse ut aliquid sit ens in actu, seu quod concipiatur tanquam actualis entitas qui in suo conceptu formaliter includat existentiam, ita ut nec per abstractionem praecipuam intellectus possit unum ab altero separari manente conceptu utriusque.] Ecce asserit expressè meam conclusionem; neque est sibi contrarius eximius Doctor citatus supra pro prima sententia, quia ibi non dicit distingui essentiam ab existentia mutuo; sed solum distingui per rationem quod stat cum mutua inclusione utriusque, quod declarat ipse Doctor in *metaphysica disput. citata sect. 13. num. item 13.* ubi asserit quod compositio ex essentia & existentia est ad modum compositionis substantiae, substantia autem ab ente in sententia eximij Doctoris solum distinguitur penes explicitum & implicitum, probatur sic.

Tunc aliqua non distinguuntur per rationem modo dicto in conclusione, quando ita se habent ut unum non possit concipi sine alio: sed essentia realis non potest concipi sine existentia: ergo essentia realis non distinguitur ab existentia adaequate distinctione excludentis ab excluso. Probatur minor, implicat concipi aliquem effectum vel quasi effectum formalem non concepta forma vel quasi forma constituyente illum, sed existentia est forma vel quasi forma constituens essentiam realem, actualem: ergo implicat concipi essentia realis actualis non concepta existentia: maior est evidens, quia non potest concipi album constitutum in ratione albi, quin in illo conceptu includatur albedo, quia forma est de essentia effectus formalis, sed res non potest concipi sine sua essentia, quia essentia est id sine quo res neque esse neque intelligi potest: ergo. Minor autem praecipua est sententia omnium Doctorum cum quibus nunc pugnamus, quia ut constat ex *questione superiori*, res constituitur in ratione entis realis, per existentiam; quod sic patet, quia existentia realis est esse reale actuale, & esse reale actuale est ens reale actuale, ut patet *questione superiori*, ubi latè probauimus ens, esse, & essentiam, esse synonyma: sed essentia realis actualis constituitur in suo esse per rationem entis realis actualis, quod est primum praedicatum

tum essentiale transcendens ultimas differentias essentiae actualis realis, particularis: ergo talis essentia realis actualis constituitur essentialiter per esse actuale reale: sed esse actuale reale est existentia: ergo per existentiam constituitur talis essentia actualis in suo esse reali.

9 Confirmatur, id per quod aliquid distinguitur essentialiter à suo contrario vel contradictorio, est ita essentiale illi ut non possit concipi sine illo per quod distinguitur, sed entitas & essentia actualis distinguitur ab esse in potentia, quod est quasi contrarium illius secundum statum, & à nihilo quod est contradictorium ipsius per existentiam, ut constat ex dictis questione superiori: ergo implicat concipi essentiam actualem non concepta existentia.

10 Et si aliquis dicat quod essentia actualis constituitur in esse talis per capacitem & ordinem ad existentiam. Præterquamquod id optime impugnat idem eximius noster Doctor, & dicit quod qui ita loquuntur decepti sunt. Aduertant quod etiam Thomista ita respondent; quod entitas actualis constituitur in esse talis per ordinem ad existentiam, & quod entitas actualis est existens virtualiter, fundamentaliter & in actu primo, seu in actu signato, & sicut Thomista impugnantur, quia illa entitas actualis præcisa quacumque formalitate est existens, quia est extra nihilum, & non est in potentia, ita similiter impugnat hęc responsio.

11 Quia vel illa essentia actualis quatenus concipitur secundum rationem suam essentialem, concipitur extra nihilum, & non in potentia, & sic necessario concipitur ut existens, quia concipitur conceptus formalis existentiae vel non concipitur extra nihilum: sed in potentia, etsi concipitur ut possibilis, & per consequens ut distincta ab existentia realiter, & ut non ens ab ente, quia inter hæc non datur medium, & sic necessario debet concipi, vel ut actualis & existens, vel ut possibilis & in potentia, sed non concipitur ut possibilis: ergo non concipitur ut existens, ergo non potest concipi entitas realis actualis quin concipiat ut existens.

12 Vrgetur, quia si existentia per rationem distingueretur ab essentia actuali, ita ut essentia duæ formalitates; in ipsamet existentia ut distincta ab essentia actuali deberent distingui aliæ duæ formalitates, scilicet essentia, existentia & ipsa existentia, ac proinde procederet in infinitum, nam actualis essentia formalitas ut distincta à quavis alia est ens simpliciter oppositum enti in potentia: ergo ut sic concepta habet rationem entis simpliciter, quia effectus formalis non apprehenditur sine ratione formali, sed illa ratio est existentia: ergo. Vnde hoc argumentum quod vrget Thomista, vrget nunc Aduersarios.

13 Tandem quia sicut se habet essentia possibilis respectu esse & existentiae possibilis, ita se habet essentia actualis respectu existentiae actualis, & exercitæ, sed essentia possibilis adhuc per rationem non distinguitur ab existentia possibili: ergo neque essentia actualis distinguitur ab existentia actuali. Minor sic probatur, quia essentia ut sic est synonymum entis ut sic, vnde ens ut sic, & essentia ut sic solum quoad voces differunt: ergo ens possibile & essentia possibilis idem omnino sunt, & solum per voces differunt, sed ens possibile & esse possibile sunt omnino idem adhuc per rationem, ergo essentia possibilis, & esse possibile sunt omnino idem adhuc per rationem; sed esse possibile & existentia possibilis sunt omnino idem adhuc per rationem, ergo adhuc per rationem essentia possibilis & existentia possibilis sunt omnino idem. Patet consequentia, quia quæ sunt eadem vni tertio, eo modo quo sunt eadem, illi

sunt eadem inter se, sed essentia possibilis & existentia possibilis per rationem sunt idem in ente possibili adhuc per rationem: ergo adhuc per rationem essentia possibilis & existentia possibilis sunt idem inter se.

Secunda conclusio: existentia, & entitas actualis seu essentia realis actualis sunt idem formalissimus conceptus; hæc conclusio patet ex supradictis, quia entitas actualis realis est id quo res distinguitur à nihilo, & ab ente possibili: sed existentia, est id quo res distinguitur à nihilo: ergo existentia formalissimè est entitas actualis, & realis, quam etiam conclusionem probant omnia argumenta nuper posita superiori conclusione.

Ultima conclusio, si existentia ut sic comparatur cum essentia particularibus, distinguitur ab illis distinctione includentis ab incluso, quia existentia ut sic est idem quod ens ut sic, sed ens ut sic distinguitur à particularibus entibus, seu essentia tanquam prædicatum commune inclusum in ipsis, ac proinde ab ipsis ut includentibus illud: ergo eodem modo distinguitur existentia ut sic à particularibus essentia, quia omnes essentiae particulares includunt existentiam sicut includunt ens, existentia autem non includit essentias particulares, sicut neque ens illas includit, & sic intelligo sententiam eximij nostri Doctoris quando asserit existentiam distingui ab essentia per rationem, loquitur enim de existentia ut sic comparata cum essentia particularibus, à quibus per rationem distinguitur existentia modo dicto per maiorem, & minorem expressionem, sicut ratio communis transcendens à rationibus particularibus, quas transcendit.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta aduersaria soluntur.

Ad primum nego maiorem, quia non ideo, sed quia est ens reale actuale solum, & ex eo quod sit à se, habet omnino necessariam existentiam, quæ nullo modo potest destrui, in quo distinguitur à creatura.

Ad quantum distingo maiorem. Concipitur ut prædicatum tantum contingens respectu existentiae possibilis, concedo; respectu essentiae actualis, nego maiorem.

Ad tertium concedo antecedens, quantum ad primam partem, & distingo quantum ad secundam, quia in re non sit de essentia entis, nego antecedens, quia aliqui intendunt malè & falso, concedo antecedens. Ex quo non sequitur quod existentia non sit idem quod ens reale & actuale, vnde respondit Pater Suarez esse impossibile quod humanitas Christi Domini non habeat propriam existentiam, quia est de conceptu essentiali omnis entis realis & actualis.

Ad quantum distingo maiorem, essentia particularis concedo maiorem, essentia ut sic nego maiorem, ut constat ex tertia conclusione.

Ad vltimum concedo maiorem, & nego minorem; & ad probationem illius distingo antecedens, si illud esse de essentia sumatur pro eodem quod est habere illum conceptum à se concedo antecedens, si vero sumatur pro conceptu constituyente rem essentialiter nego antecedens, ut patet ex dictis.

QVÆSTIO VLTIMA.

An existentia sit necessaria omnino ad operandum.

SECTIO I.

Sententia Adversariorum proponuntur.

PRIMA sententia est Thomistarum asserentium existentiam non esse necessariam ad operandum ullo modo, v. g. neque vt conditionem sine qua non, neque vt rationem formalem.

2. Probatur primo: Quia essentia habet suam actualitatem, distinctam ab existentia: ergo bene potest essentia vt sic actualis operari sine existentia. Consequenter patet, quia tota ratio propter quam ab adversariis requiritur existentia, est vt essentia sit ens in actu ad operandum; indicant enim ipsi nullam dari actualitatem præter existentiam, ratione cuius ens operatum constituitur in actu ad operandum, cum ens in potentia non possit actu operari, sed essentia ipsa entis operatiui habet suam actualitatem essentia distinctam ab existentia: ergo ad operandum ens operatum non indiget existentia. Minor hæc sic probatur, quæ etiam erit probatio antecedentis primi, nam antequam essentia habeat existentiam actu habet suam veritatem essentialem, quia hæc est vera propositio ab æterno homo actu essentialiter est animal rationale: propositiones enim æternæ veritatis immutabiles sunt, sed nihil potest esse actuale nisi ab actualitate quam habet, sicut nihil est album nisi ab albedine: sed homo actu essentialiter sine existentia est animal rationale: ergo homo habet actualitatem essentialem sine existentia.

3. Secundo sic probatur, quia Sacramenta physice concurrunt ad productionem gratiæ: sed quando actu producant gratiam non existunt actu: ergo existentia non est necessaria ad operandum. Minor sic probatur, quia gratia producit in instanti in quo desinunt esse Sacramenta, & quando non sunt: sed in tali instanti non possunt existere sacramenta: ergo quando actu producit gratia non existunt Sacramenta. Hæc minor sic probatur, quia ens successuum non potest esse totum in instanti, sed Sacramenta sunt entia successiva secundum formam: ergo Sacramenta non possunt existere eo instanti quo producit gratia.

4. Tercio sic probatur, quia dispositiones producant formam genti eo instanti quo ipsæ iam non sunt: sed perierunt cum forma corrupti: ergo agens ad producendum non indiget existentia.

5. Secunda sententia asserit existentiam non quomodocumque esse necessariam à parte rei ad operandum, sed esse rationem formalem agendi. Hanc sententiam supponit vt certam Pater Hurtado in *Physicis*, disp. 8. sect. 5. §. 105. His verbis. Qui negant existentiam ab essentia distingui necessariam fatentur existentiam esse virtutem & rationem agendi; qui vero eas distinguunt asserunt essentiam esse virtutem actiuam, existentiam vero conditionem sine qua non: sic ille, cum autem ipse Pater Hurt. asserat in metaphysica existentiam neque ratione, neque realiter distingui I. P. Tom. II.

ab essentia, necessario illi fatendum est existentiam esse virtutem, & rationem agendi. Hanc eandem sententiam docet Pater Suarez tom. 2. *Metaphysica*, disp. 31. sect. 10. num. 12. his verbis. Dico secundo, existentia materiæ, & idem proportionaliter est de forma, in re ipsa est id per quod materia causat in suo genere, secundum autem modum significandi apprehenditur vt conditio necessaria, seu vt modus constituens rem in statu sufficienti ad causandum; vbi à parte rei inquit esse rationem formalem causandi, licet per intellectum concipiatur existentia vt conditio, & non vt ratio formalis. Probat Pater Suarez his verbis.

Quia sufficienter constat ex dictis de identitate existentia, & actualis essentia; materia enim non causat nisi per entitatem actualem suam essentia; nam secundum eam est in potentia ad formam, & in ea recipit illam, sed in re essentia actualis materiæ non differt ab existentia illius: ergo realiter recipit formam in existentia sua, seu in se ipsa existente vt existens est.

Confirmatur, & declaratur quia neutra ex his causis exercet suum munus, seu causalitatem, nisi in quantum est ens actu, propterea scilicet ens actu distinguitur ab ente in potentia obiectiua, sed huiusmodi actus formaliter & intrinsece constituitur per esse existentia, vt supra probatum est: ergo vtrique ex his causis causat actum prope constituta per esse actualis existentia, illa autem constitutio est per omnimodam identitatem in re, vt ostendimus: ergo causat in quantum est essentia & existentia.

Dices materiam non causare in quantum est ens actu, sed potius in quantum est ens in potentia.

Respondetur inquit Suarez, in his vocibus, esse magnam equiuocationem, tum à potentia receptiua ad obiectiua, tum habente simpliciter, seu complete ad ens secundum quid seu partiale; materia igitur causat quatenus est in potentia receptiua formæ, & consequenter causat quatenus formam materialem continet aliquomodo, scilicet in potentia passiva, & ideo dici potest etiam esse ens simpliciter, & incompletum non in actu, sed in potentia; at vero non causat quatenus habet esse materiæ; quod est esse partiale, & secundum quid, hoc est in potentia, sed in actu, & ita non causat propterea in suo gradu est ens in potentia obiectiua, sed vt in actu, & hoc modo esse ens in actu, id est extra causas, & extra nihil, & essentia in potentia receptiua alterius actus non sunt opposita; sed potius per se subordinata, non enim potest potentia esse in proxima aptitudine, seu in statu in quo apta sit ad recipiendum suum actum, nisi ipsamet aliquid habeat actuale entitatis, cum potentia ipsa realis ens reale, & extra causas esse debeat, quæ omnia clara sunt.

Vltimo confirmatur, nam causa debet esse proportionata effectui & causalitati suæ, sed causalitas materiæ, vel formæ eo modo quo ab ea progreditur est aliquid existens extra causas, & terminatur ad rem propterea est aliquid extra causas vt supra ostensum est: ergo etiam ipsa causat vt existens est: ergo causat quatenus in re est sua existentia.

SECTIO II.

Nostre sententia ponitur.

Prima conclusio actualitas existentia est ita necessaria ad operandum actu, vt nullomodo possit causa actu operari sine actuali existentia. Hæc

F. est

- est communis sententia inter Doctores Societatis.
12. Probatur primo auctoritate Aristotelis *lib. 2. Physicorum, c. 3. text. 24.* Vbi sic ait. [Præter autem omnes quæ propriè, & quæ ex accidenti dicuntur causæ aliæ sunt, quæ quid possint, aliæ quod agant dicuntur, ut ædificationis domus ædificator, aut quis ædificat ædificator: idem vero & in his quorū causæ actū causæ dicuntur cum sunt quod in his, quæ exposita sunt ut in hac statua, aut omnino signo, aut ære, aut omnino materia actū esse atque in accidentibus eodem modo.] sic ille, ubi Philosophus clarissimè nostram tueretur sententiam; ipse enim in hoc textu dividit causam in causam actū operantem, & operantem in potentia, & tribuens conditiones vniuscuiusque causæ agendo de causa in potentia nullam aliam conditionem tribuit nisi quod possit operari, agens autem de causa actū operante, ait illam esse debere actū quod patet ex illis verbis [aut quis ædificat ædificatorem: idem vero & in his quorum causæ actū causæ dicuntur cum sunt] sed esse absolute ac simpliciter actū est actualis existentia, ut patet ex late dictis. *q. 2. huius disp.* Quia esse simpliciter non predicatur de rebus quæ actū non existunt, & sic licet verè enuncietur de Perro possibili aut futuro, & præterito quod possit esse, nihilominus nullo modo potest dici cum veritate quod absolute sit, & ideo hæc sunt falsæ propositiones Adam & Antichristus sunt, & ratio est quia esse, & existere reciprocantur, sed Adam & Antichristus non existunt: ergo Adam & Antichristus non sunt, quæ veritas ipsa luce clarior & evidentior est, sed Aristoteles in loco supra citato, ait in hoc distinguere causam actū operantem à causa potentiali, seu in potentia producente quod causa actū operans absolute sit dum operatur: ergo absolute sentit Aristoteles causam actū operantem debere necessario existere: itaque nullo modo possit operari actū si actū non existat.
13. Quod confirmat idem Aristoteles paulo post adductus à Diuo Thoma *lect. 6.* his verbis [interest autem tantum, & insuper omnia aut potentia aut actū, causæ enim actū & singulares, & ea quorum sunt causæ simul sunt & non sunt ut hic, qui medetur cum hoc, qui sanat, & hic qui ædificat cum hoc quod ædificatur, sed quæ sunt potentia non semper, non enim semel domus, & ædificator corrumpuntur.] Vbi aperte Aristoteles asserit causam actū operantem debere esse quando producit, quod patet quia ipse Philosophus ait causam actū operantem debere esse simpliciter hoc est simpliciter existere dum producit effectus, sed dum producit effectus producit causam, & est actū operans: ergo sentit Aristoteles sine dubio causam actū operantem actū debere existere dum operatur semper, & necessario quod negat de causis in potentia illis verbis. [Sed quæ sunt potentia non.] Vergetur amplius ex ipso Aristotele *eodem cap. text. 37.* ubi omnia inquit, id est causarum genera, de quibus ibi agit aut agentia id est actū causantia, aut quæ possint agere hoc autem differunt quod quæ efficiunt, & singula atque ea quorum sunt causæ simul sunt. Vbi vult Aristoteles intereunte causa effectum petire, & effectum existente dum primo fit causam simul existere, at instans & tempus immediate præcedens non sunt simul ex tua sententia: ergo causa non existens illo instanti non est simul cum suo effectū, quod est contra Aristotelem. Quibus verbis Aristotelis magnam vim addit Diuus Thomas super *lib. 2. Physicorum lect. 6. §. determinat. 3.* explicans mentem Philosophi his verbis. [Primum est quod inter causas in actū & causas in potentia est ista differentia,

quod causæ operantes in actū simul sunt, & non sunt cum eis quorum causæ sunt in actū: ita tamen quod accipiantur causæ singulares, id est propriæ, sicut hic medicans simul est, & non est cum hoc qui fit sanus, & hic ædificans cum hoc quod ædificatur, si vero non acciperentur causæ propriæ licet acciperentur in actū, non esset verum quod dicitur non enim ædificans est & non est simul, cum hoc quod ædificatur: potest enim esse quod ædificas est in actū, sed tamen hoc ædificium non ædificatur, sed aliud, sed si accipiamus ædificantem hoc ædificium, & hoc ædificium secundum quod est in ædificari necesse est, quod posito vno ponatur, & alterum, & remoto vno remoueat & alterum; hoc autem non accidit semper in causis, quæ sunt in potentia; non enim simul corrumpitur domus & qui ædificabit ipsam; unde habetur quod sicut agentia inferiora quæ sunt causa rerum quantum adlunt, fieri oportet simul esse cum his quæ sunt quando sunt: ita agens diuinum quod est causa existendi in actū simul est, cum esse rei in actū, unde subtracta diuina actione à rebus, res in nihilum deciderent sicut remota presentia solis lumen in aëre deficeret.] Sic ille, quibus verbis Diuus Thomas explicans mentem Aristotelis in hoc loco asserit, necessario debere existere, & esse in actū simul effectum actū productum, & causam actū producentem, ita ut si causa actū non existat non possit effectus actū produci, ac per consequens nec causa actū producere.

Nec valet dicere Aristotelem & Diuum Thomam solum requirere existentiam virtuales, & 14 non formalem in causa, hoc est non in esse entis, sed in esse causæ.

Sed contra, quia hæc solutio manifeste pugnat cum Aristotele, & Diuo Thoma, ipsi enim ex causalitate inferunt existentiam causæ inesse entis formaliter, & ex non existentia causæ non existentiam effectus, id est ex virtuali existentia, quæ est existentia effectus inferunt existentiam formalem, id est causam, & ex negatione existentie inesse entis arguunt negationem inesse causæ.

Declaratur hoc amplius, quia existentia virtualis causæ per vos est ipsa existentia formalis effectus & causalitatis per quam producit effectus: sed Aristoteles & Diuus Thomas asserunt existentiam causæ & existentiam causalitatis, & existentiam effectus debere esse simul: ergo non loquuntur de existentia virtuali causæ. Patet hæc consequentia, quia ad similitudinem requiritur distinctio eorum in eo genere quo sunt simul, sed in sententia Philosophi, & Diui Thomæ existentia causæ & existentia effectus, & causalitatis sunt simul realiter: ergo distinguuntur realiter tales existentie in sententia horum authorum, sed ut iam dixi existentia virtualis causæ & causalitatis, & effectus non distinguuntur à parte rei: ergo non sunt simul à parte rei: ergo solum sunt simul in sententia Aristotelis & D. Thomæ secundum ea existentias, quæ inter se realiter distinguuntur, sed solum existentia formalis causæ, & existentia formalis causalitatis & effectus distinguuntur à parte rei: ergo solum secundum existentias formales debent esse simul in sententia Philosophi: ergo in sententia eiusdem existentia dum actū operatur, debet esse formalis & non virtualis.

Deinde quia ut bene ait Hurt. Hæc solutio principium perit, nam existentia formalis, & inesse entis est propriè existentia causæ, & existentia virtualis & inesse causæ est existentia causalitatis, sin minus ipse explicet terminos, at in controuersiam adducitur quo

Quest. Vlt. Vtrum existentia sit, &c. 43

quò pacto sit causalitas; & effectus actu sine actuali existentia causæ: ergo petitur principium; quod autem ea quæ sunt simul à parte rei debeant distinguui patet clarissime; quia simultas est duorum, vel plurium convenientia in vnum, itavt si simultas sit in loco sit convenientia duorum existentium in eodem loco, & simultas in tempore est coexistentia duorum; & convenientia duorum in eadem duratione, & ideo ridiculum esset dicere Petrum, & eundem Petrum esse simul in eodem tempore, idem enim secum ipso non potest esse simul, quare simultas necessario & evidenter pluralitates petit.

SECTIO III.

Rationibus probatur conclusio.

16 **P**rimo si causa potest operari illo instanti quo non existit, etiam poterit operari causa quæ nunquam existit, & quæ exitura est, sed causa quæ exitura est, & nondum existit non potest operari: ergo neque causa quæ non existit etiamsi existerit immediate ante. Probatur maior, ideo causa quæ nondum existit non potest operari quia absolute non est ens eo instanti quo non existit, sed causa quæ existit eo instanti quo non existit absolute non est ens: ergo non poterit operari: maior est ratio à priori. Quare res quæ non existit non potest operari, vel assignent aliam Aduersarij. Minor est evidens, quia res eo instanti quo non existit solum est possibilis, & tantum potest habere denominationem extrinsecam ab existentia præterita quæ tunc nihil est, sicut res futura est possibilis, & habet etiam denominationem extrinsecam ab existentia futura; sed res possibilis absolute non est ens: ergo res quæ non existit licet existerit non poterit operari.

17 Dices quod tunc causa licet non sit in ratione entis, est tamen in ratione causæ; sed contra primo: ergo causa non solum in illo primo instanti in quo non est potest operari: sed etiam in aliis instantibus sequentibus; patet consequentia, vt operetur causa sufficere vt existat in ratione causæ, sed in aliis instantibus existit in ratione causæ: ergo in illis poterit operari. Maior est certa, probatur minor, existere causam in ratione causæ est quod existat eius effectus, sed effectus causæ non solum existit in illo instanti, sed etiam in sequentibus: ergo etiam in sequentibus existit causa in ratione causæ: ergo operatur: ergo poterit conferuare effectum: ergo lucerna non existens poterit conferuare lucem; quod est contra experientiam; ideo enim non conferuat, quia tunc non existit in ratione entis, & ideo non existit in ratione causæ. Contra secundo: ergo etiam res quæ nondum fuit, poterit operari & loquor de re in vltimo sui non esse: ideo res corrupta potest operari quando non est; quia eius existentia est contigua cum existentia effectus: sed existentia rei nondum existentis est etiam contigua cum existentia effectus; ergo etiam poterit operari illum effectum. Maior est aduersariorum sententia: minor est evidens, & demus quod ignis v.g. non sit in hoc instanti, & sit in hoc instanti calor productus ab illo, & ignis sit in tempore immediate sequenti, inter existentias caloris & ignis, non mediat instans, nec tempus aliquod: ergo sunt contiguae existentie causæ, & effectus: ergo poterit causa operari, quandoquidem datur eadem ratio; nam quod duo corpora contiguentur per vnā partem, vel per per aliam non impediunt operationem: ergo similiter quod causa & effectus contiguentur per initium, vel finem causæ eadem erit ratio, & sequetur eadem operatio.

1. P. Tom. 11.

Confirmatur, si causa efficiens iam corrupta potest physice causare: ergo & homo mortuus potest videre in eo instanti in quo non est. Probatur consequentia, homo est causa actiua sui visus, sed causa per vos potest operari in eo instanti in quo non est: ergo homo poterit operari in eo instanti in quo non est, & per consequens videre quod est ridiculum.

Ex quo inferit Hurt. absurdum magnum in Theologia quod mortuus in gratia possit condemnari, sed hoc est absurdum: ergo illud ex quo sequitur. Probatur maior: si quis repente moriatur habens perfectam libertatem ad peccandum: ergo in instanti quando non est potest producere actum peccaminosum. Probatur consequentia, quia causa actiua non existens per te potest operari: ergo illa causa libera tunc poterit operari aliquid contra legem diuinam: ergo poterit peccare, quia peccare est operari libere contra legem diuinam; supponamus ergo; quod homo ille vsque ad mortem esset in gratia: ergo homo discedens in gratia condemnabitur, quod est contra fidem. Probatur consequentia; anima illius hominis per peccatum amisit gratiam; sed anima adulti sine gratia post mortem necessario condemnabitur: ergo anima illa condemnabitur: ergo homo discedens in gratia poterit condemnari.

Dices vt detur peccatum necessario requiri quod voluntas operetur per appetitum, appetitus autem cum sit potentia vitalis includit penitentiam actiuam & passiuam; potentia autem positiua non potest operari quando non est; atque adeo appetitus non potest operari dum non est.

Sed contra primo, ideo non potest operari potentia passiuam cum non existit quia est causa realis & physica: ergo similiter non potest operari quando non est; antecedens est certum, vel dicant aduersarij quare materialis causa non potest operari dum non existit; non enim minus dependet actio ab agente quā passio à patiente: ergo si passio non potest esse à patiente quod non existit, neque actio ab agente quod non existit, & ratio est manifesta quia omnis actus secundus simpliciter præsupponit actum primum simpliciter; alius actus secundus simpliciter accipere est simpliciter ab actu primo secundum quid, & ab actu qui non est simpliciter, ac proinde non habet esse simpliciter, sed hoc est falsum quia nemo dat quod non habet, sed actus primus secundum quid non habet esse simpliciter: ergo non potest causare esse simpliciter effectus; vnde vt causet tale esse debet esse actus primus simpliciter, itaque actus secundus simpliciter præsupponit actum primum simpliciter, sed actio & effectus existens est actus secundus simpliciter: ergo supponit actum primum existentem, quia existentia constituit rem in esse entis simpliciter, vt patet ex iam dictis supra, nam essentia mere possibilis qualis est essentia rei non existens absolute non est ens simpliciter, ac proinde nec actus secundus, nec primus simpliciter, quia tam actus secundus quam actus primus simpliciter sunt entia simpliciter.

Contra secundo: ergo materia prima corrupta poterit esse causa materialis formæ, quod est absurdum, quodque negant aduersarij: ergo, &c. Probatur prima consequentia efficaciter, vt aliqua causa operetur sufficit quod existat in ratione causæ, sed tunc materia prima existit in ratione causæ; imo existit formaliter in se ipsa materia prima: ergo potest esse causa; probatur minor. Tunc propriè, & formaliter existit materia prima quando datur existentia illius: sed tunc datur existentia illius: ergo existit propriè. Maior

est certa, probatur minor, existentia materiae in sententia aduersariorum est sola existentia formae v. g. rationalis: sed tunc daretur existentia formae rationalis: ergo tunc daretur existentia materiae: ergo tunc materia haberet propriam existentiam, & sic causaret formam.

23 Deinde sequeretur quod si aqua calefieret ab igne, qui esset agens fortius, quam esset aqua in resistentia, nunquam posset aqua reduci ad pristinam frigiditatem etiam amoto igne, sed hoc est contra ipsam experientiam: ergo agens non existens non potest operari. Probatur sequela, quando datur eadem causa idem debet dari effectus, sed tunc datur eadem causa respectu aquae qui est ignis: ergo debet dari idem effectus in aqua, scilicet idem calor.

24 Vltimo vigetur, quia existentia causae ut talis est distincta realiter ab existentia effectus: ergo existentia effectus non est existentia causae. Antecedens est manifestum primo, quia essentia, & existentia, ut late supra probauimus, non distinguuntur realiter, sed essentia causae distinguitur realiter ab essentia effectus: ergo existentia causae, & existentia effectus distinguuntur realiter. Secundo sumo Deum quatenus est causa rerum existentia Dei est Deus, & ideo à se & independens: sed omnis existentia effectus est creatura & dependens essentialiter à Deo: ergo existentia causae ut talis non est existentia effectus. Maior est euidens, quia si existentia Dei ut est causa non esset independens, Deus ut est causa esset creatura quod absurdissimum est: minor etiam est euidens: ergo existentia Dei quatenus est causa est distincta ab existentia effectus, & ratio generalis tam in Deo quam in aliis causis creatis est, quia existentia causae potest separari ab existentia effectus: ergo etiam existit effectus dum tamen non existit causa per propriam existentiam absolute non existit causa per propriam existentiam absolute non erit ens: ergo absolute non poterit producere. Patet vltima consequentia, illud quod absolute non est ens, non potest producere absolute physice & realiter: sed causa non existens absolute non est ens: ergo non poterit producere absolute, physice & realiter.

25 Secundo principaliter, quia causalitas & effectus accipiunt esse & existentiam à causa actu: ergo causa debet esse & existere simpliciter: antecedens est euidens, quia effectus producit à causa, & causalitas emanat ab ipsa cum dependeat ab eadem causa, sed id quod producit & emanat ab aliquo accipit esse ab illo: ergo effectus, & causalitas accipiunt esse à causa: consequentia prima sic probatur, quia si causa non haberet esse simpliciter, & actu existeret, non posset tribuere esse causalitati & effectui, ac per consequens causalitas, & effectus non possent accipere esse & existere à causa: ergo ad hoc ut causalitas, & effectus accipiant esse, & existere à causa, debet causa actu esse, & existere: sequela antecedentis sic probatur ex illo axioma ab omnibus recepto, nemo dat quod non habet aliquomodo in actu: ergo si causa realis actu non haberet esse, & existere, non potest dare esse, & existere causalitati, & effectui, ac per consequens, nec causalitas & effectus possunt accipere esse, & existere à causa.

26 Dices causam habere virtualem existentiam, licet non habeat formalem, quod sufficit ad hoc ut causa tribuat existentiam effectui, v. g. Sol tribuit esse auro, non ex eo quod contineat esse auti formaliter, sed solum virtualiter.

27 Sed contra primo, quia hic loquimur de causa principali effectus, atqui omnis causa principalis continet entitatem effectus, non solum virtualiter,

sed vel formaliter, vel eminenter, ita ut si fuerit causa vniuoca contineat formaliter illam; si autem fuerit causa aequiuoca, contineat eminenter, atqui causa, quae actu non existit, non continet, nec eminenter, nec formaliter existentiam, & esse simpliciter causalitatis, & effectus: ergo non potest actu tribuere esse simpliciter & actualem existentiam ut actu causa principalis effectui, & causalitati: ergo nullo modo est causa illorum actu; quod autem omnis causa principalis contineat vel eminenter, vel formaliter esse quod tribuit effectui, patet euidenter ex Philosophia, quia omnis causa principalis, aut est vniuoca, aut aequiuoca, aut eminenter, vel formaliter continens effectum.

Probatur nunc, quod causa, quae actu non existit non possit continere esse, & existentiam effectus, aut formaliter, aut eminenter; de continentia formali euidens est & ab aduersariis asseritur, & ideo dicunt ipsi tunc causam non formaliter existere, sed virtualiter de continentia eminenti patet euidentius, quia id continet eminenti aliquid, quod perfectiori modo, quam in se est continet illud, sed causa illa quae actu non existit formaliter non potest perfectiori modo continere existentiam formalem, quam in se est, quia melior modus continendi existentiam est existendo formaliter, & ideo Deo concedimus existentiam formalem esse de essentia ipsius Dei, ita ut nullo modo possit esse sine existentia formali, quod adeo verum est ut si per impossibile Deus defineret existere formaliter, licet existeret virtualiter non esset Deus, sed defineret esse talis. Vnde ex absentia existentiae formalis, licet daretur existentia virtualis, ut vos dicitis, defineret Deus habere omnem suam perfectionem, quod etiam patet in omnibus rebus distinctis à Deo; nam Angelus, quia perfectior est omni ente corporeo, ita haberet existentiam formalem naturaliter, ut sine illa non posset naturaliter esse, nec posset illa naturaliter, & sine miraculo priuari: ergo modus continendi existentiam formalem & formaliter illam est perfectior modus continendi existentiam virtualem: ergo existentia formali non potest eminentiori modo contineri in existentia virtuali, quae à vobis fingitur, quia in eo casu existentia virtualis esset perfectior existentia formali; ratio autem à priori est, quia creatura dum existit virtualiter & non formaliter in se absolute non existit; sed solum dicitur existere virtualiter, quia causalitas illius aut effectus existit, vnde talis causa considerata secundum se, & in se, & quatenus distinguitur à causalitate & effectui, solum est in statu purae possibilitatis, qui status infert negatiuam existentiam, sed in negatiua existentia non continetur eminenter positua, & formalis existentia cum hac ex se sit perfectior illa positua enim in omnium sententia perfectior est negatiua: ex quibus euidenter colligitur in causa virtualiter existenti non posse contineri eminenter effectus, & causalitas continentes formalem existentiam.

Confirmatur, quia id quod non est entitas positua non potest tribuere esse posituum effectui, sed causa virtualiter existens non habet esse posituum cum solum sit in statu purae possibilitatis, qui negatiua ratio est, ut patet ex dictis tract. de possibil. etia causa virtualiter existens non potest producere effectum posituum actu, & formaliter existentem, nec communicare esse posituum illi, quod habet, ac proinde nec poterit esse principium, à quo emanet positua illa causalitas.

Vigetur, & declaratur amplius, quia aduersarij 19 interrogati, quare causa, quae actu non existit formaliter

maliter possit operari effectum actu existentem, præcipue cum existentia causa debeat antecedere existentiam effectus.

30 Respondent dicendo sufficere ut præcedat existentia virtualis causæ, quæ nihil aliud esse aiunt, nisi causalitatem ipsius causæ, ego autem sic virgeo eos, & non loquor de effectu, sed solum de ipsa causalitate, seu actione; nam ipsa causalitas, seu actio quæ virtualis existentia est, vocatur ab aduersariis est positua entitas actu, & formaliter existens; item est effectus; ut quo ipse causæ, quia dimanant ab ipsa causâ, & esse qualecumque, quod habet accipit ab ipsa, & ante illam causalitatem, nec formaliter nec virtualiter existit causa formaliter ut ipsi aduersarij asserunt, virtualiter quia tota virtualis existentia est ipsa causalitas, quare ante causalitatem non existit virtualiter sicut ante existentiam formalem, nullo modo potest existere formaliter; sed id quod nullo modo existit, nec formaliter, nec virtualiter, & id quod nullo modo est positua entitas nec virtualiter, nec formaliter potest esse principiu, à quo accipiat esse entitas actu existens, nec potest esse causâ, à qua dimanet entitas absolute positua, ut patet ex illo principio supra allato, nemo dat quod non habet, nec comunicat aliquid alicui effectui id esse quod nullo modo continet: ergo causâ, quæ actu non existit, non potest esse principium à quo emanet causalitas illius, quæ positua ratio, & formaliter existens est, ac proinde causâ, quæ actu non existit formaliter, nullo modo poterit existere virtualiter, quia si existeret virtualiter deberet esse per causalitatem dimanantem à causâ, quæ actu non existit, nam in sententia aduersariorum virtualis existentia nihil aliud est, nisi causalitas ipsius causæ, sed talis causalitas non potest dimanare à causâ non existente actu formaliter, dum actu & formaliter non existit: ergo dum causâ actu & formaliter non existit, non poterit existere virtualiter, ex quo euidenter sequetur nullum posse effectum producere talem causam; nam omnis effectus, ut quod producitur necessario per causalitatem, tanquam per rationem formalem producendi illud; item quia effectus non potest produci à causâ nisi virtualiter aut formaliter existat talis causâ, sed causâ prope sic nec formaliter, nec virtualiter existit: ergo non potest producere effectum.

31 Secundo contra illam solutionem aduersariorum sic argumentor, quia falsum est fundamentum cui innititur contrariorum solutio; nam existere virtualiter, in proprietate nihil aliud est, quam existere, seu contineri in virtute; à virtute enim in qua aliquid continetur virtualiter existere dicitur, sicut enim calor dicitur virtualiter existere in pipete, quia in pipete datur virtus in qua continetur talis calor, & idem est de calore respectu lucis in qua dicitur calor existere virtualiter, quia lux est virtus in qua continetur calor. Item virtualiter dicitur aliquid existere quando existit virtus illius, verbi gratia, sol dicitur virtualiter existere in visceribus terræ, licet ipse sol secundum suam entitatem non existat ibi, quia in visceribus terræ ad producenda metalla existunt lux, & reliquæ influentiæ, quæ sunt virtutes solis; item licet homo moriatur, & non existat formaliter, dicitur virtualiter existere in matrice foemina, quia existit semen ibi decissum ab homine, quæ est virtus seminalis ipsius ad generandum filium, sed actio, & causalitas agentis, nec est virtus in qua continetur causâ ipsa, nec est virtus decissa ab ipsa causâ, sed est actus secundus, qui debet necessario provenire ab actu primo, seu virtute: ergo ex eo quod talis causalitas exi-

stat, non potest dici proprie existere virtualiter ipsa causâ.

Secundo principaliter sic argumentor, quia actio 32 seu causalitas agens, est modus agentis, & modus termini; sed modus, non potest omnino separari à re cuius est modus: ergo causalitas, seu actio non potest omnimoda separatè separari ab agente: maior est evidens ex ipsiusque terminis patet; minor autem est clarissima, quia in hoc distinguitur modus à re, quod res potest separari ab alia, saltem diuinitus, ut videre est in accidentibus Eucharistiæ, quæ diuinitus separantur à substantia panis etiam si naturaliter non possint separari ab illa propter mutuum connectionem cum illa substantia: ergo modus, qui essentialiter distinguitur à rebus debet necessario habere respectu illarum aliquam inseparabilitatē etiam diuinitus. Consequentia autem illa evidens est, quibus præmissis sic argumentor: Si causalitas & actio existerent actu formaliter, non existente actu formaliter causæ separarentur omnimodè à re, cuiusmodi sunt, & sic essent modi, & non modi causæ; essent modi, quia iam supponimus, non essent modi, quia separarentur omnimodè, à re cuius sunt modi, sed non possunt omnino separari, ut probauimus: ergo non existente actu formaliter causâ non possunt existere actu causalitas, & actio causæ. Maior illa, quoad primam partem sic probatur, quia separatio duplex tantum datur; alia intrinseca, alia extrinseca; intrinseca separatio est, quando id quod debebat intrinsece esse in aliquo, est extra illud realiter, verbi gratia, si conseruata substantia panis existerent extra illam causaliter accidentia illius, quæ naturaliter deberent intrinsece inherere ipsi; hæc autem separatio non potest conuenire actioni seu causalitati respectu causæ, non quia absolute non sit separata causalitas à causâ, sed quia nunquam debebat existere intrinsece causalitas in agente; si autem loquamur secundum sententiam aduersariorum, hæc etiam separatio conuenit causalitati respectu causæ, & agentis, nam ipsi asserunt debere esse intrinsece in agente & non in passo si agens actu existeret; at non existente tali agente est extra illud agens realiter, quia existit realiter talis causalitas: ergo separatur intrinsece ab agente; separatio autem extrinseca est quia res diuiditur ab alia penes locum, ita ut ambæ rationes non existant in eodem loco, sed existente causalitate, & non existente causâ non existunt causâ, & causalitas in eodem loco: ergo separantur extrinsece realiter. Deinde, alia separatio datur, quæ maxima omnium separationum est, verbi gratia, separatio in duratione, & quæ per destructionem vnius dicitur, scilicet quando destructo vno extremo, & alterum manet; sed hæc etiam separatio conuenit causalitati, vel actioni respectu agentis, & causæ, nam destructa causâ asserunt aduersarij manere causalitatem illius: ergo omnis separatio realis conuenit causalitati respectu causæ intrinsece scilicet, & omnium maxima, ita ut omnibus modis separaretur causalitas ab agente: ergo nullo modo potest esse causalitas modus agentis, quia si illa esset modus haberet aliquā inseparationem respectu causæ, nam si esset modus extrinsecus haberet inseparationem extrinsecam; ita ut in eodem loco essent causalitas, & causâ ratione cuius ego assero nec per potentiam Dei absolutam posse agere causam ubi non est, & si esset modus intrinsecus haberet inseparationem intrinsecam; & ideo nec per potentiam Dei absolutam potest substantia in mea sententia existere extra substantiam, quia substantia est modus intrinsecus substantiæ, imo si aliquomodo haberet rationem

modi, deberet necessario saltem habere omnium maximam inseparationem, oppositam separationi maximæ, ita ut non existeret causalitas existente causa; cum vero nullam habeat inseparationem, sed omnibus modis, ut iam dixi separatur realiter à causa, sequitur necessario ut nulla ratione sit modus causæ, atqui sine dubio in sententia aduersariorum, imo in omnium sententia, causalitas, seu actio agentis est modus illius: ergo non potest maxime separari ad illo, ita ut existat causalitas non existente causa, quia alias nullum daretur indicium ad distinguendum modum à rebus; hæc enim argumentatio adeo certa & euidēs mihi videtur, ut mihi persuadeam nullo modo posse apprehendi quomodo existat agendo agens, quod non existit in se, quia existere agens supra existentiam addit actum, sed tunc nulla est existentia: ergo supra illam nulla potest addi actio.

33 Confirmatur hoc argumentum ex Mendosa, quia actio est actus secundus agentis: ergo oritur ab actu primo, quia omnis actus secundus oritur à primo: ergo tunc debet esse actus primus, à quo oritur, nam si non est actus non est actus primus: sed in instanti quo vere dicitur nunc non est causa non est actus primus, à quo oritur secundus: ergo in eo instanti non oritur actio à causa.

34 Dices tunc esse causam non in actu sed in potentia.

35 Contra, non est in actu: ergo simpliciter non est actus primus: probo consequentiam, quia actus simpliciter est per existentiam sine qua nihil est actu, sed in potentia tantum; sed actio actu existens est simpliciter actus secundus: ergo oritur ab actu primo simpliciter; nam illa actualitas simpliciter actionis oriri debet physicè ab ente simpliciter, non à simpliciter non ente, quale est non existens, quo pacto datur physicè existentia & entitas simpliciter?

36 Dices actum secundum oriri à primo existente prius non tamen existente tunc.

37 Contra: ergo quia tunc est actus secundus à pura potentia logica, siue non repugnantia, quia tunc causa non est in actu existendi, sed in potentia tantum, & ut in potentia operatur: ergo ens in actu sic physicè à non ente in actu, quod qua ratione capiant ipsi viderint, ac poterit unusquisque pro suo arbitratu asserere rem antequam existat, saltem immediate antequam existat operari, respondereque poterit quod ipsi in hos quadrat sapiens Aristotelis sententia, *primo Physicorum, capite 5. textu 6.* ostendere vero ea inquit, qua manifesta sunt per ea, quæ non sunt manifesta hominis est profecto, qui nequit id, quod est per se notum, & id quod non est per se notum discurre: cum ergo hæc sententia sit per se nota, non potest nisi ex terminorum apprehensione probari.

38 Vergetur amplius, quia id quod non est intellectuum non potest elicere intellectum, & quod non est volituum non potest elicere volitionem, sicut quod non est substantia non potest propria virtute producere illam: ergo à fortiori quod non est, non potest producere id quod est, & quod non est posituum, non potest producere id quod entitatem posituam habet, quia maior distantia, & impropositio datur inter id quod non est, & id quod est, & id quod est posituum, & non est posituum, quam inter non intellectuum, & intellectum, inter non volituum, & volitionem, quia id quod non est intellectuum, aut volituum potest esse accidens, vel substantia ratione cuius potest habere aliquam convenientiam realem in ratione entitatis,

vnitatis, veritatis, & bonitatis, quæ sunt prædicata communia, quæ de non intellectu, & intellectu ne possunt prædicari, at vero id quod non est, & non est posituum nullo modo potest conuenire in aliqua ratione superiori, cum eo quod est posituum, ac proinde nullam potest habere proportionem cum illo, sicut potest habere non intellectuum, & intellectum, sed causa, quæ actu non existit simpliciter non est ens posituum; imò nec est, & causalitas, & effectus, qui actu existunt, sunt simpliciter entia positua: ergo causa quæ actu non existit, non potest actu elicere actionem, nec producere effectum.

Tertio principaliter sic probatur, quia actio est³⁹ relatio transcendentalis, quæ petit terminum actu existentem; nam secundo, est relatio transcendentalis, alia, quæ petit terminum solum in potentia, ut est intellectio, & habitus seu potentia, relatio materię primæ ad formam, relatio formæ ad materiam, alia autem est relatio transcendentalis, quæ petit terminum actu existentem, sine quo ut sic non potest dari talis relatio, verbi gratia, vnio substantialis, vel accidentalis est relatio transcendentalis, quæ petit terminos, quos vnit actu existentes, & idem est de relatione transcendentali, quæ datur in præsentia, seu ubi respectu rei præsentis, sed actio est relatio transcendentalis, non primi generis, sed secundi: ergo petit terminum ad quem refertur, vel ad quem ordinatur actu existentem. Minor, & consequentia sic probatur, quia terminus productus per actionem & terminus ad quem refertur ipsa actio petit necessario actu existere, si actu existat actio, quod adeo verum est, ut etiam nec per potentiam Dei absolutam possit actu existere actio, non existendo actu terminus illius, actio enim non producit in potentia terminum, sed actu producit existentem: ergo actio, quæ est relatio transcendentalis petit terminum ad quem ordinatur actu existentem.

Sed etiam agens seu causa est terminus ad quem⁴⁰ ordinatur, & quem essentialiter respicit actio: ergo debet necessario actu, & formaliter existere quando actu, & formaliter existit actio: hæc minor probatur, quia actio est dependentia essentialiter, à causa, sed dependentia, quæ essentialiter talis est, est ordo, seu relatio transcendentalis, & essentialiter habens pro termino id à quo dependet: ergo actio seu causalitas habet pro termino causam efficientem, seu agentem: ergo actio; maior sic probatur, quia actio, seu causalitas, non est res faciens, neque res facta, seu terminus causalitatis efficientis, neque sunt illæ duæ res simul sumptæ, neque denominatio orta, ex coexistentia illarum, sed est aliud aliud medium inter illas, hoc autem nihil aliud excogitari potest, nisi dependentia effectus à causa efficiente vel agente: ergo actio, seu causalitas est dependentia ab agente: probatur minor, quia siue hæc dependentia impossibile est intelligere in vna istarum rerum rationem effectus, & in alia rationem cause agentis; posita autem hac dependentia, & præcisa omni alia re, aut modo reali necessario res dependens est effecta, & illa à qua dependet est actu agens: ergo actio nihil aliud est essentialiter, quam dependentia ab agente.

Et confirmatur, nam omnis effectus pendet à sua⁴¹ causa per causalitatem ipsius causæ: ergo effectus causæ efficientis dependet ab illa per causalitatem efficientis, sed causalitas huius causæ non est aliud, quam actio, ut in physicis ostensum est: ergo actio essentialiter est dependentia ab agente.

Dices dependentia oritur ex actione; ideo enim⁴² effectus

effectus pender quia sit: ergo non potest actio esse ipsa dependentia, sed aliquid prius illa.

43 Sed contra, quia falsum est dicere dependentiam oriri ex actione, potius dicendum est esse ipsammet actionem, unde illa causalis non est reducenda ad efficientem causam, sed potius ad formalem, id est, cum dicitur dependere quia sit, non est sensus quia dependentia manat ab actione, sed quia per ipsam actionem constituitur ratio agentis, minor illa principia sic probatur, quia illa, quae essentialiter est dependentia ab aliquo terminatur in illo à quo est dependentia, sed id in quo terminatur aliquid est terminus illius: ergo actio, quae dependentia est ab agente, terminatur in ipso: ergo agens est terminus illius essentialiter. Deinde, quia actio, quae dependentia est nullo modo potest concipi nec esse sine agente, sicut nullo modo potest esse, nec concipi sine termino producto per illam, & sine effectu, qui dependet ab agente, sed quia illa relatio transcendentalis dependentiae non potest concipi sine termino producto, dicitur terminari ad talem terminum essentialiter, habereque illum pro termino essentialiter: sed similiter talis dependentia non potest concipi, nec esse sine agente: ergo agens est terminus talis relationis dependentiae.

44 Praeterea, quia dependentia non est ad se, sed ad aliud, dependentia enim non est respectu sui, & ideo necessario dependentia in sua definitione includit duo distincta à se, scilicet & id quod dependet, & id à quo dependet; unde in communi omnium sententia non est ita absoluta entitas dependentia, ut praecindat ab ordine ad aliud, sed id quod non est in ordine ad se, sed in ordine ad aliud essentialiter est relatio ad illud, ut patet ex definitione relationis, videlicet, (cuius totum suum esse est ad aliud), ita ut illud in ordine ad quod est sit terminus essentialis illius, eo pacto ut si vnum solum fuerit, in ordine ad quod sit, habeat vnum solum terminum talis relationis transcendentalis, si autem duo habeat duos terminos, verbi gratia, relatio materiae primae caeli in sententia multorum respiciat solum vnum terminum, verbi gratia, illam formam caelestem, & relatio transcendentalis illius formae respiciat vnum terminum, scilicet illam materiam primam caelestem, relatio autem transcendentalis, quae est vno substantialis inter materiam caelestem, & formam caelestem, respicit duos terminos, scilicet materiam & formam. quas vnit: ergo dependentia, quae actio est cum essentialiter sit in ordine ad agens, & ad terminum productum, necessario debet esse relatio transcendentalis, tam ad terminum productum, quam ad agens.

45 Confirmatur, quia actio ut actio, dicitur egressum, vel progressionem ab agente: ergo actio, ut actio, seu causalitas non potest concipi sine respectu ad agens: ergo signum est intrinsece dicere respectum ad agens: praeterea actio, ut actio denominat agens actu tale denominatione reali, orta ex ipsis rebus, & non propter realem unionem ad ipsum agens, ut infra ostendimus, quia alias non esset illa denominatio extrinseca, sed intrinseca: ergo saltem propter habitudinem realem actionis ad agens, denique quia iam supra ostendimus actionem dependere ab agente essentialiter certum est, & non per aliam dependentiam à se distinctam, alias procederetur in infinitum, & ad vnam rationem formalem daretur alia: ergo per seipsam intrinsece dependet, sed non potest tam intrinseca dependentia consistere sine reali habitudine actionis ad agens: ergo includitur hic

respectus transcendentalis in essentiali respectu actionis, ut sic in ordine ad agens.

Confirmatur tota haec ratio principalis, quia actio 46 est ratio fundandi, vel ratio formalis media qua resultat in effectu relatio praedicamentalis secundi generis ad causam efficientem, seu agentem talis effectus, sed omnis relatio praedicamentalis perit terminum actu existentem: ergo causa efficiens, quae est terminus relationis talis effectus debet actu existere quando media actione seu causalitate resultat talis relatio praedicamentalis in effectu, alias non resuleret illa relatio, quia relatio praedicamentalis non resultat nisi politis termino, & fundamento illius, atque illa relatio praedicamentalis effectus ad causam tunc resultat in effectu, quando producit effectus à causa, & tunc producit effectus à causa quando actu, & formaliter existit actio, seu causalitas agentis: ergo tunc causa actu existit, ita ut si non actu existeret, nec daretur relatio effectus ad causam, nec causalitas agentis ad producendum effectum.

Vigetur amplius ac declaratur, quia aliquando 47 datur actio causae efficientis, hoc est quando causa operatur actu non existeret, daretur relatio sine suo termino, vel terminus relationis non distingueretur à subiecto relationis, sed implicat dari relationem praedicamentalem, de qua loquimur, sine suo termino. ut probatum est in logica: ergo causa non existens non potest actu operari. Probatur maior. Tunc datur relatio praedicamentalis causae & effectus quando existit effectus productus & causa in ratione causae, sed tunc illa omnia dantur: ergo datur relatio sine suo termino. Maior est certissima, quia etiam si datur causa, si non datur in ratione causae, non est terminus relationis effectus, ut verbi gratia, quando Pater meus erat antequam me produceret, non erat subiectum relationis, quia non existeret in ratione causae, minor est sententia adversariorum: probatur consequentia, vel relatio effectus ad causam terminaretur ad entitatem causae formaliter vel reduplicative, vel ad entitatem causae materialiter & specificative: sed si terminaretur ad entitatem causae materialiter & specificative, relatio existeret sine termino: ergo si causa non existens posset operari, daretur relatio sine termino, vel terminus relationis non distingueretur à fundamento seu subiecto ipsius relationis: maior procedit à sufficiente enumeratione terminorum, quos potest habere relatio. Probatur minor quantum ad priorem partem: entitas causae in ratione causae est ipse effectus secundum adversarios, ita ut non distinguatur ab ipso effectu: sed relatio effectus terminatur ad entitatem causae in ratione causae: ergo terminaretur ad entitatem ipsius effectus, sed entitas effectus non distinguitur à subiecto illius relationis: ergo iam terminus & subiectum relationis non distinguerentur. Probatur eadem minor quantum ad posteriorem partem, tunc non existit entitas causae specificative: ergo si relatio effectus terminaretur ad entitatem causae, specificative sumpta daretur relatio sine termino.

Dices relationem esse modum termini, atque 48 ideo non solum requirere causam existentem in ratione causae, sed etiam in ratione entis.

Sed contra, actio est modus causae: ergo etiam requirit 49 causam existentem in ratione entis: antecedens est evidens & conceditur ab adversariis, & ratio est manifesta, nam ille est modus qui ita est determinatio vnius rei, ut adhuc de potentia Dei absoluta non possit esse sine subiecto determinante, sed ita se habet

actio

actio quæ per se ipsam determinat agens & non est indifferens, ut potius sit actio huius agentis quam alterius: ergo actio est modus causæ: ergo non potest existere quando non existit causa: ergo causa non potest operari quando non est. Patet consequentia, causa non potest operari quando non potest esse actio; sed actio non potest esse quando non existit agens & causa: ergo de primo ad ultimum causa non potest operari quando non existit, & si semel ponatur, quod modus potest existere aliquo instanti sine re quam modificat, etiam poterit esse per multum temporis, & sic causa quocumque tempore quo non existit, poterit operari, quandoquidem habet virtutem eandem, vel potius eodem modo causaret virtute, ac in primo instanti in quo non est: quod quis non videt esse absurdum.

50 Deinde quia relatio effectus ad causam est relatio mutua: ergo quando resultat relatio effectus ad causam in effectu, resultat etiam relatio causæ ad effectum in causa: sed relatio realis non potest resultare in causa actu, nisi causa actu existat, relatio enim est modus intrinsecus causæ, aut est idem cum ipsa causa, sed modus intrinsecus rei, non potest actu existere, si non existat res cuius est modus, alias modus intrinsecus separaretur à re cuius est maxima omnium separatione, & sic esset modus realis, & non modus realis: ergo quando resultat relatio causæ ad effectum, ipsa causa in qua resultat, debet actu existere: sed tunc resultat, quando actu datur actio productiva effectus: ergo tunc causa actu existit necessario quando actu datur causalitas ipsius, & quando causa actu producit effectus, ita ut nullo modo possit causa actu producere, & agere, quin actu existat.

51 4. Principaliter, sic probatur, quia omne prædicatum accidentale siue Metaphysice, siue physice tale, si actu verificatur de subiecto, debet necessario supponere in tali subiecto actualem existentiam, id est subiectum, de quo prædicatur vere actu aliquod prædicatum accidentale, debet actu existere dum verificatur tale prædicatum, de ipso; sed quando producitur effectus, verificatur actu de causa efficiente prædicatum aliquod accidentale Metaphysicum: ergo quando actu producitur effectus, causa efficiens actu, & formaliter existit: maior propositio est evidens quam sub aliis terminis vniuersæ scholæ philosophorum admittit, sub his nimirum, quod omnis propositio de secundo adiacente supponit veritatem propositionis de primo adiacente, & ideo hæc est vera propositio: Petrus est beatus: ergo est. Petrus est miser: ergo est. Petrus est infirmus, seu sanus: ergo est; id est, Petrus habet miseriam, & beatitudinem, salutem, & infirmitatem: ergo existit Petrus dum habet illa accidentia, & dum talia prædicata accidentalia, actu de illo verificantur; Petrus enim est, id est existit, est propositio de primo adiacente. Petrus autem est miser, seu beatus est propositio de secundo adiacente, & ideo Petrus est miser, seu beatus, verificatur de Petro, quando verificatur de illo quod existat actu & formaliter, quomodo enim beatus, infirmus, aut miser potest esse Petrus qui non est, & qui non existit: quam doctrinam etiam recipiunt vniuersi Iurisperiti dum illud axioma celeberrimum apud ipsos proferunt videlicet, non entis nullæ sunt qualitates, id est illud, quod non est, nullum accidens potest habere; omne enim accidens sub nomine qualitatis comprehendunt; minor illa prima sic probatur, causa efficiens & actu operans, est actu producens, efficiens, seu agens effectum, hæc enim pro-

positiones sunt de secundo adiacente, seu de prædicato accidentali Metaphysico: sed quando actu producitur effectus, verificantur hæc propositiones de causa efficiente; ut de se euidenter patet; nam secundum euidentissimum axioma Metaphysicum, quidquid producitur, non à se, sed ab alio producitur; hoc est aliud distinctum ab effectu producit illud, cum autem non sit aliud quod producat effectum, nisi causa efficiens, seu agens, euidentissime sequitur quod dum producitur effectus causa efficiens producat illum, hoc est sit producus agens, &c. illius: ergo quando producitur effectus verificatur de causa efficiente prædicatum aliquod accidentale Metaphysicum, seu propositio de secundo adiacente: maior hæc patet euidenter, quia actio seu agere, & agens esse, producere, vel producus esse sunt prædicata de prædicamento actionis: sed prædicamentum actionis est prædicamentum accidentale physicum in multorum sententia, qui asserunt omnem actionem esse verum, & reale physicum accidens, & ad minus est accidentale Metaphysicum; inter prædicamenta enim solum primum est substantia; reliqua autem ex quibus vnum est prædicamentum actionis, dicuntur prædicamenta accidentalia; ratio autem evidens est, quia id vocatur Metaphysice accidens, quod non est de essentia subiecti, licet identificetur cum illo vel sit prædicatum substantiale à parte rei, & ideo licet relatio, & duratio identificetur cum substantia Metaphysice vocantur prædicamenta accidentis, quia non constituunt primario, & per se, nec sunt de essentia rei, sed actio non est de essentia agentis; actio enim supponit causam efficientem iam constitutam in suo esse essentiali, acceditque ad ipsam, supponendo essentiam illius; imo potest abesse & adesse agenti præter ipsius corruptionem: ergo est accidens prædicamentale seu metaphysicum. Hanc veritatem hac demonstratione probatam Cicero libro 1. *Tusculanar. quæst.* ut verissimam omnibus Philosophis ac Dialecticis proponit; ibi enim auditorem aut discipulum dialogo quodam eloquentissimo cogit conuincere fateri, de nullo posse verificari prædicatum accidentale, nisi illud existat & actu sit; probat enim nullum mortuum posse cum veritate dici miserum, quia miseria, ex eo quod accidens sit, necessatio supponat existentiam & esse, quo sine dubio conuincitur etiam omne & quodcumque prædicatum accidentale, quale est operari & agere debere, supponere existentiam subiecti cui conuenit; verba enim Ciceronis sic se habent: Si ergo (inquit) apud inferos miseri non sunt, nec sunt quidem apud inferos ulli, A, ita prorsus existimo, M, ubi ergo sunt illi quos miseros dicis? aut quem locum incolunt? si enim sunt nusquam, esse non possunt. A, ego vero nusquam esse illos puto M. Igitur nec esse quidem. A, prorsus isto modo, & tamen miseros ob id ipsum quidem quia nullibi sunt M, iam malint Cerberum metuere quam ista tam inconsiderate dicere, A, qui tandem? M, quem esse negas eundem esse dicis. Vbi est acumen tuum? cum enim miserrum esse dicis, tum eum, qui non sit dicis esse, A, non sum ita hebes, ut ista dicam, M, quid dicis igitur? A, miserum esse verbi causa Marcum Cragium, qui illas fortunas morte dimisit miserum, qui tanta gloria sit orbatus, Gneium Pompeium, qui tanta gloria sit orbatus, omnes denique miseros, qui hac luce careant, M, eodem reuolueris, sint enim oportet si miseri sunt, eodem modo negabas eos esse qui mortui essent, si igitur non sunt, nihil possunt esse, ita nec miseri

miseri quidem sunt A. non dico fortasse etiam quod sentio, nam istud ipsum non esse cum fueris miserum puta, M, quid miserius quam omnino nunquam fuisse: ita qui nondum nati sunt, quia non sunt miseri iam sunt, & nos ipsi si post mortem miseri futuri sumus, miseri fuimus antequam nati, ego autem non commemini antequam sum natus me miserum fuisse, tu si meliori memoria es velim scire ecquid de te recordere. A, ita iocaris, quasi ego dicam eos esse miseros, qui nati non sunt & non eos miseros qui mortui sunt, M, esse: ergo eos dicis, A. imo quia non sunt cum fuerint eos miseros esse voco. M, pugnantia te loqui non vides? quid enim tam pugnat quam non modo Misericordiam, sed omnino quicquam esse qui non sit A, quoniam me verbo praemis post hac non ita dicam miseros esse, sed tantum miseros ob id ipsum, quia non sunt M. non dicis igitur misere esse Marcus Crassus sed tantum miser Marcus Crassus, A, ita plane. M, quasi non necesse sit quidquid isto modo pronuncies id aut esse aut non esse, an tu dialecticis imbutus quidem es in primis enim hoc traditur omne pronunciatum quid: ergo est pronunciatum quod aut verum aut falsum esse dicitur, cum igitur dicis miser Marcus Crassus aut hoc dicis miser est Marcus Crassus, ut possit iudicari verum id falsum ne sit aut nihil dicis omnino. A, age iam concedo non esse miseros qui mortui sunt, quoniam extorsisti ut faterer qui omnino non essent eos ne miseros quidem esse posse: sic Cicero, cuius verba adduxi, non propter illius auctoritatem, nec ut illa meam conclusionem firmarent; sed propter acumen ingenij quo convinxit nostram veritatem fateri, & propter vim rationis qua demonstrat nostrum intentum sola mutata materia.

48 Confirmatur amplius, quia in instanti initiativo antequam res existat non potest physice causare: ergo neque in ultimo terminatio postquam extitit etiam non est. Patet consequentia quia sicut vltimum instans est terminus durationis praecedentis similiter & primum, quia tota duratio causae clauditur duobus illis instantibus; item causam extitisse est extrinseca denominatio in illo instanti. Similiter est in instanti initiativo quia sicut in vno fuit ita & in altero erit, & postquam fuit nullam virtutem reliquit magis quam antequam esset; fuisse enim nihil est actu magis quam fore, & si exemplum sumitur de contiguitate corporum parum refert duo corpora ex hac vel illa parte contiguari: ergo parum etiam refert existentias causas & effectus contiguari vel ex parte iniurij vel ex parte finis.

49 Confirmatur, quia vel existentia est conditio necessaria ad operandum vel est ratio formalis operandi: sed res non potest operari sine conditione aut sine ratione formali operandi: ergo non potest sine existentia operari: maior conclusio sequenti probabitur, ubi dicemus existentiam secundum nostram sententiam esse conditionem operandi necessariam maxime intrinsecam respectu causae efficientis, quod sic patet: quia id quod constituit aliquid in esse producentis debet esse ratio propria producentis qualis non est existentia, quia autem ipsa licet non sit propria producentis, est necessaria ut producat non sit pure possibile, sed actualis & actualitas in producente est conditio necessaria ad producendum, dicimus esse seu existere quod est actualitas esse necessarium ad producendum quod sic patet, quia magis intrinseca est existentia realis existenti & producenti actuali.

I. P. Tom. 11.

ter quam apprehensio respectu volentis & quam approximatio localis respectu caloris calefacientis: sed approximatio & apprehensio sunt conditiones necessariae sine quibus producat non potest operari actu: ergo a fortiori sine existentia non poterit actu producere agens. Maior illa est evidens, quia existentia est ipsum praedicatum entis: sed ens quatenus ens est praedicatum essentiale producentis & praedicatum essentiale est omnium maxime intrinsecum, ac proinde magis intrinsecum quam approximatio respectu caloris, & quam apprehensio respectu volentis: ergo existentia est magis intrinseca respectu producentis quam approximatio & apprehensio.

Vigetur potentia vitalis (sicut neque potentia non vitalis) non potest recipere actum vitalem sine existentia per vos: ergo a fortiori non potest producere actum vitalem sine existentia actuali; consequentia patet, quia in actibus vitalibus essentialior est, ut ita dicam, & perfectior influxus actuum, quam passivus; unde absolute inconsequentes dicendi sunt nonnulli, qui asserunt influxum passivum non posse suppleri in actibus vitalibus, posse tamen influxum actuum. Deinde etiam inconsequentes sunt nonnulli vniuersaliter, dum aiunt accidentia corrupti perire, quia perit forma, a qua sustentantur, & aiunt formam geniti physice effici a talibus accidentibus iam corruptis; rogo ergo cur forma corrupti in eo instanti non valeat causare accidentia, cum haec iam corrupta valeant causare formam geniti, aut sicut ad primum existit actualis existentia, cur non exigitur, & ad secundum.

Secunda conclusio: existentia non est virtus, seu ratio formalis operandi in actu primo, quia solum est conditio sine qua non potest operari agens, haec sententia sic probatur.

Primo ex Aristotele libro secundo, *physicorum*, 5° textu 4. ubi ait existentiam, esse id sine quo non operatur agens, quo modo loquendi solet Aristoteles usurpare ad appellandam conditionem agentis, & ideo lib. 4. *Physicorum*, eisdem pene verbis nominat approximationem agentis; atqui approximatio in sententia Aristotelis, & omnium Philosophorum est conditio solum, sine qua non: ergo etiam in sententia ipsius Aristotelis existentia agentis est solum conditio ad operandum, sed ubi clarius loquitur Aristoteles est 2. *Metaph.* ubi sic ait, ignis igitur, non ut existit, sed quatenus calidus operari solet, existens enim hocque requisitum ad agere necesse est cogitari, sic ille: ubi clarissime ut ait D. Thom. supra hunc locum, Philosophus asserit existentiam non esse rationem formalem operandi, sed conditionem solum 3. *etiam Metaph.* comparat existentiam agentis, figurae mallei, & certae ad eliciendas operationes artificiales, sed figura in his instrumentis, ut patet ex Aristotele *tract. de predicamentis*, collocante figuram in praedicamento qualitatibus, non est accidens actuum, nec operativum, sed solum conditio ad operandum: ergo ex ipso Aristotele existentia est conditio ad operandum, & non ratio formalis operativa, ex D. Thom. etiam patet clarissime, omnibus suae doctrinae locis quibus agit de existentia, ubi illam conditionem ad operandum semper appellat.

Deius autem Anselmus in *Monol. cap. 4.* sic ait: 52 Sine virtute ad operandum nullo modo potest oriri operatio, & productio; sine existentia autem operantis non elicitur ipsa productio, quia operatio oritur

oritur tanquam à principio à virtute existentia autem requisitum est ad illam. Quid clarius? ubi, S. Anselmus, ait virtutem operandi esse principium elicitiuum actionis, existentiam vero esse requisitum ad illam: ergo ipse sentit existentiam solum esse conditionem, & non virtutem operandi, alias non distingueret, nec discrimina virtutem operandi ab existentia nominibus principij, & requisiti.

53 Probatur ratione primo hæc conclusio, quia existentia, & essentia actualis principij operatiui, & ut clarius loquar, virtus operatiua, & existentia illius, licet actualiter formaliter à parte rei, non distinguantur, distinguuntur tamen virtualiter à parte rei: ergo bene potest existentia actualis illius virtutis esse conditio necessaria ad operandum, & non ratio formalis operandi in actu primo, licet virtus sit principium operandi formaliter: antecedens sic probatur, quia illæ formalitates, de quibus prædicata contradictoria verificantur, scilicet affirmatiuum, & negatiuum, si habent identitatem formalem inter se à parte rei, ex vi verificationis talium prædicatorum, distinguuntur virtualiter à parte rei, ut latissime demonstratum manet *disputatione de ente ut sic*, ubi probauimus rationem entis ut sic, & differentiam distinguere virtualiter, quo probauimus præcisionem entis ut sic à suis differentiis; sed de virtute operatiua, & existentia illius verificantur prædicata contradictoria, scilicet affirmatiuum, & negatiuum: ergo virtus operatiua, & existentia illius distinguuntur à parte rei; hæc minor sic probatur, quia materia prima existens assimilatur virtuti existenti secundum existentiam realiter, & non assimilatur ipsi virtuti, quatenus virtus operatiua est, & eodem modo se habent respectu virtutis operatiuæ albedo, figura, vnio, & alia huiusmodi, quæ omnia conueniunt à parte rei, cum virtute operatiua in ratione existendi, quia illa omnia entia sunt extra causas, & vere existunt, sicut existit virtus operatiua, verbi gratia intellectus, & tamen non conueniunt secundum rationem operandi Albedo enim, figura, materia prima & relatio, ac vnio non sunt principia operatiua, nec vllam operationem eliciunt, sicut intellectus, voluntas, & alia id genus; vnde hæc prædicata duo, vnio conuenit cum intellectu in ratione existendi, & non conuenit cum intellectu in ratione operandi: ex quibus vnum est negatiuum, & alterum positiuum, verificantur realiter in albedine, respectu virtutis operatiuæ & existentia illius: ergo virtus operatiua quatenus talis, & quatenus est principium elicitiuum operationum, & existentia illius seu esse illius extra causas distinguuntur virtualiter, & verificantur de illis duo prædicata contradictoria, quorum vnum est affirmatiuum, & alterum negatiuum.

54 Consequentia prima & præcipua sic probatur, quia tota ratio, quare in sententia aduersariorum existentia est ratio formalis operandi; est quia non habet distinctionem à parte rei, sed potius identificatur cum virtute operandi, sed licet non distinguantur formaliter à parte rei, distinguuntur tamen virtualiter, & æquivalenter realiter, quæ distinctio sufficit, ut ea quæ prædicarentur de existentia, & virtute operandi si distinguerentur formaliter possint prædicari propter hanc distinctionem virtualem: ergo propter ipsam potest bene prædicari de illis, scilicet de virtute operandi, quod sit principium formale operationis, & de existentia illius quod sit conditio ad operandum:

hæc consequentia sic patet, quia sine dubio, ut ait P. Suarez, si haberent distinctionem à parte rei, hæc duæ formalitates ut habent distinctionem rationis, sicut per rationem propter illam distinctionem de existentia dicitur quod sit conditio de virtute quod sit principium formale operandi, ita similiter à parte rei de existentia prædicaretur quod sit conditio, & de virtute verificaretur, quod sit principium formale operandi, sed ut probatum iam manet, inter illas duas formalitates datur distinctio à parte rei virtualis, quæ æqualeat formaliter: ergo propter illam distinctionem verificabitur à parte rei de existentia, quod sit conditio ad operandum, & non ratio formalis operandi, & de virtute quod sit principium operationis; minor illa sic probatur, quia intellectus diuinus, & voluntas diuina non distinguuntur formaliter à parte rei, sed solum virtualiter & propter talem distinctionem virtualem prædicantur de intellectu, & voluntate diuinis prædicata, quæ prædicarentur, propter distinctionem formalem à parte rei de eisdem, verbi gratia, de intellectu diuino prædicatur quod producat, ut quo Verbum connotando relationem paternitatis in Patre, & non producat à parte rei Spiritum sanctum; de voluntate vero diuina prædicatur è contra, quod non producat à parte rei Verbum ut quo, sed Spiritum sanctum: ergo iam distinctio virtualis est sufficiens ut verificentur de aliquibus formalitatibus prædicata quædam ita opposita ut in aliis ad sui veritatem requirant necessario distinctionem formalem à parte rei. Vnde ad huiusmodi verificationem, & prædicationem, distinctio virtualis à parte rei sufficit sine formali, quia illa huic æqualeat.

Confirmatur tota hæc nostra ratio: quia licet detur identitas formalis à parte rei inter aliquas formalitates, potest esse vna conditio sine qua non ad producendum; & altera ratio formalis producendi in sententia aduersariorum: ergo non est firma ratio illorum ad asserendum formalem producendi ex eo solum quod existentia identificatur à parte rei formaliter cum virtute operandi. Patet hæc consequentia, quia si per vos, ideo solum existentia non est conditio, sed ratio formalis producendi, quia identificatur cum virtute operandi; & ex alio capite per vos etiam in aliquibus formalitatibus potest dari ratio identificationis, quæ non tollat ut vna ex illis sit conditio, & altera ratio formalis producendi. Ergo ratio vestra non est firma, neque causalis talis vera; quia vniuersalis, cui æqualeat, verbi gratia, omne quod identificatur cum ratione formali producendi, non est conditio, sed ratio formalis, est falsa, ut patet ex nuper dictis in probatione antecedentis.

Antecedens, in quo est tota difficultas, sic probatur. Quia relatio diuina paternitatis identificatur realiter, & formaliter cum intellectu, & voluntate diuinis, & cum omnipotentia; & nihilominus per vos intellectus, & voluntas sunt virtutes formales seu rationes producendi ad intra, & omnipotentia est ratio formalis producendi ad extra. Et relatio non est ratio, seu virtus producendi, sed solum conditio sine qua non; ergo licet detur identitas formalis inter duas formalitates à parte rei, bene poterit vna esse conditio producendi, & alia ratio formalis, propter solum distinctionem virtualem æqualem distinctioni formali.

Secundo principaliter sic argumentor. Quia illud prædicatum, quod est commune operatiui, &

& non operatiuis, non potest esse ratio formalis operandi; quando existit in operatiuis; sed existentia est prædicatum commune; & ita commune, ut sit vniucum operatiuis, & non operatiuis: ergo dum in operatiuis datur existentia, non potest esse ratio formalis operandi in illis. Minor sic probatur: quia ideo substantia non est ratio formalis operandi in operatiuis, quia est prædicatum commune operatiuis, & non operatiuis. Item quantitas, quæ reperitur in igne, & in homine, non est ratio formalis operandi in illis, quæ sunt principia operatiua, quia est communis rebus operatiuis, & non operatiuis. Ratio autem à priori est, quia quando aliqua est ratio formalis operandi, vbi cumque est, constituit principium in esse formaliter operatiui; & ex alio capite, illa ratio, quæ est communis operatiuis, & non operatiuis, reperitur in non operatiuis sine eo quod constituat talia entia non operatiua in esse operatiuorum; alias non dicerentur non operatiua, sed potius operatiua: ergo prædicatum commune operatiuis, & non operatiuis non potest esse ratio formalis operandi dum existit in operatiuis, quia si dum existit in operatiuis, esset ratio formaliter operandi secundum se, & ex sua essentia esset talis; quia forma non aduenit sua essentia, & ratio formalis à subiectis, nec emendicat illam ab ipsis, sed potius forma constituit subiectum, in quo est, & tribuit illi rationem formalem, quam in se continet. Vnde ex se habent omnes formæ suam rationem formalem; sed quæcumque forma, quæ ex se est talis, & essentialiter habet suam rationem formalem, potest communicare illam cuiuscumque subiecto; in quo connaturaliter est, sicut quia albedo ex se talis est, quodcumque subiectum, in quo existit, siue sit homo, siue, leo, siue arbor, constituit in esse albi & disgregatiui visus. Vnde si datur aliqua forma connaturaliter in aliquo subiecto, & illud constituit in esse formali talis formæ, evidens est talem formam non habere illam rationem formalem, verbi gratia, quia albedo existit in equo connaturaliter, & non constituit illum in esse intelligentis, euidenter colligitur albedinem non esse intellectum, nec rationem formalem intelligendi, ac per consequens, neque dum existit in principio intellectiuo, ut est homo esse rationem formalem intelligendi; è contra vero intellectum in homine existentem esse rationem formalem intelligendi, quia in quocumque subiecto existat, constituit illud intelligens, quare siue Deus sit, siue Angelus, siue homo, siue anima rationalis separata, quæ tam magnam diuersitatem inter se habent, constituuntur in esse intelligentium per intellectum. Minor prima & præcipua, sic probatur, quia existentia aut est ratio formalis entis, aut sequitur ipsum ens, tanquam attributum illius. Primum supra probauimus, secundum asserunt multi ex aduersariis: sed ens, & id, quod sequitur ad ens est commune vniucum operatiuis, & non operatiuis: ergo existentia est prædicatum commune operatiuis, & non operatiuis.

Confirmatur, ideo veritas, bonitas, & vnitas non sunt rationes formales operandi, quia sunt prædicata communia vniuoca operatiuis, & non operatiuis, sequuntur enim rationem entis quæ est ratio communis vniuoca respectu operatiuorum, & non operatiuis, sed existentia est ratio communis operatiuis, & non operatiuis: ergo non est ratio operandi, & è contra in homine intellectus, & voluntas sunt rationes formales operandi, quia sequuntur gradum, seu prædicatum, quod est

I. P. Tom. II.

principium operandi: ergo quando aliqua formalitas, seu proprietas sequitur aliquod prædicatum, quod de se non est operatiuum, non potest esse ratio formalis operandi; cum ergo existentia, aut sit ipsa essentia, aut actus essentia conuertibilis cum ipsa, debet esse ita communis ut essentia; sed essentia ut sic est communis operatiuis, & non operatiuis: ergo existentia etiam est communis illis: ergo non est ratio formalis, &c.

Confirmatur, quia existentia actualis quatenus existentia solum respicit omnipotentiam, à qua producat, & non respicit aliquam operationem correspondentem illi: ergo non est ratio formalis operandi. Patet consequentia, quia quando aliqua ratio est ratio formalis operandi de se ut distinguitur à quacunque alia siue formaliter à parte rei, siue virtualiter solum respicit operationem sibi proportionatam, cuius sit principium, verbi gratia, intellectus, ut distinguitur à voluntate potentia visiva, auditiva & ceteris potentiis respicit intellectionem, ut propriam operationem sibi proportionatam, cuius sit principium, & gradus ratiocinandi, ut distinguitur à gradu animalis viuientis, &c. virtualiter à parte rei respicit ratiocinationem tanquam propriam operationem, sibi correspondentem, ut principio elicitiuo illius, quæ operatio distinguitur ab omnibus aliis operationibus elicitis à ceteris gradibus, & in diuinis licet intellectus, & voluntas, iustitia, misericordia, & omnipotentia non distinguantur formaliter à parte rei, nihilominus quatenus distinguuntur virtualiter, respiciunt proprias productiones siue ad intra, siue ad extra sibi proportionatas, tanquam principis illarum, & hoc non propter aliam rationem nisi solum, quia quatenus distinguuntur virtualiter, sunt rationes formales operandi: ergo quando aliqua ratio de se est ratio formalis operandi de se ut distinguitur à quacunque alia, siue formaliter à parte rei, siue virtualiter, solum respicit operationem sibi proportionatam: sed existentia, quatenus distinguitur virtualiter ab essentia non respicit aliquam operationem correspondentem sibi tanquam principio elicitiuo illius: ergo non est ratio formalis operandi, primum antecedens quoad primam partem in qua est difficultas sic probatur, quia verbi gratia in Angelo, solum datur triplex operatio, prima est intellectio, & hæc non correspondet existentia, sed intellectui, tanquam principio elicitiuo illius, secunda est volitio, & hæc correspondet potius voluntati, quam existentia; alia datur, quæ est motus localis, & hæc correspondet gradui viuientis & potentia motiua; vnde non existentia, & idem est in homine vbi intellectio, volitio, & omnis sensatio, risus, & ceteræ operationes correspondent visibilitati, sensibus, intellectui, & voluntati, & ex gradibus viuientis, animalis, & rationalitatis, & minime existentia quatenus existentia est, imo si existentia, ut existentia est, corresponderet aliqua operatio, gradui entis ut sic, vel essentia ut sic corresponderet illa, ac proinde gradus entis ut sic esset operatiuis; vnde in omni subiecto vbi est gradus entis ut sic, & existentia daretur ratio operandi, quod est falsum, cum multa entia actu existentia, ut materia prima, non sint operatiua: ergo nulla est operatio, quæ correspondeat existentia, & quam respiciat illa, ut principium elicitiuum talis operationis.

SECTIO ULTIMA.

Argumenta aduersaria solvuntur.

58 AD primum Argumentum nego antecedens, ut patet ex dictis, *precedenti, questione*; ad probationem illius concedo essentiam antequam existat habere suam veritatem essentialem, sed non esse illam, quam aduersarij asserunt, quia non est verum dicere ab aeterno, homo actu essentialiter est animal rationale; solum vere dicitur, homo ab aeterno est animal rationale; unde illa particula actu non debet poni, si verificanda sit propositio, ex hac autem propositione, quam nos concedimus ablata particula actu, solum sequitur dari ab aeterno possibilitatem sine existentia, quae solet dici non repugnantia ad existendum, & ratione huius dicitur ab aeterno homo est animal rationale, cuius sensus est, non repugnat hominem produci animal rationale, aut existere tale aliter, ut Pater Suarez asserit, si homo producendus est, necessario produceretur, ut animal rationale, & in hoc solo sensu verificantur propositiones aeternae veritatis, quare falsum est dicere, quod aduersarij asserunt actu est animal rationale, alias actu ab aeterno esset homo cum solum fuerit impotentia, quod est aperte contra sacram Scripturam dicentem: *in principio creauit Deus caelum, & terram.*

Ad secundum Argum. respondeo Sacramenta conferre gratiam in instanti, in quo non extrinsece, sed intrinsece perficiuntur ac consummantur, quamquam enim sacramenta extrinsece fieri incipiant per vltimum non esse ablutionis, vel prolationis verborum, &c. consummantur tamen in vno instanti in quo fit aliquid indiuisibile positium, & reale, quo intrinsece complentur Sacramenta, & in eodem instanti gratia confertur: singula sic explico, primum quidem ex Philosophia constat, dari in omni motu successiuo, quando peruenitur ad terminum eius, aliquam mutationem instantaneam, qua consummatur terminus illius motus, quia per illam mutationem acquiritur in illo instanti aliquid indiuisibile, quod in toto anteriori tempore non erat acquisitum, ut verbi gratia, in intentione acquiritur terminus caloris ut duo, vel tria, & sic de aliis, & ideo licet illud instans dicatur primum non esse motus quatenus ens successiuus est, tamen est primum esse termini consummati, & perfecti, & ideo vocatur vltimum mutatum esse motus, quocirca idem videre licet, in materiis, & formis Sacramentorum; nam materiae illae, quae consistunt in vsu per motum localem, vel contactum aliquem perficiuntur ut ablutio, vel vinctio, intelligi autem potest contactum sufficientem perfici, aut fieri in aliquo instanti terminante motum praecedentem, quia terminus licet extrinsecus sit motui praecedenti, est tamen intrinsecus contactui, qui aliquid reale est & intrinsecum Sacramento. Similiter forma Sacramenti est oratio aliqua quatenus reddit integrum, & perfectum sensum, qui sensus in aliquo instanti intrinsece consummatur per aliquem sonum, qui in eo instanti additur, & realiter existit, tanquam realis terminus soni praecedentis, cuius signum est, quia in eo instanti, ita consummatur oratio, ut in eo multiplicentur seu efficiantur species in auditu: ergo durat in illo instanti aliquid rei pertinens ad complementum verborum, seu orationis.

Secundo hoc declaratur, quia necesse est signare aliquod instans, in quo fit verum dicere Sacramentum esse, quia inconueniens videtur rem aliquam realiter fieri, & nunquam de illa affirmari posse, quod existat; Sacramentum autem realiter fit, & quandiu fit, si aliquid illius superest faciendum, nondum existere dicitur, quia nondum tota eius essentia facta est in quo differt à motu, & tempore, & huiusmodi entibus successiuis, quae tunc existere dicuntur, quando aliquid eorum factum est, & aliquid superest faciendum: ergo oportet ut Sacramentum dicatur esse saltem in illo instanti in quo perficitur, quamquam post illud instans ultra futurum non sit Sacramentum, neque aliquid illius restet efficiendum, quia in eo instanti perficitur, & consummatur tota significatio Sacramenti: ergo necesse est, ut in eo instanti fiat, & sit aliquid intrinsecum Sacramenti, quia si nihil illius esset, nulla ratione dici posset tunc existere Sacramentum.

Dices, si tunc existit Sacramentum cum antea non esset: ergo tunc incipit esse Sacramentum; ergo incipit per primum sui esse: ergo non est ens successiuum, nam repugnat entia successiuum fieri per primum sui esse, nam quod ita fit totum simul fit; unde etiam sequitur, quod ante illud instans Sacramentum non fiebat, rursus immediate post illud instans, non erit Sacramentum, ut dictum est: ergo si tunc est Sacramentum definit esse per vltimum sui esse, quod etiam repugnat rebus successiuis, ut constat ex communi sententia Philosophorum, propter haec aliqui renuunt concedere in illo instanti Sacramentum existere, etiam si aliquis realiter terminus existat, qui cum sit indiuisibilis, & ideo sufficit, ut in eo instanti fiat gratia actione indiuisibili, non tamen sufficit, ut dicatur existere Sacramentum, quia nihil illius faciendum superest, sicut etiam quamvis in termino motus aliqua mutatio indiuisibilis superaddatur, toti motui praecedenti, non tamen dicitur in eo instanti esse motus quia nihil amplius superest faciendum, & haec est natura entis successiuus, ut tantum esse dicatur quando aliquid eius factum est, & aliquid faciendum superest; verius tamen est quod asseruimus, quia non oportet ut in omnibus Sacramentum imitetur entia successiuum; nam sicut in hoc non seruat similitudinem cum illis, quod illa dicuntur esse dum fiunt, & aliquid ex eis superest faciendum; Sacramentum autem minime, ita est contrario non oportet ut in eo seruet similitudinem, quia sicut illa non sunt in suo termino, ita etiam Sacramentum tunc non fit quin potius, quia in illo est dissimile, debet etiam esse in hoc, quia oportet ut in aliquo instanti dicatur iam existere; cum ergo hoc non verificetur in intermediis instantibus, debet saltem verificari in illo instanti in quo Sacramentum perficitur, & consummatur, nam ex his differentis inter Sacramentum & alia entia successiuum colligimus Sacramentum requirere quidem successionem, non tamen in sola illa consistere, sed in ea ut intrinsece terminata, vsque ad tale instans, in quo est intrinsece perficitur, aut sensus verborum, aut contactus ex parte materiae necessarius: aut denique tota significatio Sacramenti erit: ergo Sacramentum signum quoddam, quod successiuus intrinsece terminatur, in quo termino habet perfectam significationem suam, & ideo in eo esse dicitur, quia signum tunc est quando, significat, atque huius

Quæst. Vlt. Vtrum essentia disting. &c. 53

huius rei exemplum esse potest oratio, vel propositio, quæ ante instans in quo consumatur, sensus eius non potest dici esse, quia nondum significat verum, vel falsum, in illo vero instanti proprie dicitur esse, quia tunc habet veram significationem, obiectioni autem sic respondeo; in illo instanti incipere esse, Sacramentum per primum sui esse in esse perfecto, quamvis secundum esse imperfectum antea fiat, sicut calor ut octo incipit esse per primum sui esse, quia tunc terminatur, & perficitur, licet ante fieret quoad latitudinem caloris per alterationem successivam: unde quod ita incipit per primum sui esse, non oportet, ut simul incipiat, sed quod in instanti absoluitur, ac terminetur, neque oportet ut diximus in hoc esse simile Sacramentum aliis entibus successivis, quæ non requirunt determinatam perfectionem, & veluti intrinsecam consummationem, sed solum successionem, atque idem respondendum est ad alteram partem de definitione Sacramenti, concedo enim illud idem instans, quod est primum esse Sacramenti perfecti, esse ultimum esse Sacramenti, quod nullum est inconueniens.

61 Dices si Sacramentum in solo ultimo instanti confert gratiam: ergo non totum Sacramentum facit illam: sed solum aliquid indiuisibile Sacramenti, quod in illo ultimo instanti requiri existit.

Respondeo simpliciter negando consequentiam, quia licet Sacramentum solum efficiat per illum ultimum terminum suum, tamen simpliciter totum Sacramentum confert effectum, quia ille terminus non efficit nisi in virtute, seu ratione totius formæ; item quia quod fit per partem, vel per aliquid, quatenus est complementum alterius simpliciter, fit ab ipso toto, sicut homo videre dicitur licet non per omnes sui partes, sed per oculum tantum videat, & peccare dicitur totus homo, licet tantum per potentiam peccet, & globus perfectus tangit planum, & impellit illud, quamvis solum per indiuisibile tangat, & impetum imprimat, adde, quod in Sacramento, licet in ratione mutationis, seu successionis illud per quod fit actio sit quid indiuisibile, tamen considerando rem ipsam semper est res aliqua diuisibilis, ut aqua sonus, vel similia; in forma autem respondeo principali argumento concedendo maiorem & distinguendo minorem, non actu existunt secundum esse imperfectum concedo, secundum esse perfectum nego, ad probationem illius eodem modo responderetur, & similiter ad alteram probationem, ut patet ex dictis.

62 Ad tertium de dispositionibus patet ex supra dictis in probatione nostræ conclusionis, non loqui consequenter Authores earum duarum opinionum, & ad vnam sententiam in intelligibilem in Philosophia adducitur alia non magis probanda, in qua eadem est omnino difficultas.

63 Ad primum Argumentum secundæ sententiæ concedo materiam non causare, nisi per entitatem actuale suæ essentia, cum hac tamen distinctione, ut essentia sit ratio formalis causandi actualitas, seu existentia conditio intrinseca ad causandum, & recipiendum; quia licet essentia, & existentia non distinguantur formaliter à parte rei, distinguuntur tamen virtualiter realiter, quæ distinctio sufficit ad hoc, ut existentia sit conditio, & ratio formalis, essentia.

64 Ad confirmationem respondemus admitendo maiorem eadem distinctione, ita ut ratio talis entis sit ratio formalis operandi, & actualitas conditio.

65 Ad confirmationem ultimam concedo maiorem, & minorem, & distinguo primum consequens: ergo

etiam ipsa causat ut existens: ita ut existentia sit conditio concedo, & ipsa virtus causæ ratio formalis, ita ut existentia sit ratio formalis operandi nego.

DISPUTATIO XV.

DE NOMINIBVS, NATVRA, & proprietatibus Subsistentiæ, & Suppositualitatis.

QVÆSTIO PRIMA.

De significatione nominis Subsistentiæ, & Suppositualitatis.

SUBSISTENTIA sunt significationes subsistentiæ, maximæque varietas reperitur inter DD. dum subsistentiæ nomine vtuntur, nam primo Athanasius Arianorum maleus eius significationem nimium videtur extendere, comprehendendo quamcumque entitatem singularem etiam accidentis, quando ait: tres subsistentiæ orbis solatis, radius & lux, insuper tres subsistentiæ subiectum ignis, & vrens, & lucens, quod latissime prosequitur *rom. 2. in 99.* quarum prima est quid est Deus, *quæst. 4.* nisi velis, ut ait, P. Ruiz exponere vnum, & idem corpus esse triplex suppositum sola ratione distinctum, quatenus in eo recipiuntur tria accidentia, siue realiter, siue ratione distincta: Verumtamen hæc acceptio subsistentiæ nunquam à Theologis vsurpatur, non solum quia peregrina, & inaudita est, sed potissimum, quoniam Athanasius ibi non veram, & existentem similitudinem Trinitatis, sed distantissimam illius vmbra conatur ostendere.

Secundo sumitur apud PP. Græcos, subsistere 2 pro consistere, & subsistentia pro consistentia, nam Greg. Nicenus *Oratione cathegetica, cap. 1. ad finem*, Dei Verbum, inquit, eo quidem quod per se consistit, distinctum est, ac diuisum ab illo ex quo habet, quod consistit, similiter loquitur in *cap. 4. sub initio, & lib. de Trin. & Adventu Domini contra Iudeos, non procul à principio.* Subsistentiæ nomen pro consistentia sumit: idem Nicenus, *oratione Cathegetica, cap. 3. sub initio*, & Iustinus, *quæst. 17. ad Orthodoxos*, sed hæc acceptio eodem modo ampla videretur, ac prima, quia consistentia non solum subsistentiis, sed etiam accidentibus conuenit.

Tertio, significat subsistentia apud Aristotelem 3 ipsum actum existendi, quamvis apud antiquos Latinos, vix, aut nunquam in hac significatione reperiatur, sed in hac significatione Athanasius & Nicenus vtuntur verbo subsistenti, ad significandum, Deum existere non ab alio, sed à seipso, atque immutabiliter, ut constat ex ipso contextu Niceni, qui est optimus commentarius illius verbi; posset etiam aliquem mouere quod Gregorius Nicenus, *oratione Cathegetica, sub initio*, ait, Verbum, & Spiritus Dei essentialiter existunt, subsistunt, & consistunt; hæc autem significatio maxime communis est ad denotandas substantias, quæ non educuntur de potentia materiæ, sicut enim subsistere secundum locum dicitur terra propria virtute existens